

19
ΚΥΡΙΑΚΟΥ ΚΟΣΜΑ

Δ. Φ. ΚΑΘΗΓΗΤΟΥ ΤΟΥ Η' ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

ΔΗΜΟΣΘΕΝΟΥΣ

Ο Α' ΚΑΤΑ ΦΙΛΙΠΠΟΥ

ΔΙΑ ΤΗΝ Γ' ΤΑΞΙΝ ΤΩΝ ΓΥΜΝΑΣΙΩΝ

Τιμάται μετὰ τοῦ βιβλίουσ. καὶ φόρου δρ. 17.50
(Βιβλιοσημον καὶ φόρος Ἀναγκ. Δανείου ἀξίας δρ. 8.15)

Ἀριθμὸς ἐγκριτικῆς ἀποφάσεως 17495

Ἀριθμὸς ἀδείας κυκλοφορίας 172, 3 Αὐγούστου 1927

ΕΚΔΟΣΙΣ ΠΕΜΠΤΗ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΕΚΔΟΤΑΙ ΙΩΑΝΝΗΣ Δ. ΚΟΜΜΑΡΟΣ ΚΑΙ ΣΙΑ

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ ΤΗΣ "ΕΣΤΙΑΣ",

44—ΕΝ ΟΔΩ ΣΤΑΔΙΟΥ—44

1927

ΚΥΡΙΑΚΟΥ ΚΟΣΜΑ

Δ. Φ. ΚΑΘΗΓΗΤΟΥ ΤΟΥ Η' ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

ΔΗΜΟΣΘΕΝΟΥΣ

Ο Α' ΚΑΤΑ ΦΙΛΙΠΠΟΥ

ΔΙΑ ΤΗΝ Γ' ΤΑΞΙΝ ΤΩΝ ΓΥΜΝΑΣΙΩΝ

ΕΚΔΟΣΙΣ ΠΕΜΠΤΗ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΕΚΔΟΤΑΙ ΙΩΑΝΝΗΣ Δ. ΚΟΜΑΡΟΣ ΚΑΙ ΣΙΑ

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ ΤΗΣ "ΕΣΤΙΑΣ",

44—ΕΝ ΟΔΩ ΣΤΑΔΙΟΥ—44

1927

ΚΥΡΙΑΚΟΥ ΚΟΣΜΑ

ΣΥΜΜΕΤΕΧΟΜΕΝΑ

Πᾶν γνήσιον αντίτυπον φέρει τὴν ὑπογραφήν τοῦ συγγραφέως
καὶ τὴν σφραγίδα τοῦ Βιβλιοπωλείου τῆς «Ἑστίας».

Handwritten signature

ΔΗΜΟΣΘΕΝΗΣ

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟΝ

ΚΑΤΑ

ΙΩΑΝ. Δ. ΚΟΜΑ

Εἰ μὲν περὶ καινοῦ τινος πράγματος προτίθεται, ὦ ἄνδρες 1
Ἀθηναῖοι, λέγειν, ἐπισχὼν ἄν, ἕως οἱ πλείστοι τῶν εἰωθότων
γνώμην ἀπεφήναντο, εἰ μὲν ἤρεσκέ τί μοι τῶν ὑπὸ τούτων
ῥηθέντων, ἡσυχίαν ἄν ἤγον, εἰ δὲ μή, τότε ἄν καὐτὸς ἐπει-
ρώμην, ἃ γινώσκω, λέγειν· ἐπειδὴ δ', ὑπὲρ ὧν πολλάκις
εἰρήκασιν οὗτοι πρότερον, συμβαίνει καὶ νυνὶ σκοπεῖν, ἡγοῦ-
μαι καὶ πρῶτος ἀναστὰς εἰκότως ἄν συγγνώμης τυγχάνειν.
εἰ γὰρ ἐκ τοῦ παρεληλυθότος χρόνου τὰ δεόνθ' οὗτοι συνε-
βούλευσαν, οὐδὲν ἄν ὑμᾶς νῦν ἔδει βουλεύεσθαι.

Πρῶτον μὲν οὖν οὐκ ἀθυμητέον, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τοῖς 2
παροῦσι πράγμασιν, οὐδ' εἰ πάνυ φαύλως ἔχειν δοκεῖ. ὃ γὰρ
ἔστι χεῖριστον ἐκ τοῦ παρεληλυθότος χρόνου, τοῦτο πρὸς τὰ
μέλλοντα βέλτιστον ὑπάρχει. τί οὖν ἔστι τοῦτο; ὅτι οὐδέν, ὦ
ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τῶν δεόντων ποιούντων ὑμῶν κακῶς τὰ
πράγματ' ἔχει, ἐπεὶ τοι, εἰ πάνθ', ἃ προσήκε, πραττόντων
οὕτως εἶχεν, οὐδ' ἄν ἐλπίς ἦν αὐτὰ βελτίω γενέσθαι.

Ἐπειτ' ἐνθυμητέον καὶ παρ' ἄλλων ἀκούουσι καὶ τοῖς 3
εἰδόσιν αὐτοῖς ἀναμιμνησκομένοις, ἡλίγκη ποτ' ἐχόντων δύνα-
μιν Λακεδαιμονίων — ἐξ οὗ χρόνος οὐ πολὺς — ὡς καλῶς
καὶ προσηγόντως οὐδὲν ἀνάξιον ὑμεῖς ἐπράξατε τῆς πόλεως,
ἀλλ' ὑπεμείναθ' ὑπὲρ τῶν δικαίων τὸν πρὸς ἐκείνους πόλε-
μον. τίνος οὖν εἵνεκα ταῦτα λέγω; ἴν' εἰδῆτ', ὦ ἄνδρες Ἀθη-
ναῖοι, καὶ θεάσησθε, ὅτι οὐδὲν οὔτε φυλαττομένοις ὑμῖν ἔστι
φοβερόν οὔτ', ἄν ὀλιγωρῆτε, τοιοῦτον, οἷον ἄν ὑμεῖς βούλοι-
σθε, παραδείγμασι χρώμενοι τῇ τότε ῥώμῃ τῶν Λακεδαιμο-

νίων, ἧς ἐκρατεῖτ' ἐκ τοῦ προσέχειν τοῖς πράγμασι τὸν νοῦν, καὶ τῇ νῦν ὕβρει τούτου, δι' ἣν ταραττόμεθ' ἐκ τοῦ μηδὲν φροντίζειν, ὧν ἐχρήν.

- 4 — Εἰ δέ τις ὑμῶν, ὡς ἄνδρες Ἀθηναῖοι, δυσπολέμητον οἶεται τὸν Φίλιππον εἶναι, σκοπῶν τό τε πλῆθος τῆς ὑπαρχούσης αὐτῷ δυνάμεως καὶ τὸ τὰ χωρία πάντ' ἀπολωλέναι τῇ πόλει, ὀρθῶς μὲν οἶεται, λογισάσθω μέντοι τοῦθ', ὅτι εἴχομέν πεθ' ἡμεῖς, ὡς ἄνδρες Ἀθηναῖοι, Πύδναν καὶ Ποτειδαίαν καὶ Μεθώνην καὶ πάντα τὸν τόπον τοῦτον οἰκίον κύκλω, καὶ πολλὰ τῶν μετ' ἐκείνου νῦν ὄντων ἐθνῶν αὐτονομούμενα καὶ ἐλεύθερ' ὑπῆρχε καὶ μᾶλλον ἡμῖν ἐβούλετ' ἔχειν οἰκείως ἢ κείνῳ.
- 5 εἰ τοίνυν ὁ Φίλιππος τότε ταύτην ἔσχε τὴν γνώμην, ὡς χαλεπὸν πολεμεῖν ἐστὶν Ἀθηναίοις ἔχουσι τοσαύτ' ἐπιτεχνίσματα τῆς αὐτοῦ χώρας ἔρημον ὄντα συμμαχῶν, οὐδὲν ἂν, ὧν νυνὶ πεποιθήκειν, ἔπραξεν, οὐδὲ τοσαύτην ἐκτίησάτ' ἂν δύναμιν. ἀλλ' εἶδεν, ὡς ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τοῦτο καλῶς ἐκεῖνος, ὅτι ταῦτα μὲν ἐστὶν ἅπαντα τὰ χωρὶ' ἄθλα τοῦ πολέμου κείμεν' ἐν μέσῳ, φύσει δ' ὑπάρχει τοῖς παροῦσι τὰ τῶν ἀπόντων καὶ τοῖς ἐθέλουσι πονεῖν καὶ κινδυνεύειν τὰ τῶν ἀμελούντων.
- 6 καὶ γὰρ τοι ταύτη χρησάμενος τῇ γνώμῃ πάντα κατέστραπται καὶ ἔχει, τὰ μὲν ὡς ἂν ἐλῶν τις ἔχοι πολέμῳ, τὰ δὲ σύμμαχα καὶ φίλα ποιησάμενος· καὶ γὰρ συμμαχεῖν καὶ προσέχειν τὸν νοῦν τούτοις ἐθέλουσιν ἅπαντες, οὓς ἂν ὀρῶσι παρσκευασμένους καὶ πράττειν ἐθέλοντας, ἃ χρῆ.—
- 7 Ἄν τοίνυν, ὡς ἄνδρες Ἀθηναῖοι, καὶ ὑμεῖς ἐπὶ τῆς τοιαύτης ἐθελήσητε γενέσθαι γνώμης νῦν, ἐπειδήπερ οὐ πρότερον, καὶ ἕκαστος ὑμῶν, οὐ δεῖ καὶ δύναϊτ' ἂν παρασχεῖν αὐτὸν χρήσιμον τῇ πόλει, πᾶσαν ἀφείδ τὴν εἰρωνείαν ἔτοιμος πράττειν ὑπάρξει, ὁ μὲν χρήματ' ἔχων εἰσφέρειν, ὁ δ' ἐν ἡλικίᾳ στρατεύεσθαι, — συνελόντι δ' ἀπλῶς, ἂν ὑμῶν αὐτῶν ἐθελήσητε γενέσθαι καὶ παύσγηθ' αὐτὸς μὲν οὐδὲν ἕκαστος ποιήσειν

ἐλπίζων, τὸν δὲ πλησίον πάνθ' ὑπὲρ αὐτοῦ πράξειν, καὶ τὰ ὑμέτερ' αὐτῶν κομισέσθε, ἂν θεὸς θέλη, καὶ τὰ κατερραθυμημένα πάλιν ἀναλήψεσθε κἀκεῖνον τιμωρήσεσθε.

Μὴ γὰρ ὡς θεῶ νομίζετ' ἐκεῖνῳ τὰ παρόντα πεπηγέναι 8 πράγματ' ἀθάνατα, ἀλλὰ καὶ μισεῖ τις ἐκεῖνον καὶ δέδιεν, ὡς ἄνδρες Ἀθηναῖοι, καὶ φθονεῖ, καὶ τῶν πάνυ νῦν δοκούντων οἰκείως ἔχειν· καὶ ἅπανθ', ὅσα περ καὶ ἐν ἄλλοις τισὶν ἀνθρώποις ἐνι, ταῦτα καὶ τοῖς μετ' ἐκείνου χρῆ νομίζειν ἐνεῖναι. κατέπτηχε μέντοι πάντα ταῦτα νῦν, οὐκ ἔχοντ' ἀποστροφὴν διὰ τὴν ὑμετέραν βραδυτῆτα καὶ βραθυμίαν, ἣν ἀποθέσθαι φημί δεῖν ἤδη.

ἽΟρᾶτε γάρ, ὡς ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τὸ πρᾶγμα, οἱ προσελή- 9 λυθεν ἀσελγείας ἀνθρώπος, ὃς οὐδ' αἴρεσιν ὑμῖν δίδωσι τοῦ πράττειν ἢ ἄγειν ἡσυχίαν, ἀλλ' ἀπειλεῖ καὶ λόγους ὑπερφάνους, ὡς φασι, λέγει, καὶ οὐχ οἶός ἐστιν ἔχων, ἃ κατέστραπται, μένειν ἐπὶ τούτων, ἀλλ' αἰεὶ τι προσπεριβάλλεται καὶ κύκλω πανταχῇ μέλλοντας ἡμᾶς καὶ καθημένους περιτοιχίζεται.

Πότ' οὖν, ὡς ἄνδρες Ἀθηναῖοι, πόθ', ἃ χρῆ, πράξετε; ἐπει- 10 δὲν τί γένηται; ἐπειδὴν νῆ Δί' ἀνάγκη τις ἦ. νῦν δὲ τί χρῆ τὰ γιγνόμεν' ἠγείσθαι; ἐγὼ μὲν γὰρ οἶμαι τοῖς ἐλευθέροις μεγίστην ἀνάγκην τὴν ὑπὲρ τῶν πραγμάτων αἰσχύνην εἶναι. ἢ βούλεσθ', εἰπέ μοι, περιμόντες αὐτῶν πυνθάνεσθαι· «λέγεται τι καινόν;» γένοιτο γὰρ ἂν τι καινότερον ἢ Μακεδῶν ἀνὴρ Ἀθηναίου καταπολεμῶν καὶ τὰ τῶν Ἑλλήνων διοικῶν; «τέθνηκε Φίλιππος;» «οὐ μὰ Δί', ἀλλ' ἀσθενεῖ.» τί 11 δ' ὑμῖν διαφέρει; καὶ γὰρ ἂν οὗτός τι πάθῃ, ταχέως ὑμεῖς ἕτερον Φίλιππον ποιήσετε, ἄνπερ οὕτω προσέχητε τοῖς πράγμασι τὸν νοῦν· οὐδὲ γὰρ οὗτος παρὰ τὴν αὐτοῦ βώμην τοσοῦτον ἐπηύξεται, ὅσον παρὰ τὴν ἡμετέραν ἀμέλειαν. καίτοι καὶ τοῦτο· εἴ τι πάθῃ καὶ τὰ τῆς τύχης ἡμῖν, ἢπερ 12

ἀεὶ βέλτιον ἢ ἡμεῖς ἡμῶν αὐτῶν ἐπιμελούμεθα, καὶ τοῦτ' ἐξεργάσαιοτο, ἴσθ', ὅτι πλησίον μὲν ὄντες, ἅπασιν ἂν τοῖς πράγμασι τεταραγμένοις ἐπιστάντες, ὅπως βούλεσθε, διοικήσαιοθε, ὡς δὲ νῦν ἔχετε, οὐδὲ διδόντων τῶν καιρῶν Ἀμφίπολιν δέξασθαι δύναισθ' ἂν, ἀπηρητημένοι καὶ ταῖς παρασκευαῖς καὶ ταῖς γνώμαις.

- 13 Ὅς μὲν οὖν δεῖ τὰ προσήκοντα ποιεῖν ἐθέλοντας ὑπάρχειν ἅπαντας ἐτοιμῶς, ὡς ἐγνωκότων ὑμῶν καὶ πεπεισμένων, παύομαι λέγων· τὸν δὲ τρόπον τῆς παρασκευῆς, ἣν ἀπαλλάξαι ἂν τῶν τοιοῦτων πραγμάτων ἡμᾶς οἴομαι, καὶ τὸ πλήθος ὅσον, καὶ πόρους οὐστίνας χρημάτων, καὶ τᾶλλ' ὡς ἂν μοι βέλτιστα καὶ τάχιστα δοκεῖ παρασκευασθῆναι, καὶ δὴ πειράσομαι λέγειν, δεηθεὶς ὑμῶν, ὧ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τοσοῦτον.
- 14 ἐπειδὴν ἅπαντ' ἀκούσητε, κρίνατε, μὴ πρότερον προλαμβάνετε· μηδ' ἂν ἐξ ἀρχῆς δοκῶ τινι καινὴν παρασκευὴν λέγειν, ἀναβάλλειν με τὰ πράγμαθ' ἡγήσασθαι. οὐ γὰρ οἱ «ταχὺ» καὶ «τῆμερον» εἰπόντες μάλιστα εἰς δέον λέγουσιν (οὐ γὰρ ἂν τὰ γ' ἤδη γεγενημένα τῇ νυνὶ βοθηεῖα κωλύσαι
- 15 δυνηθεῖμεν), ἀλλ' ὅς ἂν δείξῃ, τίς πορισθεῖσα παρασκευὴ καὶ πόση καὶ πόθεν διαμεῖναι δυνησεται, ἕως ἂν ἡ διαλυσώμεθα πεισθέντες τὸν πόλεμον ἢ περιγενώμεθα τῶν ἐχθρῶν· οὕτω γὰρ οὐδέτι τοῦ λοιποῦ πάσχοιμεν ἂν κακῶς οἶμαι τοίνυν ἐγὼ ταῦτα λέγειν ἔχειν, μὴ κωλύων, εἴ τις ἄλλος ἐπαγγέλλεται τι· ἢ μὲν οὖν ὑπόσχεσις οὕτω μεγάλη, τὸ δὲ πρᾶγμ' ἤδη τὸν ἔλεγχον δώσει· κριταὶ δ' ὑμεῖς ἔσεσθε.
- 16 Πρῶτον μὲν τοίνυν, ὧ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τριήρεις πενήκοντα παρασκευάσασθαί φημι δεῖν, εἴτ' αὐτοὺς οὕτω τὰς γνώμας ἔχειν, ὡς, εἴαν τι δέῃ, πλευστέον, εἰς ταύτας αὐτοῖς ἐμβᾶσιν. πρὸς δὲ τούτοις τοῖς ἡμίσεσι τῶν ἰππέων ἰππαγωγ-
- 17 γοὺς τριήρεις καὶ πλοῖ' ἱκανὰ εὐτρεπίσαι κελεύω. ταῦτα μὲν οἶμαι δεῖν ὑπάρχειν ἐπὶ τὰς ἐξαιφνης ταύτας ἀπὸ τῆς οἰκείας

χώρας αὐτοῦ στρατείας εἰς Πύλας καὶ Χερρόνησον καὶ Ὀλυθον καὶ ὅποι βούλεται· δεῖ γὰρ ἐκείνῳ τοῦτ' ἐν τῇ γνώμῃ παραστήσαι, ὡς ὑμεῖς ἐκ τῆς ἀμελείας ταύτης τῆς ἄγαν, ὥσπερ εἰς Εὐβοίαν καὶ πρότερόν ποτέ φασιν εἰς Ἀλιάρτον καὶ τὰ τελευταῖα πρώην εἰς Πύλας, ἴσως ἂν ὀρμήσαιτε· οὗτοι παντελῶς οὐδ' εἰ μὴ ποιήσαιτ' ἂν τοῦτο, ὡς ἐγώ γε 18 φημι δεῖν, εὐκαταφρόνητόν ἐστιν, ἔν' ἢ διὰ τὸν φόβον, εἰδῶς εὐτρεπεῖς ὑμᾶς, (εἴσεται γὰρ ἀκριβῶς· εἰσὶ γάρ, εἰσὶν οἱ πάντ' ἐξαγγέλλοντες ἐκείνῳ παρ' ἡμῶν αὐτῶν πλείους τοῦ δέοντος) ἠρουχίαν ἔχη, ἢ παριδῶν ταῦτ' ἀφύλακτος ληφθῆ, μηδενὸς ὄντος ἐμποδῶν πλεῖν ἐπὶ τὴν ἐκείνου χώραν ὑμῖν, ἂν ἐνδῶ καιρόν.

Ταῦτα μὲν ἐστίν, ἃ πᾶσι δεδόχθαι φημι δεῖν καὶ παρε- 19 σκευάσθαι προσήκειν οἴομαι· πρὸ δὲ τούτων δύναμιν τιν', ὧ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, φημι προχειρίσασθαι δεῖν ὑμᾶς, ἢ συνεχῶς πολεμήσει καὶ κακῶς ἐκείνον ποιήσει. μὴ μοι μυρίους μηδὲ δισμυρίους ξένους, μηδὲ τὰς ἐπιστολιμαίους ταύτας δυνάμεις, ἀλλ' ἢ τῆς πόλεως ἔσται, κἂν ὑμεῖς ἓνα κἂν πλείους κἂν τὸν δεῖνα κἂν ὄντινον χειροτονήσητε στρατηγόν, τούτῳ πείσεται καὶ ἀκολουθήσει· καὶ τροφήν ταύτῃ πορίσαι κελεύω.

Ἔσται δ' αὕτη τίς ἡ δύναμις καὶ πόση, καὶ πόθεν τὴν 20 τροφήν ἔξει, καὶ πῶς ταῦτ' ἐθελήσει ποιεῖν; ἐγὼ φράσω, καθ' ἕκαστον τούτων διεξιῶν· χωρὶς ξένους μὲν λέγω— καὶ ὅπως μὴ ποιήσῃτ', ὃ πολλάκις ὑμᾶς ἔβλαψεν· πάντ' ἐλάττω νομίζοντες εἶναι τοῦ δέοντος καὶ τὰ μέγιστ' ἐν τοῖς ψηφίσμασιν αἰρούμενοι, ἐπὶ τῇ πράττειν οὐδὲ τὰ μικρὰ ποιεῖτε· ἀλλὰ τὰ μικρὰ ποιήσαντες καὶ πορίσαντες, τούτοις προστίθετε, ἂν ἐλάττω φαίνηται. λέγω δὴ τοὺς πάντας στρατιώτας δισχι- 21 λίους, τούτων δ' Ἀθηναίους φημι δεῖν εἶναι πεντακοσίους, ἐξ ἧς ἂν τινος ὑμῖν ἡλικίας καλῶς ἔχειν δοκῆ, χρόνον τακτὸν στρατευομένου, μὴ μακρὸν τοῦτον, ἀλλ' ὅσον ἂν

δοκῆ καλῶς ἔχειν, ἐκ διαδοχῆς ἀλλήλοις τοὺς δ' ἄλλους ξένους εἶναι κελεύω. καὶ μετὰ τούτων ἰππέας διακοσίους, καὶ τούτων πενήκοντ' Ἀθηναίους τοῦλάχιστον, ὡσπερ τοὺς πεζοῦς, τὸν αὐτὸν τρόπον στρατευομένους· καὶ ἰππαγωγούς
22 τούτοις. εἶεν τί πρὸς τούτοις ἔτι; ταχείας τριήρεις δέκα· δεῖ γάρ, ἔχοντος ἐκείνου ναυτικόν, καὶ ταχειῶν τριήρων ἡμῖν, ὅπως ἀσφαλῶς ἡ δύναμις πλέη. πόθεν δὴ τούτοις ἡ τροφή γενήσεται; ἐγὼ καὶ τοῦτο φράσω καὶ δείξω, ἐπειδάν, διότι τηλικαύτην ἀποχρῆν οἶμαι τὴν δύναμιν καὶ πολίτας τοὺς συστρατευομένους εἶναι κελεύω, διδάξω.

23 Τοσαύτην μὲν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, διὰ ταῦτα, ὅτι οὐκ ἐνὶ νῦν ἡμῖν πορίσασθαι δύναμιν τὴν ἐκείνῃ παραταξομένην, ἀλλὰ ληστεύειν ἀνάγκη καὶ τούτῃ τῇ τρόπῃ τοῦ πολέμου χρῆσθαι τὴν πρώτην· οὐ τοίνυν ὑπέρογκον αὐτὴν (οὐ γὰρ ἔστι μισθὸς οὐδὲ τροφή), οὐδὲ παντελῶς ταπεινὴν εἶναι δεῖ. πολίτας δὲ παρεῖναι καὶ συμπλεῖν διὰ ταῦτα κελεύω, ὅτι καὶ πρότερόν ποτ' ἀκούω ξενικὸν τρέφειν ἐν Κορίνθῳ τὴν πόλιν, οὐ Πολύστρατος ἡγεῖτο καὶ Ἰφικράτης καὶ Χαβρίας καὶ
24 ἄλλοι τινές, καὶ αὐτοὺς ὑμᾶς συστρατεύεσθαι· καὶ οἶδ' ἀκούων, ὅτι Λακεδαιμονίους παραταττόμενοι μεθ' ὑμῶν ἐνίκων οὗτοι οἱ ξένοι καὶ ὑμεῖς μετ' ἐκείνων. ἐξ οὗ δ' αὐτὰ καθ' αὐτὰ τὰ ξενικὰ ὑμῖν στρατεύεται, τοὺς φίλους νικᾷ καὶ τοὺς συμμάχους, οἱ δ' ἐχθροὶ μείζους τοῦ δέοντος γηγόνασιν. καὶ παρακύψαντ' ἐπὶ τὸν τῆς πόλεως πόλεμον πρὸς Ἀρτάβαζον καὶ πανταχοὶ μᾶλλον οἴχεται πλέοντα, ὃ δὲ στρατηγὸς ἀκολουθεῖ, εἰκότως· οὐ γὰρ ἔστιν ἄρχειν μὴ δίδόντα μισθόν.

25 Τί οὖν κελεύω; τὰς προφάσεις ἀφελεῖν καὶ τοῦ στρατηγοῦ καὶ τῶν στρατιωτῶν, μισθὸν πορίσαντας καὶ στρατιώτας οἰκείους ὡσπερ ἐπόπτας τῶν στρατηγουμένων παρακαταστήσαντας· ἐπεὶ νῦν γε γέλωσ ἔσθ', ὡς χρώμεθα τοῖς πράγμασιν. εἰ γὰρ ἔροιτό τις ὑμᾶς, «εἰρήνην ἄγετε, ὦ ἄνδρες Ἀθη-

ναῖοι;» «μὰ Δί' οὐχ ἡμεῖς γε», εἶποιτ' ἂν, «ἀλλὰ Φιλίππου πολεμοῦμεν». οὐκ ἐχειροτονεῖτε δ' ἐξ ὑμῶν αὐτῶν δέκα 26 ταξιάρχους καὶ στρατηγούς καὶ φυλάρχους καὶ ἰππάρχους δύο; τί οὖν οὗτοι ποιούσιν; πλὴν ἐνὸς ἀνδρός, ὃν ἂν ἐκπέμψητ' ἐπὶ τὸν πόλεμον, οἱ λοιποὶ τὰς πομπὰς πέμπουσιν ὑμῖν μετὰ τῶν ἱεροποιῶν· ὡσπερ γὰρ οἱ πλάττοντες τοὺς πηλίλους, εἰς τὴν ἀγορὰν χειροτονεῖτε τοὺς ταξιάρχους καὶ τοὺς φυλάρχους, οὐκ ἐπὶ τὸν πόλεμον. οὐ γὰρ ἐχρῆν, ὦ ἄνδρες 27 Ἀθηναῖοι, ταξιάρχους παρ' ὑμῶν, ἰππαρχον παρ' ὑμῶν, ἄρχοντας οἰκείους εἶναι, ἢ ἦν ὡς ἀληθῶς τῆς πόλεως ἡ δύναμις; ἀλλ' εἰς μὲν Δῆμον τὸν παρ' ὑμῶν ἰππαρχον δεῖ πλεῖν, τῶν δ' ὑπὲρ τῶν τῆς πόλεως κτημάτων ἀγωνιζομένων Μενέλαον ἰππαρχεῖν; καὶ οὐ τὸν ἄνδρα μεμφόμενος ταῦτα λέγω, ἀλλ' ὑφ' ὑμῶν ἔδει κεχειροτονημένον εἶναι τοῦτον, ὅστις ἂν ἦ.

Ἴσως δὲ ταῦτα μὲν ὀρθῶς ἡγεῖσθε λέγεσθαι, τὸ δὲ τῶν 28 χρημάτων, πόσα καὶ πόθεν ἔσται, μάλιστα ποθεῖτ' ἀκοῦσαι. τοῦτο δὴ καὶ περαιῖνω. χρήματα τοίνυν ἔστι μὲν ἡ τροφή, σιτηρέσιον μόνον τῇ δυνάμει ταύτῃ, τάλαντ' ἐνενήκοντα καὶ μικρόν τι πρὸς, δέκα μὲν ναυσὶ ταχείαις τετταράκοντα τάλαντα, εἴκοσιν εἰς τὴν ναῦν μναῖ τοῦ μηνὸς ἐκάστου, στρατιώταις δὲ δισχιλίαις τοσαῦθ' ἕτερα, ἵνα δέκα τοῦ μηνὸς ὁ στρατιώτης δραχμὰς σιτηρέσιον λαμβάνῃ, τοῖς δ' ἰππεῦσι διακοσίαις οὖσιν, ἐὰν τριάκοντα δραχμὰς ἕκαστος λαμβάνῃ τοῦ μηνός, δώδεκα τάλαντα. εἰ δὲ τις οἴεται μικρὰν ἀφορμὴν 29 εἶναι σιτηρέσιον τοῖς στρατευομένοις ὑπάρχειν, οὐκ ὀρθῶς ἔγνωκεν· ἐγὼ γὰρ οἶδα σαφῶς, ὅτι, τοῦτ' ἂν γένηται, προσποριεῖ τὰ λοιπὰ αὐτὸ τὸ σπράτευμ' ἀπὸ τοῦ πολέμου, οὐδένα τῶν Ἑλλήνων ἀδικούν οὐδὲ τῶν συμμάχων, ὥστ' ἔχειν μισθὸν ἐντελῆ. ἐγὼ συμπλέων ἐθελοντῆς πάσχειν ὀτιοῦν ἔτοιμος, ἐὰν μὴ ταῦθ' οὕτως ἔχη. πόθεν οὖν ὁ πόρος τῶν χρημάτων, ἃ παρ' ὑμῶν κελεύω γενέσθαι, τοῦτ' ἤδη λέξω.

ΠΟΡΟΥ ΑΠΟΔΕΙΞΙΣ.

30 Ἄ μὲν ἡμεῖς, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, δεδυνήμεθ' εὐρεῖν, ταῦτ' ἐστίν. ἐπειδὴν δ' ἐπιχειροτονήτε τὰς γνώμας, ἂν ὑμῖν ἀρέσκη, χειροτονήσετε, ἵνα μὴ μόνον ἐν τοῖς ψηφίσμασι καὶ ταῖς ἐπιστολαῖς πολεμῆτε Φιλίππῳ, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἔργοις.

31 Δοκεῖτε δέ μοι πολὺ βέλτιον ἂν περὶ τοῦ πολέμου καὶ ὄλης τῆς παρασκευῆς βουλευσασθαι, εἰ τὸν τόπον, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τῆς χώρας, πρὸς ἣν πολεμεῖτ', ἐνθυμηθεῖητε καὶ λογίσασαισθ', ὅτι τοῖς πνεύμασι καὶ ταῖς ὥραις τοῦ ἔτους τὰ πολλὰ προλαμβάνων διαπράττεται Φίλιππος καὶ φυλάξας τοὺς ἐτησίας ἢ τὸν χειμῶν' ἐπιχειρεῖ, ἢνίκα' ἂν ἡμεῖς μὴ δυναί-
32 μεθ' ἐκεῖσ' ἀφικέσθαι. δεῖ τοίνυν ταῦτ' ἐνθυμουμένους μὴ βοηθείαις πολεμεῖν (ὕστεριουμέν γὰρ ἀπάντων), ἀλλὰ παρασκευῇ συνεχεῖ καὶ δυνάμει. ὑπάρχει δ' ὑμῖν χειμαδίῳ μὲν χρῆσθαι τῇ δυνάμει Δήμῳ καὶ Θάσῳ καὶ Σκιαθῶ καὶ ταῖς ἐν τούτῳ τῇ τόπῳ νήσοις, ἐν αἷς καὶ λιμένες καὶ σίτος καί, ἃ χρῆ στρατεύματι, πάνθ' ὑπάρχει τὴν δ' ὥραν τοῦ ἔτους, ὅτε καὶ πρὸς τῇ γῇ γενέσθαι βράδιον καὶ τὸ τῶν πνευμάτων ἀσφαλές, πρὸς αὐτῇ τῇ χώρᾳ καὶ πρὸς τοῖς τῶν ἐμπορίων στόμασι βραδίως ἔσται.

33 Ἄ μὲν οὖν χρῆσεται καὶ πότε τῇ δυνάμει, πρὸς τὸν καιρὸν ὃ τούτων κύριος καταστάς ὑφ' ὑμῶν βουλευσεται· ἃ δ' ὑπάρξει δεῖ παρ' ὑμῶν, ταῦτ' ἐστίν, ἃ ἔγω γέγραφα. ἂν ταῦτ', ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, πορίσητε, τὰ χρήματα πρῶτον, ἃ λέγω, εἶτα καὶ τἄλλα παρασκευάσαντες, τοὺς στρατιώτας, τὰς τριήρεις, τοὺς ἱππέας, ἐντελῆ πάσαν τὴν δύναμιν, νόμῳ κατακλείσθητ' ἐπὶ τῷ πολέμῳ μένειν, τῶν μὲν χρημάτων αὐτοὶ ταμίαι καὶ ποριστὰί γιγνόμενοι, τῶν δὲ πράξεων παρὰ τοῦ στρατηγοῦ τὸν λόγον ζητοῦντες, παύσεσθ' αἰεὶ περὶ τῶν αὐτῶν
34 βουλευόμενοι καὶ πλέον οὐδὲν ποιοῦντες. καὶ ἔτι πρὸς τούτῳ

πρῶτον μὲν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τὸν μέγιστον τῶν ἐκείνου πόρων ἀφαιρήσεσθε. ἔστι δ' οὗτος τίς; ἀπὸ τῶν ὑμετέρων ὑμῖν πολεμεῖ συμμάχων, ἄγων καὶ φέρων τοὺς πλείοντας τὴν θάλατταν.

Ἐπειτα τί πρὸς τούτῳ; τοῦ πάσχειν αὐτοὶ κακῶς ἔξω γενήσεσθε, οὐχ ὥσπερ τὸν παρελθόντα χρόνον εἰς Δήμῳ καὶ Ἰμβρον ἐμβαλὼν αἰχμαλώτους πολίτας ὑμετέρους ᾤχετ' ἔχων, πρὸς τῷ Γεραιστῷ τὰ πλοῖα συλλαβὼν ἀμύθητα χρήματ' ἐξέλεξεν, τὰ τελευταῖ' εἰς Μαραθῶν' ἀπέβη καὶ τὴν ἱερὰν ἀπὸ τῆς χώρας ᾤχετ' ἔχων τριήρη, ὑμεῖς δ' οὔτε ταῦτα δύνασθε κωλύειν οὔτ' εἰς τοὺς χρόνους, οὓς ἂν προθῆσθε, βοηθεῖν.

Καίτοι τί δή ποτ', ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, νομίζετε τὴν μὲν
35 τῶν Παναθηναίων ἑορτὴν καὶ τὴν τῶν Διονυσίων αἰεὶ τοῦ καθήκοντος χρόνου γίγνεσθαι, ἂν τε δεινοὶ λάχωσιν ἂν τ' ἰδιῶται οἱ τούτων ἐκατέρων ἐπιμελούμενοι, εἰς ἃ τοσαῦτ' ἀναλίσκονται χρήματα, ὅσ' οὐδ' εἰς ἓνα τῶν ἀποστόλων, καὶ τοσοῦτον ὄχλον καὶ παρασκευὴν, ὅσην οὐκ οἶδ', εἰ τι τῶν ἀπάντων ἔχει, τοὺς δ' ἀποστόλους πάντας ὑμῖν ὑστερίζειν τῶν καιρῶν, τὸν εἰς Μεθώνην, τὸν εἰς Παγασάς, τὸν εἰς Ποτείδαιαν; ὅτι
36 ἐκεῖνα μὲν ἅπαντα νόμῳ τέτακται, καὶ πρόοιδεν ἕκαστος ὑμῶν ἐκ πολλοῦ, τίς χορηγὸς ἢ γυμνασιάρχος τῆς φυλῆς, πότε καὶ παρὰ τοῦ καὶ τί λαθόντα τί δεῖ ποιεῖν, οὐδὲν ἀνεξέταστον οὐδ' ἀόριστον ἐν τούτοις ἡμέληται· ἐν δὲ τοῖς περὶ τοῦ πολέμου καὶ τῇ τούτου παρασκευῇ ἄτακτα, ἀδιόρθωτα, ἀόρισθ' ἅπαντα.

Τοιγαροῦν ἅμ' ἀκηκόαμέν τι καὶ τριηράρχους καθίσταμεν
37 καὶ τούτοις ἀντιδόσεις ποιούμεθα καὶ περὶ χρημάτων πόρου σκοποῦμεν, καὶ μετὰ ταῦτ' ἐμβαίνειν τοὺς μετοίκους ἔδοξε καὶ τοὺς χωρὶς οἰκοῦντας, εἴτ' αὐτοὺς πάλιν, εἴτ' ἀντεμβιάζειν, εἴτ' ἐν ὅσῳ ταῦτα μέλλεται, προαπόλωλε τὸ ἐφ' ὃ ἂν ἐκπλέωμεν· τὸν γὰρ τοῦ πράττειν χρόνον εἰς τὸ παρασκευά-

ζῆσθαι ἀναλίσκομεν, οἱ δὲ τῶν πραγμάτων οὐ μένουσι καιροῦ τὴν ἡμετέραν βραδυτῆτα καὶ εἰρωνείαν. ἄς δὲ τὸν μεταξὺ χρόνον δυνάμεις οἴομεθ' ἡμῖν ὑπάρχειν, οὐδὲν οἶαί τ' οὖσαι ποιεῖν ἐπ' αὐτῶν τῶν καιρῶν ἐξελέγχονται. ὁ δ' εἰς τοῦθ' ὕβρεως ἐλήλυθεν, ὥστ' ἐπιστέλλειν Εὐβοεῦσιν ἤδη τοιαύτας ἐπιστολάς.

ΕΠΙΣΤΟΛΗΣ ΑΝΑΓΝΩΣΙΣ.

38 Τούτων, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τῶν ἀνεγνωσμένων ἀληθῆ μὲν ἐστὶ τὰ πολλά, ὡς οὐκ ἔδει, οὐ μὴν ἀλλ' ἴσως οὐχ ἠδέ' ἀκούειν. ἀλλ' εἰ μὲν, ὅσ' ἂν τις ὑπερβῆ τῆ λόγῳ, ἵνα μὴ λυπήσῃ, καὶ τὰ πράγμαθ' ὑπερβῆσεται, δεῖ πρὸς ἡδονὴν δημηγορεῖν· εἰ δ' ἢ τῶν λόγων χάρις, ἂν ἢ μὴ προσήκουσα, ἔργῳ ζημία γίγνεται, αἰσχρὸν ἐστὶ φανακίζειν ἑαυτοῦς, καὶ ἅπαντ' ἀναβαλλομένους, ἂν ἢ δυσχερῆ, πάντων ὑστερεῖν τῶν

39 ἔργων, καὶ μηδὲ τοῦτο δύνασθαι μαθεῖν, ὅτι δεῖ τοὺς ὀρθῶς πολέμῳ χρωμένους οὐκ ἀκολουθεῖν τοῖς πράγμασιν, ἀλλ' αὐτοῦς ἔμπροσθεν εἶναι τῶν πραγμάτων, καὶ τὸν αὐτὸν τρόπον, ὥσπερ τῶν στρατευμάτων ἀξιώσει τις ἂν τὸν στρατηγὸν ἡγεῖσθαι, οὕτω καὶ τῶν πραγμάτων τοὺς βουλευομένους, ἴν', ἂν ἐκείνοις δοκῇ, ταῦτα πράττηται καὶ μὴ τὰ συμβάντ' ἀναγκάζωνται διώκειν.

40 Ὑμεῖς δ', ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, πλείστην δύναμιν ἀπάντων ἔχοντες, τριήρεις, ὀπλίτας, ἱππέας, χρημάτων πρόσσοδον, τούτων μὲν μέχρι τῆς τήμερον ἡμέρας οὐδενὶ πάποτ' εἰς δέον τι κέχρησθε, οὐδὲν δ' ἀπολείπετε, ὥσπερ οἱ βάρβαροι πυκτεύουσιν, οὕτω πολεμεῖν Φιλίππῳ. καὶ γὰρ ἐκείνων ὁ πληγῆς αἰεὶ τῆς πληγῆς ἔχεται, κἂν ἐτέρωσε πατάξῃς, ἐκεῖσ' εἰσὶν αἱ χεῖρες· προβάλλεσθαι δ' ἢ βλέπειν ἐναντίον οὐτ' οἶδεν

41 οὐτ' ἐθέλει. καὶ ὑμεῖς, ἂν ἐν Χερρονήσῳ πύθησθε Φιλίππον, ἐκεῖσε βοηθεῖν ψηφίζεσθε, ἂν ἐν Πύλαις, ἐκεῖσε, ἂν ἄλλοθι περὶ, συμπαραθεῖτ' ἄνω κάτω, καὶ στρατηγεῖσθ' ὑπ' ἐκείνου,

βεβούλευσθε δ' οὐδὲν αὐτοῖ συμφέρον περὶ τοῦ πολέμου, οὐδὲ πρὸ τῶν πραγμάτων προορᾶτ' οὐδὲν, πρὶν ἂν ἢ γεγενημένον ἢ γιγνόμενόν τι πύθησθε. ταῦτα δ' ἴσως πρότερον μὲν ἐνήνουν δ' ἐπ' αὐτὴν ἤκει τὴν ἀκμήν, ὥστ' οὐκέτ' ἐγχωρεῖ.

Δοκεῖ δέ μοι θεῶν τις, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τοῖς γιγνομέ- 42 νοις ὑπὲρ τῆς πόλεως αἰσχυρόμενος τὴν φιλοπραγμοσύνην ταύτην ἐμβαλεῖν Φιλίππῳ. εἰ γὰρ ἔχων, ἃ κατέστραπται καὶ προεἰληφεν, ἡσυχίαν ἔχειν ἤθελε καὶ μηδὲν ἐπραττεν ἔτι, ἀποχρῆν ἐνίοις ὑμῶν ἂν μοι δοκεῖ, ἐξ ὧν αἰσχύνῃ καὶ ἀνανδρίαν καὶ πάντα τὰ αἰσχιστ' ὠφληκότες ἂν ἤμεν δημοσίᾳ· νῦν δ' ἐπιχειρῶν αἰεὶ τινι καὶ τοῦ πλείονος ὀρεγόμενος ἴσως ἂν ἐκκαλέσαιθ' ὑμᾶς, εἴπερ μὴ παντάπασιν ἀπεγνώκατε.

Θαυμάζω δ' ἔγωγε, εἰ μηδεὶς ὑμῶν μήτ' ἐνθυμεῖται μήτ' 43 ὀργίζεται, ὄρων, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τὴν μὲν ἀρχὴν τοῦ πολέμου γεγενημένην περὶ τοῦ τιμωρήσασθαι Φιλίππον, τὴν δὲ τελευταίην οὖσαν ἤδη ὑπὲρ τοῦ μὴ παθεῖν κακῶς ὑπὸ Φιλίππου. ἀλλὰ μὴν ὅτι γ' οὐ στήσεται, δῆλον, εἰ μὴ τις κωλύσει. εἶτα τοῦτ' ἀναμενοῦμεν, καὶ τριήρεις κενὰς καὶ τὰς παρὰ τοῦ δαίμονος ἐλπίδας ἂν ἀποστείλητε, πάντ' ἔχειν οἴεσθε καλῶς; οὐκ ἐμβησόμεθα; οὐκ ἔξιμεν αὐτοῖ μέρει γέ τινι στρατιωτῶν 44 οἰκείων νῦν, εἰ καὶ μὴ πρότερον; οὐκ ἐπὶ τὴν ἐκείνου πλευσόμεθα; «ποῖ οὖν προσορμιούμεθα;» ἤρετό τις. εὐρήσει τὰ σαθρά, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τῶν ἐκείνου πραγμάτων αὐτὸς ὁ πόλεμος, ἂν ἐπιχειρῶμεν ἂν μέντοι καθώμεθ' οἴκοι λοιδορουμένων ἀκούοντες καὶ αἰτιωμένων ἀλλήλους τῶν λεγόντων, οὐδέποτ' οὐδὲν ἡμῖν μὴ γένηται τῶν δεόντων.

ἽΟποι μὲν γὰρ ἂν, οἶμαι, μέρος τι τῆς πόλεως συναπο- 45 σταλῇ, κἂν μὴ πᾶσα, καὶ τὸ τῶν θεῶν εὐμενὲς καὶ τὸ τῆς τύχης συναγωνίζεται· ὅποι δ' ἂν στρατηγὸν καὶ ψήφισμα κενὸν καὶ τὰς ἀπὸ τοῦ βήματος ἐλπίδας ἐκπέμφητε, οὐδὲν ὑμῖν τῶν δεόντων γίγνεται, ἀλλ' οἱ μὲν ἐχθροὶ καταγελωσιν,

- οἱ δὲ σύμμαχοι τεθῆσιν τῷ δέει τοὺς τοιοῦτους ἀποστόλους·
 46 οὐ γὰρ ἔστιν, οὐκ ἔστιν ἐν' ἄνδρα δυναθῆναι ποτε ταῦθ' ὑμῖν
 πράξει πάνθ', ὅσα βούλεσθε· ὑποσχέσθαι μέντοι καὶ φῆσαι
 καὶ τὸν δεῖν' αἰτιάσασθαι καὶ τὸν δεῖν' ἔστιν, τὰ δὲ πράγματα
 ἐκ τούτων ἀπόλωλεν. ὅταν γὰρ ἡγῆται μὲν ὁ στρατηγὸς
 ἀθλιῶν ἀπομίσθων ξένων, οἱ δ' ὑπὲρ ὧν ἂν ἐκεῖνος πράξει
 πρὸς ὑμᾶς ψευδόμενοι βραδίως ἐνθάδ' ὦσιν, ὑμεῖς δ', ἐξ ὧν ἂν
 ἀκούσθηθ', ὅ τι ἂν τύχητε, ψηφίζεσθε, τί καὶ χρῆ προσδοκᾶν;
 47 Πῶς οὖν ταῦτα παύσεται; ὅταν ὑμεῖς, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι,
 τοὺς αὐτοὺς ἀποδείξετε στρατιώτας καὶ μάρτυρας τῶν στρα-
 τηγουμένων καὶ δικαστὰς οἴκαδ' ἐλθόντας τῶν εὐθυνῶν, ὥστε
 μὴ ἀκούειν μόνον ὑμᾶς τὰ ὑμέτερ' αὐτῶν, ἀλλὰ καὶ παρόν-
 τας ὄραν. νῦν δ' εἰς τοῦθ' ἤκει τὰ πράγματα· αἰσχύνῃς, ὥστε
 τῶν στρατηγῶν ἕκαστος δις καὶ τρίς κρίνεται παρ' ὑμῖν περὶ
 θανάτου, πρὸς δὲ τοὺς ἐχθροὺς οὐδεὶς οὐδ' ἅπαξ αὐτῶν ἀγω-
 νίσασθαι περὶ θανάτου τολμᾷ, ἀλλὰ τὸν τῶν ἀνδραποδιστῶν
 καὶ λωποδυτῶν θάνατον μᾶλλον αἰροῦνται τοῦ προσήκοντος·
 κακούργου μὲν γὰρ ἔστι κριθέντ' ἀποθανεῖν, στρατηγοῦ δὲ
 μαχόμενον τοῖς πολεμίοις.
 48 Ἡμῶν δ' οἱ μὲν περιόντες μετὰ Λακεδαιμονίων φασὶ
 Φίλιππον πράττειν τὴν Θηβαίων κατάλυσιν καὶ τὰς πολι-
 τείας διασπᾶν, οἱ δ' ὡς πρέσβεις πέπομφεν ὡς βασιλέα, οἱ
 δ' ἐν Ἰλλυριοῖς πόλεις τειχίζουσιν, οἱ δὲ — λόγους πλάττοντες
 49 ἕκαστος περιερχόμεθα. ἐγὼ δ' οἶμαι μὲν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι,
 νῆ τοὺς θεοὺς ἐκεῖνον μεθύειν τῷ μεγέθει τῶν πεπραγμένων
 καὶ πολλὰ τοιαῦτ' ὄνειροπολεῖν ἐν τῇ γνώμῃ, τὴν τ' ἐρημίαν
 τῶν κωλυσόντων ὄρωντα καὶ τοῖς πεπραγμένοις ἐπηρμένον,
 οὐ μέντοι γε μὰ Δί' οὕτω προαιρεῖσθαι πράττειν, ὥστε τοὺς
 ἀνοητοτάτους τῶν παρ' ἡμῖν εἰδέναι, τί μέλλει ποιεῖν ἐκεῖνος·
 ἀνοητότατοι γὰρ εἰσιν οἱ λογοποιοῦντες.
 50 Ἄλλ' ἂν ἀφέντες ταῦτ' ἐκεῖν' εἰδῶμεν, ὅτι ἐχθρὸς ἀνθρω-

πος καὶ τὰ ἡμέτερ' ἡμᾶς ἀποστερεῖ καὶ χρόνον πολὺν ὑβρίζει
 καὶ ἄπανθ', ὅσα πάποτε' ἠλπίσαμεν τινα πράξειν ὑπὲρ ἡμῶν,
 καθ' ἡμῶν εὐρηται, καὶ τὰ λοιπὰ ἐν αὐτοῖς ἡμῖν ἔστί, κἂν
 μὴ νῦν ἐθέλωμεν ἐκεῖ πολεμεῖν αὐτῷ, ἐνθάδ' ἴσως ἀναγ-
 κασθησόμεθα τοῦτο ποιεῖν, ἂν ταῦτ' εἰδῶμεν, καὶ τὰ δέοντ'
 ἐσόμεθ' ἐγνωκότες καὶ λόγων ματαίων ἀπηλλαγμένοι· οὐ γὰρ,
 ἅττα ποτ' ἔσται, δεῖ σκοπεῖν, ἀλλ' ὅτι φαῦλα, ἂν μὴ προσέ-
 χητε τὸν νοῦν καὶ τὰ προσήκοντα ποιεῖν ἐθέλητε, εὐ εἰδέναι.
 Ἐγὼ μὲν οὖν οὕτ' ἄλλοτε πάποτε πρὸς χάριν εἰλόμην 51
 λέγειν, ὅ τι ἂν μὴ καὶ συνοίσειν πεπεισμένος ὦ, νῦν θ', ἃ
 γινώσκω, πάνθ' ἀπλῶς οὐδὲν ὑποστειλάμενος πεπαρρησία-
 σμαι. ἐβουλόμην δ' ἂν, ὥσπερ ὅτι ὑμῖν συμφέρει τὰ βέλτιστ'
 ἀκούειν οἶδα, οὕτως εἰδέναι συνοίσειν καὶ τῷ τὰ βέλτιστ'
 εἰπόντι· πολλῷ γὰρ ἂν ἥδιον εἶχον. νῦν δ' ἐπ' ἀδήλοισι οὔσι
 τοῖς ἀπὸ τούτων ἐμαυτῷ γενησομένοις, ὁμῶς ἐπὶ τῷ συνοί-
 σεῖν ὑμῖν, ἂν πράξετε, ταῦτα πεπεισθαι λέγειν αἰροῦμαι.
 νικήφῃ δέ, ὅ τι πᾶσιν μέλλει συνοίσειν.

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

I. Πολιτική κατάσταση τῶν Ἀθηνῶν μέχρι τῆς ἐμφανίσεως τοῦ Δημοσθένους.

Ἡ ἡγεμονία τῶν Ἀθηνῶν καταλυθεῖσα διὰ τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου ἤρξατο ἀναδημιουργουμένη κατὰ τὸν μετὰ τοῦτον ἐκτραγέτια πόλεμον μεταξὺ Θηβῶν καὶ Σπάρτης. Τὰ κατὰ θάλασσαν περιφανῆ κατορθώματα τῶν Ἀθηναίων στρατηγῶν Χαβρίων καὶ Τιμοθέου, αἱ στρατιωτικαὶ μεταρρυθμίσεις τοῦ Ἴφικράτους καὶ ἡ σώφρων πολιτικὴ τοῦ Καλλιστράτου συνετέλεσαν ὥστε νὰ δημιουργηθῇ (ἐν ἔτει 377) ἀθηναϊκὴ συμμαχία ἢ δημοσπονδία περιλαβοῦσα περὶ τὰς 70 πόλεις, μεταξὺ τῶν ὁποίων ἦτο ἡ Χίος, ἡ Τένεδος, ἡ Μυτιλήνη, τὸ Βυζάντιον, ἡ Χαλκίς καὶ ἄλλαι. Οὕτως ἡ ἡγεμονία περιῆλθε καὶ πάλιν εἰς τοὺς Ἀθηναίους.

Ἄλλ' ἡ ἡγεμονία αὕτη δὲν διετηρήθη ἐπὶ μακρόν· οἱ Ἀθηναῖοι μὴ τηρήσαντες τὰς πρὸς τοὺς συμμάχους τοὺς ταχθέντας ὑπὸ τὴν ἡγεμονίαν τῶν ἀναληφθείσας ὑποχρεώσεις, ἀλλ' ἐπιδοθέντες εἰς πιέσεις καὶ ἀργυρολογίαν αὐτῶν προεκάλεσαν τὸν λεγόμενον συμμαχικὸν πόλεμον, καθ' ὃν αἱ Ἀθηναῖαι ἐπὶ τριετίαν ὄλην (358-355) ἠναγκάσθησαν νὰ πολεμήσωσι κατὰ τῶν ἀποστασῶν ἰσχυροτάτων συμμαχίδων, τῆς Χίου, Ῥόδου, Κῶ καὶ τοῦ Βυζαντίου, βοηθουμένων ὑπὸ τοῦ βασιλέως τῆς ἐν Καρία Ἀλικαρνασσῶς Μανσώλου. Κατὰ τὸν πόλεμον τοῦτον οἱ Ἀθηναῖοι μικρὰς ἐπιτυχίας ἔσχον· φοβηθέντες δὲ τέλος τὰς ἀπειλὰς τοῦ βασιλέως τῆς Περσίας Ἀρταξέρξου τοῦ Ὠχοῦ, ὅτι θ' ἀποστείλῃ μέγαν στόλον πρὸς βοήθειαν τῶν συμμάχων, ἠναγκάσθησαν νὰ συνάψωσιν εἰρήνην (355) μετὰ τῶν ἀποστατῶν συμμάχων παρέχοντες εἰς αὐτοὺς πλήρη ἀνεξαγτησίαν καὶ ἀνεχόμενοι τὴν πλήρη σχεδὸν διάλυσιν τῆς ἀθηναϊκῆς ἡγεμονίας.

Ἡ διάλυσις αὕτη τῆς ἡγεμονίας συνεπέφερε τὴν ἐκπτώσιν πάσης ἐν γένει δυνάμεως τῶν Ἀθηναίων, οἰκονομικῆς τε καὶ ἠθικῆς. Ἐν αὐταῖς ταῖς Ἀθήναις κατέπεσε τὸ γενναῖον φρόνημα

καὶ ἐξέλιπε πᾶσα πολιτικὴ ἐνέργεια τείνουσα εἰς τὴν ἀνάκτησιν τῆς παλαιᾶς ἰσχύος. Ὁ δῆμος ἀπὸ τῆς μετὰ τῶν συμμάχων συναφθείσης εἰρήνης ἠκολούθει τὰς πολιτικὰς ἀρχὰς τοῦ δημαγωγῶ Εὐβούλου, ὅστις πρόγραμμα εἶχε τὴν ἐγκατάλειψιν τῆς ἀρχαίας φιλοδοξίας καὶ τὴν ἐκ παντὸς τρόπον ἐπιδίωξιν τῆς εἰρήνης καὶ τῆς εὐζωΐας τοῦ ἰδιώτου. Οἱ πολῖται ἀπηροῦντο ἤδη νὰ στρατεύωσιν οἱ ἴδιοι μεταχειριζόμενοι τὰ ξενικὰ στρατεύματα, ἐν δὲ τῇ ἐκκλησίᾳ ἐνήφιζον μὲν πολλὰ, εἶτα δ' ὅμως ὀλίγα ἢ οὐδὲν ἐξετέλουν τὸ σύστημα τῶν **λειτουργιῶν** κατ' ὄνομα μόνον διετηρεῖτο, ἀφ' οὗ οἱ πλουσιώτατοι κατώρθωσαν ἢ ἀποφεύγουν αὐτάς, ἐπιβαρυνόμενων δυσανάλογως τῶν ὀλιγώτερον πλουσίων. Ἐν ᾧ δὲ ἡ πολιτεία ἐφθινεν, ἠῤῥαξαν αἱ τρυφαί καὶ αἱ ἀναπαύσεις τοῦ ἰδιωτικοῦ βίου. Οἱ ἰδιωτικοὶ οἴκοι ἀνηγεύοντο μεγαλοπρεπεῖς, αἱ ἑορταὶ καὶ πανηγύρεις κατ' οὐδὲν ἠλαττοῦντο τῆς παλαιᾶς μεγαλοπρεπειᾶς. Χρῆμα ἄφθονον κατεσπαταλᾶτο διὰ τὴν ὡς οἶόν τε μεγαλοπρεπεστέραν διεξαγωγὴν τῶν θεατρικῶν παραστάσεων· τέλος δὲ οὐδέποτε κατεβάλλετο μεγαλυτέρα φροντίς περὶ τὴν εἰς τοὺς πολλοὺς τακτικὴν διανομὴν τῶν **θεωρικῶν χρημάτων**¹.

Οὕτως εἶχον τὰ τῆς πολιτείας τῶν Ἀθηναίων κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους· ἐν μέσῳ δὲ τῆς τοιαύτης καταστάσεως τῆς πολιτείας ἐμφανίζεται ὁ Δημοσθένης.

II. Δημοσθένης.

α) Βίος Δημοσθένους.

Ὁ Δημοσθένης, υἱὸς Δημοσθένους, ἐκ τοῦ ἐν Ἀττικῇ δήμου Παιανίας, κειμένον κατὰ τοὺς ἀνατολικοὺς πρόποδας τοῦ Ὑμητοῦ, ἐγεννήθη τῷ 383 π. Χ. Καὶ ὁ μὲν πατὴρ του εὐπορος ὢν

¹ Θεωρικὰ ἐκαλοῦντο τὰ χρῆματα, τὰ ὁποῖα τῇ προτάσει τοῦ Κλεοφώντος — οὐχὶ τοῦ Περικλέους — ἀπεφασίσθη νὰ δίδονται εἰς ἀπόρους Ἀθηναίους πολίτας, ἵνα πληρώσωσι τὰς θέσεις αὐτῶν ἐν τῷ θεάτρῳ (πρὸς δύο ὀβολοὺς ἐκάστην θέσιν). Τὰ χρῆματα ταῦτα ἐπληρώοντο ἐκ τῶν περισσευμάτων τῶν δημοσίων εἰσπράξεων ἐν καιρῷ δ' ὅμως πολέμου ὠρίζετο διὰ νόμον νὰ δαπανῶνται ταῦτα εἰς τὰς στρατιωτικὰς χρῆσας. Ἄλλ' ὅτι προστάτης τοῦ δήμου ἦτο ὁ Εὐθουλος, ἠκυρώθη ὁ νόμος οὗτος καὶ ἕκτοτε κατ' εἶος, ὁποσδήποτε ἔχόντων τῶν πραγμάτων, διενέμοντο τὰ περισσεύματα εἰς τὸν δήμον ὡς **θεωρικὰ**.

ἐκέκμητο ἐν Ἀθήναις δύο ἐργαστήρια, μαχαιροποιεῖον καὶ θρονοποιεῖον, ἡ δὲ μήτηρ του — Κλεοβούλη ὀνομαζομένη — κατήγετο ἐξ ἑλληνικῆς οἰκογενείας διαμενούσης ἐν τῇ Ταυρικῇ Χερσονήσῳ.

Ἐπταετῆς μόλις γενόμενος ὁ Δημοσθένης ἀπώλεσε τὸν πατέρα του, ὅστις ἀποθνήσκων κατέλιπε τρεῖς ἐπιτρόπους τῶν ἀνηλίκων τέκνων, τοῦ υἱοῦ καὶ τῆς θυγατρὸς. Ἄλλ' οἱ ἐπίτροποι δὲν ἐφάνησαν ἀξιοπίστοι, διότι τὴν καταλειφθεῖσαν περιουσίαν, ἀνερχομένην εἰς δέκα πέντε τάλαντα, διεσπάθησαν σχεδὸν τελείως, ἐν ᾧ ἠδύναντο νὰ διπλασιάσωσιν αὐτὴν εὐσυνειδήτως διαχειριζόμενοι. Ὡσαύτως οὗτοι καὶ τῆς παιδείσεως τοῦ Δημοσθένους ἠμέλησαν ἄλλ' οὗτος φιλομαθῆς ὢν καὶ ἐπιμελῆς ἐμόρφωσεν ἑαυτὸν μαθητεύσας παρὰ τῷ ῥήτορι Ἰσαίῳ, τῷ Χαλκιδεῖ, καὶ μελετήσας τοὺς λόγους τοῦ Ἰσοκράτους, τὰ συγγράμματα τοῦ Πλάτωνος καὶ τὴν ἱστορίαν τοῦ Θουκυδίδου, ἣν, ὡς λέγεται, ὀκτάκις ἀντέγραψε καὶ μέγα μέρος αὐτῆς ἀπεμνημόνευσεν. Διαφόρους δ' ἑλλείψεις αὐτοῦ σημαντικὰς διὰ τὸ ἔργον τοῦ ῥήτορος, ὡς τὴν ἀσάφειαν καὶ τραυλότητα τῆς γλώσσης, τὸ ἀσθενὲς καὶ φαῦλον τῆς φωνῆς καὶ τὴν ἀπρεπῆ ἀνακίτησιν τοῦ ὄμου, ὑπερενίκησε δι' ἐπιμόνον ἀσκήσεως καὶ φιλοπονίας.

Ἐνήλιξ γενόμενος κατεδίωξε δικαστικῶς τοὺς ἐπιτρόπους ὑπὸ τὴν ὄδηγιαν τοῦ διδασκάλου του Ἰσαίου καὶ κατώρθωσε μικρὸν μόνον μέρος τῆς πατρικῆς περιουσίας ἢ ἀναλάβη. Διὰ τοῦτο ἀναγκασθεὶς νὰ φροντίσῃ περὶ τῆς ἀναπληρώσεως τῆς ἀπολεσθείσης περιουσίας ἐγένετο **λογογράφος**· ὡς τοιοῦτος συνέταττε λόγους δικανικοὺς ὑπὲρ ἄλλων καὶ μεγάλως ἐξετιμᾶτο. Ἀλλὰ τὴν δόξαν αὐτοῦ ἐκτίσατο ἐκ τῶν πολιτικῶν λόγων καὶ τῆς πολιτικῆς ἐνεργείας κατὰ Φιλίππου, τοῦ βασιλέως τῆς Μακεδονίας, ὅστις ὀσημέραι ἀξενόμενος διενοεῖτο ἢ ἄρξῃ ὅλης τῆς Ἑλλάδος· τοῦτο καθορῶν ὁ Δημοσθένης ἐργάζετο ἐκ παντὸς τρόπου ἢ ἀνυψῶσθαι τὸ φρόνημα τῶν συμπολιτῶν ἀναμνησκῶν αὐτοὺς τὰ ἐν Μαραθῶνι, ἐν Σαλαμῖνι καὶ ἐν Πλαταιαῖς τρόπαια τῶν προγόνων. Καὶ ἔνθεν μὲν ἐπολέμει κατὰ τῶν Φιλιππιζόντων, ἔνθεν δ' ἐφρόντιζε ἢ ἀνεύρη συμμάχους τῶν Ἀθηναίων· ὅτε δ' ἐπρέσβευσεν εἰς Θήβας, κατώρθωσε νὰ διαλλάξῃ τὰς τέως ἀσπόνδους πόλεις, Ἀθήνας καὶ Θήβας, καὶ νὰ καταστήσῃ αὐτὰς συμμάχους· ἄλλ' ἡ συμμαχία αὕτη κατεστράφη διὰ τῆς ἐν Χαιρωνείᾳ ἡττης (338).

Καὶ μετὰ τὴν ἐν Χαιρωνείᾳ ἡτταν ὁ Δημοσθένης οὔτε τὸ θάρ-

ρος ἀπέβαλεν οὔτε ἔπαυσε μισῶν τοὺς Μακεδόνας· ἐν ἀρχῇ μάλιστα τῆς βασιλείας τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου (336) ἐπέτυχεν, ἵνα οἱ Ἀθηναῖοι καὶ οἱ Θηβαῖοι ἀποσιῶσι τῆς μακεδονικῆς κυριαρχίας· ἀλλ' ὁ Ἀλέξανδρος ἐπελθὼν κατὰ τῶν Θηβῶν καὶ καταστρέψας αὐτὰς ἐζήτησεν εἶτα παρὰ τῶν Ἀθηναίων τὴν παράδοσιν τοῦ Δημοσθένους καὶ ἄλλων τινῶν στρατηγῶν καὶ πολιτικῶν ἐκ τῶν ἰδίως ὑποκινησάντων καὶ ὑποστηριζάντων τὴν ἀποστασίαν τῶν Θηβαίων· τῇ παρεμβάσει δ' ὁμοῦ τοῦ μακεδονίζοντος ῥήτορος Δημάδου ἡ παράδοσις αὕτη ἀπεσοβήθη.

Τῷ 324 κατηγορηθεὶς ὁ Δημοσθένης ὡς δωροδοκῆσας ἐν τῇ δίκῃ τοῦ Ἀρπάλου, ταμίου τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου, φυγόντος μετὰ πολλῶν χρημάτων ἐξ Ἀσίας εἰς Ἀθήνας, κατεδικάσθη εἰς πρόστιμον πενήτηντα ταλάντων, μὴ δυνάμενος δὲ ἴ' ἀποτίσῃ τὸ ποσὸν αὐτὸ ἔφυγεν εἰς Αἴγιναν καὶ ἐκεῖθεν εἰς Τροίηνα. Καὶ ἔγραφε μὲν καὶ πρὸς τὴν βουλὴν καὶ πρὸς τὸν δῆμον τῶν Ἀθηναίων δικαιολογούμενος καὶ παρακαλῶν ἴ' ἀνακληθῆ, ἀλλ' αἱ παρακλήσεις αὗται εἰς οὐδὲν ὠφέλουν καὶ μόνον μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἀλεξάνδρου (323), ὅτε αἱ Ἀθηναῖαι, τὸ Ἄργος καὶ ἡ Κόρινθος ἐπανεστήσαν κατὰ τῆς μακεδονικῆς ἀρχῆς, ἐπῆλθε μεταβολὴ τις τῶν διαθέσεων τοῦ δήμου· διότι οὗτος μαθὼν ὅτι ὁ Δημοσθένης, καίπερ φυγὰς, συνώδενσε τοὺς Ἀθηναίους πρέσβεις, τοὺς κηρύσσοντας τὸν κατὰ τῶν Μακεδόνων πόλεμον, ἀνεκάλεσεν αὐτὸν παρηγουρικῶς.

Μετὰ τὴν ἀνάκλησίν του ὁ Δημοσθένης ἐξηκολούθει τὸν κατὰ τῶν Μακεδόνων ἀγῶνα· ἀλλ' ὅτε τῷ 322 αἱ Ἀθηναῖαι ἐκυριεύθησαν καὶ φρουρὰ μακεδονικὴ ἐγκαθιδρύθη ἐν αὐταῖς, κατεδιώχθη ὑπὸ τοῦ διοικητοῦ τῆς Μακεδονίας Ἀντιπάτρου. Καὶ κατώρθωσε μὲν νὰ καταφύγῃ εἰς τὸν ἐν Καλαυρίᾳ (νῦν Πόρρο) ναὸν τοῦ Ποσειδῶνος, ἀλλ' οἱ στρατιῶται τοῦ Ἀντιπάτρου ἀπέσπασαν αὐτὸν ἀπὸ τοῦ βωμοῦ. Εὐτυχῶς ὁμοῦ ὁ ῥήτωρ ἔφευγε μεθ' ἑαυτοῦ δηλητήριον ἐντὸς δακτυλίου ἢ γραφικοῦ καλάρμου καὶ πῶν αὐτὸ ἀπέφυγε τὰς ὕβρεις τῶν ἐχθρῶν αὐτοῦ δι' ἔκονσίον θανάτου (κατὰ τὸν Ὀκτώβριον τοῦ 322).

Οἱ οἰκίτορες τῆς Καλαυρίας ἤγειραν ἐντὸς τοῦ περιβόλου τοῦ ναοῦ τοῦ Ποσειδῶνος μνήμα τοῦ ῥήτορος καὶ ἐπὶ αἰῶνας πολλοὺς ἐξηκολούθουν τιμῶντες τὴν μνήμην αὐτοῦ. Ἀλλὰ καὶ οἱ συμπολι-

ται τοῦ ῥήτορος τεσσαράκοντα καὶ δύο ἔτη μετὰ τὸν θάνατον αὐτοῦ ἐψήφισαν, ἵνα ὁ πρεσβύτατος τῶν ἀπὸ τοῦ γένους αὐτοῦ ἔχη σίτησιν ἐν τῷ Πρωτανεῖῳ, καὶ ἀνήγειραν ἐν τῇ ἀγορᾷ χαλκοῦν τοῦ ῥήτορος ἀνδριάντα, ἐφ' οὗ ἐχαράχθη τὸ πολυθρόλυτον ἐπίγραμμα:

Εἶπερ ἴσην ἑώμην γνώμη, Δημοσθένης, εἶχες,
οὔ ποτ' ἂν Ἑλλήνων ἦρξεν Ἄρης Μακεδῶν.

β') Δόγοι Δημοσθένους.

Ἐπὶ τὸ ὄνομα τοῦ Δημοσθένους περιήλθον εἰς ἡμᾶς 61 λόγοι τούτων οἱ μὲν 15 εἶναι συμβουλευτικοὶ ἢ δημηγορίαι, οἱ δὲ λοιποὶ δικανικοί. Τῶν συμβουλευτικῶν, δηλ. τῶν λόγων τῶν ἀπαγγελθέντων ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ δήμου, σπουδαιότατοι εἶναι οἱ Φίλιππικοί, οἱ Ὀλυνθιακοὶ καὶ ὁ περὶ τῆς εἰρήνης· τῶν δὲ δικανικῶν ἔχομεν δύο εἶδη: 1) λόγους δικανικοὺς δημοσίους, ἀπαγγελθέντας δηλ. ἐν δημοσίαις δίκαις, ὧν σπουδαιότατος εἶναι ὁ περὶ τοῦ στεφάνου, καὶ 2) λόγους δικανικοὺς ἰδιωτικούς, ἀπαγγελθέντας δηλ. ἐν ἰδιωτικαῖς δίκαις.

Ἐν πᾶσι τοῖς λόγοις τοῦ Δημοσθένους καταφαίνεται μεγαλεῖον ψυχῆς, σαφήνεια, γοργότης καὶ σφοδρότης τῆς ἐκφράσεως, σαρκασμοὶ πικροί, ποιμίλια ῥητορικῶν σχημάτων καὶ τρόπων λεκτικῶν καὶ ἐν γένει πάντα, ὅσα προσδίδουσιν εἰς αὐτοὺς δεινότητα καὶ ὕψος.

Ἐκαστος τῶν λόγων συνίσταται ἐκ πέντε μερῶν, τοῦ προοιμίου, τῆς διηγήσεως, τῆς προθέσεως, τῆς πίστεως καὶ τοῦ ἐπιλόγου. Τούτων τὸ κυριώτερον μέρος εἶναι τὸ τρίτον—ἡ πρόθεσις—, ἐν ᾧ ἀναπτύσσεται ἡ πρότασις τοῦ ῥήτορος· τὸ μέρος τοῦτο προπαρασκευάζει μὲν ἢ διήγησις, συμπληροῖ δὲ καὶ ἐξηγεῖ ἢ πίστις.

III. Περιληπτικὴ ἱστορία τοῦ Φιλίππου.

Ὁ Φίλιππος, υἱὸς τοῦ βασιλέως τῆς Μακεδονίας Ἀμύντου τοῦ Β', ἐγεννήθη τῷ 382 π. Χ. Δεκαπενταετῆς περίπου τὴν ἡλικίαν ἤχθη ὡς ὄμιλος ὑπὸ τοῦ Πελοπίδου εἰς Θήβας, ἐνθα ἔτυχεν ἐλληνικωτάτης μορφώσεως. Μετὰ τριετη δ' ἐν Θήβαις διαμονὴν ἐπανήλθεν εἰς Μακεδονίαν καί, ὅτε ὁ ἀδελφός του Περδίκκας ἐφο-

νεύθη ἐν τῷ πρὸς τοὺς Ἰλλυριοὺς μάχῃ, ἀνεκηρύχθη αὐτὸς βασιλεὺς τῆς Μακεδονίας (τῷ 359).

Ὁ Φίλιππος ἀναλαβὼν τὴν βασιλείαν ἔσωσε τὴν Μακεδονίαν ἀπὸ τοὺς εἰσβαλόντας εἰς αὐτὴν Ἰλλυριοὺς καὶ Παίονας, ἐστερέωσε τὸν θρόνον του κατὰ τῶν ἀνταπαιτητῶν αὐτοῦ καὶ ὠργάνωσε τὸν μακεδονικὸν στρατὸν κατὰ τὰς ἀπαιτήσεις τῆς νέας πολεμικῆς τέχνης. Ἀμέσως δὲ κατόπιν θέλων νὰ συνδέσῃ στενότερον τὴν Μα-

ΦΙΛΙΠΠΟΣ

κεδονίαν μετὰ τῆς θαλάσσης ἐστράφη πρὸς τὴν Χαλκιδικὴν χερσόνησον καὶ ἐκυρίευσεν τὴν Ἀμφίπολιν (357), ἀξιολογώτατην τῶν ἐλληνικῶν ἀποικιῶν εἰς τὰς ἀκτὰς τῆς Θράκης, καὶ τὰς ἐπὶ τοῦ Θερμαϊκοῦ κόλπου κτήσεις τῶν Ἀθηναίων Πύδναν (357) καὶ Ποτειδαίαν (356). Καὶ ταύτην μὲν ἔδωκεν εἰς τοὺς Ὀλυθίους,

ἵνα προσοικειωθῇ αὐτούς, ἀλλὰ συγχρόνως προσκλήθει εὑρεθῆναι ὑπὸ Θρακῶν εἰς βοήθειαν κατέλαβε τὰς πέραν τοῦ Στρυμόνος Κρηνίδας, ἠΐξῃσεν αὐτὰς μετονομάσας Φιλίππους καὶ ἐγένετο κύριος τοῦ Παγγαίου. Μετὰ ταῦτα προσκλήθει εὑρεθῆναι ὑπὸ τῶν ἐν Λαρίσῃ Ἀλεναδῶν κατὰ τοῦ τυράννου τῶν Φερῶν Λυκόφρονος ἔσπευσεν εἰς Θεσσαλίαν καὶ τὰς αὐτόθι καταπιεζομένας πόλεις ἐπροστάτισεν. Κατὰ τὰ πρῶτα δὲ ἤδη ἔτη τοῦ ἐν Ἑλλάδι ἐκραγέντος Φωκικοῦ ἢ ἱεροῦ πολέμου (355-346), ὅτε οἱ Φωκεῖς ὑπὸ τὸν Ὀνόμαρχον εἶχον εἰσβάλεῖ εἰς τὴν Θεσσαλίαν, ὁ Φίλιππος, ἀφ' οὗ ἐκυρίευσεν τὴν Μεθώνην καὶ κατηδάφισεν αὐτὴν (353), ἐζήτησε νὰ λάβῃ μέρος ἐνεργῶν εἰς τὰς ἐσωτερικὰς διενέξεις τῆς Ἑλλάδος. Ἐπὶ τῇ προσκλήσει δὲ τῶν Θεσσαλῶν εἰσῆλθε καὶ πάλιν εἰς τὴν Θεσσαλίαν, ἐξεδίωξε

τοὺς Φωκεῖς, καθήρσε τὴν ἐν Φεραῖς τυραννίδα, κατέλαβε τὰς Παγασὰς καὶ τὴν Μαγνησίαν καὶ προεχώρησεν ἤδη μέχρι Θερμοπυλῶν ἀλλ' εὐρῶν αὐτὰς προκατειλημμένας ὑπὸ ἀθηναϊκοῦ στρατοῦ ἠναγκάσθη νὰ ἐπανέλθῃ εἰς τὴν Μακεδονίαν (352).

Μετὰ μικρὰν ἐν Μακεδονίᾳ ἀνάπαυσιν ἐξεστράτευσεν καὶ πάλιν κατὰ τῶν ἐν Χαλκιδικῇ Χερσονήσῳ πόλεων καὶ πολλὰς ἐξ αὐτῶν ὑπέταξεν. Ἐν ἔτει δὲ 349 προσέβαλε τὴν μεγίστην τῶν ἐκεῖ πόλεων Ὀλυνθον καὶ κυριεύσας αὐτὴν διὰ προδοσίας κατέστρεψε (348). Μετὰ τὴν ἄλωσιν τῆς Ὀλύνθου κατώρθωσε νὰ ὑποτάξῃ τὴν Φωκίδα καὶ νὰ εἰσέλθῃ ἀκωλύτως διὰ τῶν Θερμοπυλῶν, μεθ' ὃ συγκαλέσας τὸ ἀμφικτυονικὸν συνέδριον ἀνεκηρύχθη ὑπ' αὐτοῦ ἀμφικτύων ἀντὶ τῶν καθαιρεθέντων Φωκίων (346).

Ἐπιστρέψας ἐκ Φωκίδος εἰς Μακεδονίαν ἐστράφη πρὸς Β. κατὰ τῶν Θρακῶν, οὓς νικᾷ καὶ προσλαμβάνει παρὰ τὸν Πόντον τὴν Ἀπολλωνίαν καὶ Ὀδησσὸν (τὴν σημερινὴν Βάρναν) ἐπελθὼν δὲ κατὰ τῶν ἐν Προποντίδι Ἑλληνικῶν πόλεων καταλαμβάνει τὴν Σηλυβρίαν καὶ πολιορκεῖ τὴν Πέρινθον καὶ τὸ Βυζάντιον στρατὸς δ' ὅμως ἀθηναϊκὸς ἀποσταλεῖς κατὰ τοῦ Φιλίππου ἀναγκάζει αὐτὸν νὰ λύσῃ τὴν πολιορκίαν τῶν πόλεων καὶ νὰ ἀπέλθῃ ἐκεῖθεν.

Μετὰ ταῦτα ὑποκινήσας διὰ τῶν ἐν Ἑλλάδι φίλων του νέον ἱερὸν πόλεμον καὶ προσκλήθει εὑρεθῆναι ἵνα ἀναλάβῃ τὴν διεξαγωγὴν αὐτοῦ εἰσῆλθε μετὰ πολυαριθμοῦ στρατοῦ εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ μέρος μὲν τοῦ στρατοῦ του ὤδενσε κατὰ τῆς Ἀμφίσσης, ἣν ἐκυρίευσεν καὶ κατέστρεψεν, αὐτὸς δὲ μετὰ τῆς κυρίας δυνάμεως κατέλαβεν αἰφνιδίως τὴν ὄχρῶν Ἐλάειαν (338). Τότε τῇ ἐνεργείᾳ τοῦ Δημοσθένους συνεμάχησαν αἱ τέως ἄσπονδοι πόλεις Ἀθηναίαι καὶ Θῆβαι καὶ ἀντιπαραταχθεῖσαι ἐν Χαιρωνείᾳ κατὰ τοῦ Φιλίππου ἠττήθησαν ὀλοσχερῶς. Διὰ τῆς ἐν Χαιρωνείᾳ νίκης ὁ Φίλιππος ἐγένετο κύριος ὅλης σχεδὸν τῆς Ἑλλάδος. Ἐν δὲ τῷ συγκληθέντι ὑπ' αὐτοῦ ἐν Κορίνθῳ κοινῷ συνεδρίῳ τῶν Ἑλλήνων ἀνεκηρύχθη ἡγεμὼν αὐτοκράτωρ συμμάχης τῆς Ἑλλάδος διὰ τὴν κατὰ τῶν Περσῶν ἐκστρατείαν (337).

Ἐπιστρέψας εἰς Μακεδονίαν ὁ Φίλιππος ἤρρισε νὰ παρασκευάζηται διὰ τὴν ἐκστρατείαν αὐτήν. Ἀλλ' αἰφνης ἐν τῷ μέσῳ τῶν παρασκευῶν του ἐδολοφονήθη ὑπό τινος τῶν σωματοφυλάκων του, Πανσαρίου καλουμένου (336).

Handwritten notes and signatures at the bottom of the page, including the name 'Πανσαρίου' and the number '1071-32'.

IV. Ἡ ἐν Ἀθήναις βουλή.

Μετὰ τὴν ἐπὶ Κλεισθένους μεταβολὴν τῆς πολιτείας ἡ βουλή τῶν Ἀθηναίων ἀπειλεῖτο ἐκ πεντακοσίων βουλευτῶν, κληρουμένων πενήκοντα παρ' ἐκάστης φυλῆς ἐκ τῶν ἐπιτίμων Ἀθηναίων πολιτῶν τῶν συμπληρωσάντων τὸ τριακοστὸν ἔτος τῆς ἡλικίας. Οἱ βουλευταὶ ἦσαν ἐνιαύσιοι πρὶν δ' ἀναλάβωσι τὰ καθήκοντα αὐτῶν ὑπεβάλλοντο εἰς δοκιμασίαν, εἰς ἀκριβῆ δηλ. ἐξέτασιν τοῦ τε ἰδιωτικοῦ καὶ δημοσίου βίου αὐτῶν, καὶ μετὰ τὴν ἐπιδοκιμασίαν ὤμνουν τὸν βουλευτικὸν ὄρκον, δι' οὗ ἐβεβαίουν ὅτι θὰ βουλευσῶσι κατὰ τοὺς νόμους. Οἱ βουλευταὶ κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ἀρχῆς αὐτῶν ἦσαν ἀπηλλαγμένοι τῆς στρατιωτικῆς ὑπηρεσίας, κατεῖχον ἐν τῷ θεάτρῳ ἰδίαν θέσιν λόγῳ τιμῆς καὶ κατὰ τὴν ἐκτέλεσιν τῶν καθηκόντων αὐτῶν ἔφερον στέφανον ἐκ μυρσίνης· ἐλάμβανον δὲ καὶ μίαν δραχμὴν καθ' ἡμέραν. Ἐάν δ' ἐξετέλουν καλῶς τὰ καθήκοντα αὐτῶν, ἐστεφανοῦντο ὑπὸ τοῦ δήμου εἰς τὸ τέλος τοῦ ἔτους μετὰ τὴν ἔξοδον αὐτῶν ἐκ τῆς ἀρχῆς.

Οἱ πεντακόσιοι βουλευταὶ, ἐπειδὴ δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ εὐρίσκωνται διηλεκτῶς ἅπαντες ἐπὶ τὸ αὐτό, ἵνα συναποφασίζωσιν, διηροῦντο εἰς δέκα τμήματα κατὰ τὰς δέκα φυλάς, ὧν ἕκαστον, κατὰ σειρὰν ὀριζομένην ὑπὸ τοῦ κλήρου, διώκει τὰ τῆς βουλῆς ἐπὶ τὸ δέκατον μέρος τοῦ ἐνιαυτοῦ, ἦτοι ἐπὶ 35 ἢ 36 ἡμέρας. Οἱ πενήκοντα βουλευταὶ ἐκάστου τμήματος ἐκαλοῦντο **πρυτάνεις**, τὸ δὲ δέκατον μέρος τοῦ ἐνιαυτοῦ **πρυτανεία** καὶ ἡ φυλή, εἰς ἣν ἀνήκον, **πρυτανεύουσα**. Οἱ πρυτάνεις συνεσίουν ἐν τῷ ἀρχεῖῳ αὐτῶν, τῇ θόλῳ, δημοσίᾳ δαπάνῃ· συνεκάλουν δὲ τὴν μὲν βουλήν καθ' ἐκάστην πλὴν τῶν ἑορτῶν καὶ τῶν ἀποφορᾶν ἡμερῶν, τὸν δὲ δῆμον τετράκις ἐπὶ ἐκάστης πρυτανείας· ἀνήγγελλον δὲ διὰ προγράμματος τὰ ὑπὸ συζήτησιν ἐκάστοτε θέματα.

Τῶν πρυτάνεων προῖστατο ἐπὶ μίαν ἡμέραν καὶ μίαν νύκτα εἰς ἕξ αὐτῶν, ἐκλεγόμενος καθ' ἐκάστην διὰ κλήρου καὶ καλούμενος **ἐπιστάτης**· δις ὁ αὐτὸς δὲν ἐπειρέπετο νὰ κληρωθῆ. Οὗτος ἐκράτει τὴν σφραγίδα τῆς πόλεως καὶ τὰς κλείδας τῶν ἱερῶν, ἐν οἷς ἦσαν τὰ δημόσια χρήματα καὶ τὰ ἀρχεῖα, προήδρευε δὲ ἐν τῇ βουλῇ καὶ τῇ ἐκκλησίᾳ. Ἀλλὰ κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Δημοσθένους τὴν προεδρίαν εἶχεν ὁ **ἐπιστάτης τῶν προέδρων**· ἦσαν

δὲ οἱ πρόεδροι οὗτοι ἐννέα τὸν ἀριθμὸν, πρὸ τῆς συναγωγῆς τῆς βουλῆς καὶ τῆς ἐκκλησίας κληρούμενοι ὑπὸ τοῦ ἐπιστάτου τῶν πρυτάνεων, εἰς ἕξ ἐκάστης φυλῆς πλὴν τῆς πρυτανεύουσας· ἐκ τούτων δὲ πάλιν ἐκκληροῦτο καὶ ὁ ἐπιστάτης τῶν προέδρων. Εἰς τοὺς προέδρους παρέδιδεν ὁ ἐπιστάτης τῶν πρυτάνεων τὸ πρόγραμμα, οὗτοι δ' ἐπεμελοῦντο τῆς εὐκοσμίας καὶ διηύθυνον τὰς συζητήσεις.

Αἱ συνεδρίαί τῆς βουλῆς ἐγίνοντο συνήθως ἐν τῷ βουλευτηρίῳ, ἐν τισὶ δ' ὠρισμέναις περιστάσεσι καὶ ἀλλαχοῦ, ἦτοι ἐν τῷ Ἐλευσινίῳ τῶν Ἀθηνῶν ἢ ἐν τῇ Ἀκροπόλει ἢ ἐν Πειραιεῖ, ἐν τοῖς ὕστερον δὲ χρόνοις καὶ ἐν τῷ Θησεῖῳ, ἐν τῷ θεάτρῳ καὶ ἐν τῷ Παναθηναϊκῷ σταδίῳ. Τὴν ἡμέραν τῆς συνεδρίας σημεῖόν τι, πιθανῶς σημαία, ὑψοῦτο εἰς τὸ βουλευτήριον. Κατὰ δὲ τὴν ἔναρξιν τῆς συζητήσεως κῆρυξ ἐκάλει τοὺς βουλευτὰς νὰ καταλάβωσι τὰς ἔδρας αὐτῶν καὶ κατεβίβαζε τὸ σημεῖον. Αἱ συνεδρίαὶ ἦσαν συνήθως μὲν δημόσιαι, σπανίως δὲ ποτε καὶ μυστικά.

Ἡ βουλή ἔργον εἶχε νὰ **προβουλεύῃ**, ἦτοι ν' ἀποφασίζῃ ἐκ τῶν προτέρων, περὶ πάντων τῶν εἰσφερομένων εἰς τὴν ἐκκλησίαν τοῦ δήμου, ἥτις μόνα τὰ **προβουλεύματα**, τὰς ἀποφάσεις δηλ. τῆς βουλῆς, ἔκρινε καὶ ἐψηφίζε· πρὸς τούτοις ἡ βουλή εἶχεν ἐξουσίαν ν' ἀποφασίζῃ αὐτοτελῶς περὶ διοικητικῶν πραγμάτων συμφάνους πάντοτε πρὸς τοὺς κειμένους νόμους· ἐν τισὶ δὲ περιστάσεσιν εἶχεν αὐτὴ καὶ δικαστικὰ ἔργα.

V. Ἡ ἐκκλησία τοῦ δήμου.

Ἐν Ἀθήναις, δημοκρατικοῦ ὄντος τοῦ πολιτεύματος, κύριος τῆς πολιτείας ἦτο ὁ δῆμος· ὅθεν εἶχεν οὗτος τὸ δικαίωμα συνερχόμενος εἰς δημοσίας συνελεύσεις νὰ βουλευῆται περὶ τῶν κοινῶν αἰσιν ἐκκλησίαις αὐταὶ ἐκαλοῦντο ἐκκλησίαι καὶ ἦσαν ἢ τακτικαὶ — αἱ ἐκ τοῦ νόμου τεταγμέναι — ἢ ἔκτακτοι, **σύγκλητοι** ἢ **κατάκλητοι** καλούμεναι. Καὶ τακτικαὶ μὲν συνήγοντο τέσσαρες ἐν ἐκάστη πρυτανείᾳ, ὧν ἡ μία ἐλέγετο κυρία, ἔκτακτοι δὲ, δσάκις παρίστατο ἐπείγουσα ἀνάγκη. Τὰς ἐκκλησίας συνεκάλουν οἱ πρυτάνεις, ἐνίοτε δὲ, ἰδίᾳ ἐν πολέμῳ, οἱ στρατηγοί. Κατὰ τὰς ἀποφορὰς ἡμέρας ἢ κατὰ τὰς ἑορτὰς δὲν συνήγοντο ἐκκλησίαι, διελύοντο δὲ, ἂν παρετηρεῖτο διοσημία τις, ἦτοι ἀστραπή, βροντή, βροχή, καταιγίς, ἐκλει-

ვის ἡλίον, σεισμός. Τὸ πρόγραμμα τῆς ἐκκλησίας, ἐν ᾧ ἀνεγρό-
φοντο τὰ θέματα, περὶ ὧν ἔπρεπε ν' ἀποφασίσῃ ὁ δῆμος, συντίτα-
τον οἱ πρυτάνεις καὶ ἐδημοσίεον πέντε ἡμέρας πρὸ τῆς συναγω-
γῆς τῆς ἐκκλησίας.

Ὁ τόπος, ἐνθα συνήγето ἡ ἐκκλησία, κατὰ μὲν τοὺς παλαιο-
τέρους χρόνους ἦτο ἡ ἀρχαία ἀγορά, κειμένη παρὰ τὸ ἱερὸν
τῆς πανδήμου Ἀφροδίτης, δηλ. πρὸς Ν. τῆς Ἀκροπόλεως, ἐκεῖ
ὅπου ὕστερον ἐκτίσθη τὸ Ὁδεῖον Ἡρώδου τοῦ Ἀπικοῦ κατὰ
δὲ τὸν Ε' καὶ τὸν Δ' αἰῶνα ὁ συνήθης τόπος τῆς ἐκκλησίας ἦτο
ὁ λόφος τῆς Πνυκός, ὁ κείμενος πρὸς Δ. τῆς Ἀκροπόλεως μεταξὺ
τοῦ λόφου τῶν Νυμφῶν (ἐφ' οὗ νῦν τὸ Ἀστεροσκοπεῖον) καὶ
τοῦ λόφου τῶν Μουσῶν ἢ Μουσαίου (ἐφ' οὗ νῦν τὸ μνημεῖον τοῦ
Φιλοπάππου). Ἄλλ' ἤδη ἀπὸ τοῦ Ε' αἰῶνος ἐν ἐξαιρετικαῖς περι-
στάσεσι ἡ ἐκκλησία συνήγето εἰς τὸ θέατρον ὕστερον δὲ τὸ θέατρον
ἦτο συνήθης ἐκκλησιαστικὸς τόπος καὶ μόνον κατὰ τὰς ἀρχαιότητας
συνήρχοντο εἰς τὴν Πνύκα. Ἐνίοτε κατὰ τοὺς Δημοσθενεῖους χρό-
νους συνήγето ἡ ἐκκλησία ἐν Πειραιεῖ, πιθανῶς ἐν τῷ θεάτρῳ.

Τὸ δικαίωμα τοῦ ἐκκλησιάζειν εἶχον πάντες οἱ ἐπίτιμοι Ἀθη-
ναῖοι πολῖται, οἱ ἔχοντες ἡλικίαν ἄνω τῶν 20 ἐτῶν. Ἐξήλεγχον δὲ
τοὺς ἐκκλησιάζοντας, ἂν δηλ. εἶχον τὸ δικαίωμα τοῦ ἐκκλησιάζειν,
οἱ ἐξ **ληξίαρχοι** μετὰ τῶν 30 βοηθῶν αὐτῶν, καλουμένων **συλ-
λογέων τοῦ δήμου**. Παρὰ τῶν ληξιάρχων τούτων οἱ δικαιούμε-
νοι ἐκκλησιάζειν ἐλάμβανον κατὰ τὴν εἰσοδὸν των εἰς τὴν ἐκκλη-
σίαν **σύμβολα** πρὸς πληρωμὴν τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ μισθοῦ, ἅτινα
μετὰ τὴν λύσιν τῆς ἐκκλησίας παρέδιδον εἰς τοὺς **θεσμοθέτας**
πρὸς ἐξαργύρωσιν. Ὁ ἐκκλησιαστικὸς μισθός, ὃν ἐλάμβανον οἱ
ἐκκλησιάζοντες, ἀφ' οἷου ἡ ἐκκλησία ἐγένετο μισθοφόρος — ἄλλῃ
μετ' Εὐκλείδην ἀρχοντα —, καθ' ἀρχὰς μὲν ἦτο εἰς ὄβολος καθ' ἐκά-
στην ἐκκλησίαν, εἶτα δύο καὶ ὕστερον τρεῖς ὄβολοί κατὰ δὲ τοὺς
χρόνους τοῦ Ἀριστοτέλους ὁ μισθὸς ἠῦξῃσεν εἰς 9 ὄβολους, ἦτοι
εἰς 1½ δραχ., καθ' ἐκάστην κυρίαν ἐκκλησίαν καὶ εἰς 6 ὄβολούς,
ἦτοι εἰς μίαν δραχμὴν, καθ' ἐκάστην τῶν λοιπῶν.

Ὅργανα πρὸς τήρησιν τῆς τάξεως ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ἦσαν κατὰ
μὲν τὸν Ε' αἰῶνα οἱ **τοξόται**, ἀπὸ δὲ τοῦ 345 περίπου μία τῶν
φυλῶν πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον κληρουμένη καὶ ἐν μεταγενεστέ-
ροις χρόνοις οἱ ἔφηθοι.

Αἱ τακτικαὶ ἐκκλησίαι ἤρχιζον λίαν πρῶτ. Μικρὸν πρὸ τῆς
ἐνάρξεως πλησίον τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ τόπου ἐτίθετο σημεῖον, δηλ.
σημαία τις πιθανῶς. Πρῶτον δὲ ἔργον τῆς ἐκκλησίας ἦτο ὁ καθαρ-
μός. Περιεφέροντο δηλ. περὶ τὸν συνηγμένον δῆμον τὰ καθάρσια,
περίστια καλούμενα, ἅτινα ἦσαν χοιρίδια ἐσφαγμένα. Ἐπειτα ὁ
κῆρυξ κατηρᾶτο τοὺς λαμβάνοντας δῶρα, ὅπως διὰ τῶν λόγων των
ἐξαπατῶσι τὸν δῆμον. Μετὰ ταῦτα ὁ προεδρεύων τῆς ἐκκλησίας,
ἦτοι ὁ **ἐπιστάτης τῶν πρυτάνεων** ἢ — κατὰ τοὺς Δημοσθενεῖους
χρόνους — ὁ **ἐπιστάτης τῶν προέδρων** (βλ. ἀνωτέρω ἐν σελ. 30
καὶ 31) ἀνεκκοινοῦτο τὸ **προβούλευμα** τῆς βουλῆς. Ἄνευ προ-
βουλεύματος δὲν ἐπιτρέπετο νὰ ψηφίσῃ ὁ δῆμος. Μετὰ τὴν ἀνα-
κοίνωσιν τοῦ προβουλεύματος ἐπηκολούθει ἡ **προχειροτονία**, ἡ
ἀπόφασις δηλ. τοῦ δήμου περὶ τοῦ ἂν πρέπει ν' ἀρκεσθῇ εἰς τὸ
προβούλευμα ἢ ἂν ἐπεθύμει νὰ γείνη συζήτησις περὶ αὐτοῦ ἐν τῇ
τελευταίᾳ περιπτώσει προσεκάλει ὁ κῆρυξ τὸν βουλόμενον ν' ἀγο-
ρεύῃ κατὰ τινα δὲ νόμον τοῦ Σόλωνος ἠγόρευον οἱ πρεσβύτεροι
πρὸ τῶν νεωτέρων δι' αὐτὸ καὶ ὁ κῆρυξ ἔλεγε: **«τίς ἀγορεύειν
βούλεται τῶν ὑπὲρ πεντήκοντα ἔτη γεγονότων καὶ πάλιν ἐν
μέρει τῶν ἄλλων Ἀθηναίων;»** Ἄλλ' ἡ διάταξις αὕτη δὲν ἐτη-
ροεῖτο αὐστηρῶς.

Τὸ δικαίωμα τοῦ ἀγορεύειν εἶχον πάντες οἱ ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ
πλήν τῶν ὑποπεσόντων εἰς ἐν τῶν ἐγκλημάτων ἐκείνων, ἅτινα ὁ
νόμος ἐτιμῶρει δι' ἀτιμίας. Ἄλλὰ τοῦ δικαιώματος τούτου ἀπέ-
φενγον ἢ ἠδυνάτουσαν πάντες νὰ ποιῶνται χρῆσιν. Ἐν τῷ πολλῷ
ὄχλῳ ὑπήρχον πολυάριθμοι, οἱ πλεῖστοι μάλιστα, οὔτε τὰς ὑποθέ-
σεις ἰκανῶς ἐννοοῦντες οὔτε νὰ ὁμιλῶσι περὶ αὐτῶν τὴν ἰκανότητα
ἔχοντες, οἱ **ιδιωταὶ ἢ ἀπράγμονες** λεγόμενοι, οἵτινες περιορίζοντο
μόνον εἰς τὸ νὰ ψηφίσωσι καθ' ἣν ἐσχρημάτιζον πεποιθῆσιν, ἀκούον-
τες τῶν ἐθγλωττοτέρων. Ὁ ῥήτωρ λαμβάνων τὸν λόγον ὀμίλει ἀπὸ
τοῦ βήματος καὶ οὐχὶ ἐκ τῆς θέσεώς του, φέρων ἐπὶ τῆς κεφαλῆς
στέφανον, ἐμφαίνοντα οὖν ἱερὸν ἐξεπλήρου καθήκον, καὶ ἦτο, δι' ὅσα
ἔλεγεν, ἀνεύθυνος. Παρεκτρεπομένους ὁμως ῥήτορας, λοιδοροῦντας
ἐν τῇ ἀγορεύσει, φωνασκοῦντας ἐκ τῆς θέσεώς των ἢ διακόπτον-
τας τὸν ῥήτορα ἠδύναντο νὰ ἐμποδίσωσιν οἱ προεδρεύοντες ἐπικα-
λούμενοι ἐν ἀνάγκῃ καὶ τὴν σύμπραξιν τῶν **τοξοτῶν** καὶ ἐνίοτε
καὶ πρόστιμον μέχρι 50 δραχμῶν ἐπιβάλλοντες.

Περατωθείσης τῆς συζητήσεως, ἂν μηδείς πλέον ἤθελε ν' ἀγορεύσει, ὁ προεδρεύων ἐπεψήφισεν, ἥτοι ἔθετε τὸ ζήτημα εἰς ψηφοφορίαν· αὕτη ἐρίνετο διὰ χειροτονίας, ἥτοι δι' ἀνατάσεως τῶν χειρῶν. Ὁ προεδρεύων προσεκάλεε διὰ τοῦ κήρυκος νὰ ἄρῃσι τὰς χεῖρας πρῶτον μὲν οἱ παραδεχόμενοι τὴν πρότασιν (**καταχειροτονία**), εἶτα δὲ οἱ μὴ ἀποδεχόμενοι αὐτὴν (**ἀποχειροτονία**)· καὶ ἂν μὲν τὸ ἀποτέλεσμα ἦτο φανερόν, δὲν ἠριθμοῦντο αἱ χεῖρες, ἂν δὲ ἦτο ἀμφίβολον, ἐρίνετο ἢ ἀρίθμῳσι. Ἄλλος σπανιότερος τρόπος ψηφοφορίας ἦτο ὁ κρυπτός, ὁ διὰ ψήφων γινόμενος, ἐν χρήσει ὄν κατὰ τὰς ἐκκλησίας, αἵτινες ἀπεφάσιζον περὶ δοτρακισμοῦ καὶ περὶ ἄλλων ζητημάτων ἀφορώντων τὸ ἄτομον καὶ οὐχὶ πάντας τοὺς Ἀθηναίους. Ἐτίθετο τότε δύο ὕδρια καὶ εἰς μὲν τὴν πρῶτην ἔριπτον τὴν ψήφον οἱ παραδεχόμενοι τὴν πρότασιν, εἰς δὲ τὴν ὑστεράν οἱ μὴ παραδεχόμενοι. Περατωθείσης τῆς ψηφοφορίας ὁ προεδρεύων ἀνηγγόρευε τὰς χειροτονίας, ἥτοι ἀνήγγελλε τὸ ἀποτέλεσμα, καὶ ἂν μὲν ἐξηγῆτο τὸ πρόγραμμα, ἔλνε διὰ τοῦ κήρυκος τὴν ἐκκλησίαν, εἰ δὲ μὴ, ἀνέβαλλεν αὐτὴν εἰς τὴν ὑστεραίαν.

Ἡ ἀπόφασις τοῦ δήμου διεντυποῦτο εἰς ψήφισμα, ὅπερ κατετίθετο εἰς τὸ Μητροῶν, δηλ. εἰς τὸ ἐν τῇ ἀγορᾷ πλησίον τοῦ βουλευτηρίου κείμενον ἱερόν τῆς μητρὸς τῶν Θεῶν Κυβέλης, ἐν ᾧ ἐφυλάσσοντο τὰ δημόσια γράμματα καὶ οἱ νόμοι· ἂν δ' ἐκρίνετο ἀναγκαῖον νὰ γείνη πασίγνωστον, ἀνεγράφετο εἰς στήλην, ἣτις ἀνετίθετο ἐν τῇ ἀκροπόλει.

Ἡ ἐκκλησία ἠσχολεῖτο περὶ τὴν ψήφισιν νέων νόμων ἢ τὴν ἐπανόρθωσιν τῶν παλαιῶν, περὶ τὰς ἀρχαιεσιίας τῶν στρατηγῶν καὶ τῶν ἄλλων πολεμικῶν ἀρχῶν, περὶ τὰ τοῦ πολέμου καὶ εἰρήνης καὶ ἐν γένει περὶ πᾶσαν ὑπόθεσιν ἐσωτερικὴν ἢ ἐξωτερικὴν ἀποβλέπουσαν εἰς τὸ συμφέρον τῆς πολιτείας· ἐνίοτε δὲ καὶ δικαστικὴν ἐξουσίαν εἶχε περὶ ἀδικημάτων, περὶ ὧν δὲν προέβλεπον οἱ κείμενοι νόμοι· τότε δὲ ἢ ἐξεδίκαζεν αὐτὰ ὁ δῆμος ἐκκλησιαζῶν ἢ παρέπεμπεν αὐτὰ εἰς τὰ τεταγμένα δικαστήρια ὀρίζων τὸν νόμον, καθ' ὃν ἔπρεπε νὰ δικασθῶσι.

Εἰσαγωγή εἰς τὸν Α' ΚΑΤΑ ΦΙΛΙΠΠΟΥ

Ὁ Φίλιππος ἀναβὰς εἰς τὸν θρόνον τῆς Μακεδονίας (τῷ 359) καὶ καθυποτάξας τοὺς πλησιοχώρους ἐχθρούς τοῦ βασιλείου, τοὺς Ἰλλυριοὺς καὶ Παίονας, ἐστράφη εἰς τὴν ἐκτέλεσιν τῶν ἐπὶ τῆς Ἑλλάδος κατακτητικῶν του σχεδίων. Πρὸς τοῦτο μικρὸν καὶ κατ' ὀλίγον προέβαινε μεθ' ὑπομονῆς ἀναμένων καταλλήλους εὐκαιρίας ἢ παρασκευάζων τοιαύτας διὰ χρημάτων, ὑποσχέσεων καὶ ἄλλων μέσων. Καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν προσέβαλε τὴν Ἀμφίπολιν (357), εἶτα δ' ἐπετέθη κατὰ τῶν ἐπὶ τοῦ Θερμαϊκοῦ κόλπου κτήσεων τῶν Ἀθηναίων καὶ ἐκυρίευσεν τὴν Πύδναν (357), τὴν Ποτειδαίαν (356) καὶ τὴν Μεθώνην (353). Ἀκολουθῶν κατεπολέμησε τοὺς τυράννους τῆς Θεσσαλίας καὶ μετὰ τοῦτο ἐπεχείρησεν νὰ γείνη κύριος τῶν Θερμοπυλῶν (352), ἵνα οὕτω δυνηθῇ εὐκολώτερον νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὴν Ἀττικὴν· ἀλλ' οἱ Ἀθηναῖοι φθάσαντες ἐγκαίρως μετὰ στρατοῦ ἀπέκρουσαν τὴν ἀπόπειραν αὐτῆν τοῦ Φιλίππου, ὅστις ὑποχωρήσας ἀπρακτος ἐξεστράτευσε κατὰ τὸ φθινόπωρον τοῦ 352 εἰς τὴν Θράκην πρὸς ἐπέκτασιν τῆς κυριαρχίας του. Οἱ μικροὶ ἐκεῖ ἡγεμόνες ἤριζον πρὸς ἀλλήλους καὶ πρὸς τὰς Ἑλληνικὰς πόλεις Πέρινθον καὶ Βυζάντιον. Ἐκ τῶν διχονοιῶν τούτων ὠφελούμενος ὁ Φίλιππος ἐγένετο κύριος ἀπόλυτος τῶν χωρῶν καὶ προχωρήσας πέραν τοῦ Ἐβρου ἐπολιόρησε τὸ Ἡραῖον τεῖχος ἐπὶ τῆς Προποντίδος.

Ἡ εἶδησις τῆς πολιορκίας τοῦ Ἡραίου τεύχους, ὅπερ ἦτο ἀποθήκη ἐπιτηδαιοτάτη τοῦ εἰς τὴν Ἀττικὴν μεταβιβαζομένου σίτου, φθάσασα εἰς Ἀθήνας τὸν Νοέμβριον τοῦ 352 ἀνησυχῆσε τοὺς Ἀθηναίους. Τὸ γεγονός δὲ τοῦτο ἐθεωρήθη τοσοῦτον ἐπικίνδυνον, ὥστε ἀπεφασίσθη νὰ παρασκευασθῇ στόλος ἐκ 40 τριήρων, νὰ ὑποχρεωθῶσι νὰ μετάσχῃσι τῆς στρατείας πάντες οἱ ἄνδρες μέχρι τῆς ἡλικίας τῶν 45 ἐτῶν καὶ νὰ εἰσπραχθῇ φόρος 60 ταλάντων. Ἀλλὰ μικρὸν μετὰ τὴν ἀπόφασιν αὐτὴν καταφθά-

νοσιν εἰς Ἀθήνας νεώτεροι εἰδήσεις πρῶτον μὲν ὅτι ὁ Φίλιππος νοσεῖ, ἔπειτα δὲ ὅτι ἀπέθανεν· ἐπὶ ταῖς διαδόσεσι ταύταις οἱ Ἀθηναῖοι ἐγκατέλιπον τὴν ἀποφασισθεῖσαν στρατείαν καὶ περιέπεσον εἰς ἀδράνειαν.

Ὀλίγω ὕστερον μετὰ τὰ γεγονότα ταῦτα, τῷ 351, ἡ συζήτησις περὶ πολέμου κατὰ Φιλίππου ἐτέθη εἰς τὴν ἡμερησίαν διάταξιν τῶν διασκέψεων τοῦ λαοῦ. Ἐν μιᾷ τῶν διασκέψεων τούτων ὁ Δημοσθένης—νεαρός ἔτι ἄγων ἡλικίαν 32 ἐτῶν—ἐζήτησε τὸν λόγον πρὸ τῶν ἄλλων ῥητόρων καὶ ἀπήγγειλε τὸν Α΄ Φιλιππικόν. Ἐν τούτῳ προσπαθεῖ ὁ ῥήτωρ νὰ ἐξαγάγῃ τοὺς Ἀθηναίους ἐκ τῆς ἀδρανείας καὶ ὑποδεικνύει τὸν τρόπον, καθ' ὃν δύνανται οὗτοι νὰ διεξαγάγῃσιν ἐπιτυχῶς τὸν κατὰ τοῦ Φιλίππου πόλεμον.

Σ Η Μ Ε Ι Ω Σ Ε Ι Σ

§ 1.

εἰ μὲν... προϋτίθετο... λέγειν = ἂν μὲν ἐπρόκειτο νὰ ὀμιλῇ τις· ἢ ἀντίθεσις: ἐπειδὴ δέ...· τὸ προτιθέσθαι κυρίως λεγόμενον ἐπὶ τῶν πρυτάνεων καὶ προέδρων (περὶ ὧν βλ. εἰσαγ. ἐν σελ. 30 καὶ 31) σημαίνει 1) δημοσιεῦν ταῦτα, περὶ ὧν πρέπει νὰ συνέλθῃ ἡ ἐκκλησία καὶ 2) παρέχειν ἐξουσίαν τοῦ λέγειν εἰς τοὺς βουλευμένους ἀγορεύειν. — περὶ καινοῦ τινος πρ. = περὶ νέας τινὸς ὑποθέσεως· κατὰ τινὰ νόμον τοῦ Σόλωνος, ὁσάκις συνεζητεῖτο νέα τις ὑπόθεσις ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ, ἡγόρευον οἱ πρεσβύτεροι πρὸ τῶν νεωτέρων δι' αὐτὸ καὶ ὁ κῆρυξ ἐκήρυττεν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ «τίς ἀγορεύειν βούλεται τῶν ὑπὲρ πενήτηκοντα ἔτη γεγονότων» (βλ. εἰσαγ. ἐν σελ. 33). Ἄλλ' ἀπὸ τοῦ Πελοπον. πολέμου ἡ διάταξις αὕτη ἤρχισε νὰ παραβαίνεται καὶ ὁ κῆρυξ προσεκάλει ἀπλῶς «τίς ἀγορεύειν βούλεται». Ἐφυλάττετο δ' ὁμοῦς ἡ τάξις αὕτη κατὰ φυσικόν τινὰ λόγον ὑπαγορευόντα εἰς τοὺς νεωτέρους νὰ τιμῶσι τοὺς πρεσβυτέρους. — ἐπισχῶν = ἐπεὶ ἐπέσχον = ἄφ' οὗ συνεκράτου τὸν ἑαυτὸν μου· ὁ ἂν μετὰ τὸ ἐπισχῶν ἀνήκει εἰς τὸ ἡσυχίαν ἦγον, ἐνθα ἐπαναλαμβάνεται διὰ τὴν παρεμβολὴν ἄλλων προτάσεων. — ἕως... γν. ἀπεφήναντο = ἕως οὗτου (νὰ) ἐξέφραζον τὴν γνώμην των. — τῶν εἰωθότων, δηλ. ἀποφαίνεσθαι γνώμην = τῶν συνήθων ῥητόρων. — τῶν ὑπὸ τούτων ῥηθέντων = ἐκ τούτων, ἅτινα ἤθελον εἶπει οὗτοι (τίνες;). — ἡσυχίαν ἂν ἦγον (= θὰ ἡσύχαζον, θὰ ἐσιώπων), ἀπόδοσις τοῦ εἰ μὲν... προϋτίθετο, ἅμα δὲ καὶ τοῦ: εἰ μὲν... ἤρθεσκε...· οὕτω καὶ τό: ἂν... ἐπειρώμην εἶναι ἀπόδοσις τοῦ εἰ μὲν... προϋτίθετο, ἅμα δὲ καὶ τοῦ: εἰ δὲ μὴ (δηλ. ἤρθεσκε). — ἃ γινώσκω = τὴν γνώμην μου. — ὑπὲρ ὧν... συμβαίνει... σκοπεῖν = συμβαίνει νὰ σκεπτόμεθα περὶ τούτων, περὶ τῶν ὁποίων... — οὗτοι, δηλ. οἱ εἰωθότες ἀποφαίνεσθαι γνώμην. — νυνὶ = τώρα δά. — καὶ πρῶτος, ὁ καὶ ἐπιδοτικός = πρῶτος πρῶτος. — ἀναστάς, οἱ ἀγορεύοντες ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ἀνίσταντο,

ἐν ᾧ οἱ λοιποὶ παρευρισκόμενοι Ἀθηναῖοι ἐκάθηντο· φράσεις δὲ συνήθεις περὶ τῶν ἀγορευόντων ῥητόρων ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ εἶναι αἱ ἐξῆς: ἀνίστασθαι, παριέναι, παρῆναι ἐπὶ τὸ βῆμα, πρόσοδον ἢ πάροδον ποιεῖσθαι, ἀναβαίνειν εἰς τὸ πλῆθος.— εἰκότως ἂν συγγεν. τυγχάνειν = ὅτι εὐλόγως ἤθελον τυγχάνει συγγνώμης (ἂν δηλ. ἤθελέ μοι παρασχεθῆ τοιαύτη). — εἰ... συνεβούλευσαν, οὐδὲν ἂν... ἔδει βουλευέσθαι = ἂν συνεβούλευον (ἂν εἶχον συμβουλεύσει)... οὐδὲν ἔδει ἐπρεπε νὰ σκέπτησθε παρατηρητέα ἢ παρονομασία: συνεβούλευσαν... βουλευέσθαι.— ἐκ τοῦ παρ. χρόνου = ἐν τῷ παρεληλυθότι χρόνῳ. — εἰ μὲν περὶ καινοῦ... βουλευέσθαι, ἐν τῷ προοίμῳ ὁ ῥήτωρ ζητεῖ νὰ ἐγείρῃ α') τὴν εὐνοίαν τῶν ἀκροατῶν ὑπὲρ ἑαυτοῦ ζητῶν συγγώμην, διότι πρῶτος αὐτὸς λαμβάνει τὸν λόγον καίπερ νεώτερος, β') τὴν ἀποδοκιμασίαν πρὸς τοὺς συνήθεις ῥήτορας λέγων ὅτι αὐτοὶ οὐδὲν μέχρι τοῦδε σωτήριον συνεβούλευσαν καὶ γ') τὴν προσοχὴν τῶν ἀκροατῶν ὑποσχόμενος ὅτι θὰ ὁμιλήσῃ οὐχὶ ὡς οἱ προηγούμενοι ῥήτορες. Τὴν ἀποδοκιμασίαν πρὸς τοὺς συνήθεις ῥήτορας ὁ ῥήτωρ δηλοῖ καὶ διὰ τῶν φράσεων: οἱ πλείστοι τῶν εἰωθότων — εἰ μὴ ἤρεσκέ τί μοι — οὗτοι — πολλάκις εἰρήκασιν.

§ 2.

οὐκ ἀθυμητέον, δηλ. ὑμῖν = δὲν πρέπει ν' ἀθυμῆτε ὑμεῖς· οἱ Ἀθηναῖοι ἠθύμουν διὰ τὴν ἀπώλειαν τῶν ἐν Θράκῃ καὶ ἐν Μακεδονίᾳ πόλεων, Ἀμφιπόλεως, Πύδνης, Μεθώνης, Ποτειδαίας καὶ ἄλλων, ὅσαι ἦσαν μεγάλα καὶ ἰσχυρὰ ὀχυρώματα αὐτοῖς πρὸς τοῦτοις διότι ἠγγέλθη αὐτοῖς ἡ ὑπὸ τοῦ Φιλίππου πολιορκία τοῦ ἐν Θράκῃ Ἡραίου τείχους, ὅπερ ἦτο ἐπιτηδειοτάτη ἀποθήκη τοῦ ἐκεῖθεν εἰς Ἀττικὴν μετακομιζομένου σίτου (βλ. εἰσαγ. ἐν σελ. 35). — τοῖς παροῦσι πράγμασι = διὰ τὴν παροῦσαν κατάστασιν τῶν πραγμάτων. — οὐδ' εἰ (= καὶ εἰ) πάνυ φαύλως ἔχειν δοκεῖ = καὶ ἂν (ἀκόμη) φαίνωνται ταῦτα — τὰ πράγματα — ὅτι εὐρίσκονται εἰς πολὺν κακὴν κατάστασιν· ὁ ῥήτωρ λέγει ὅτι τὰ πράγματα δὲν εἶναι ὄντως φαῦλα, ἀλλὰ δοκεῖ, ἕνα θαρρύνει τοὺς Ἀθην. ὁμοίως θαρρύνει αὐτοὺς παρέχων ἀγαθὰς ἐλπίδας περὶ τῶν μελλόντων καὶ διὰ τοῦ κατωτέρω: «ὅ γὰρ ἔστι χεῖριστον κτλ.»· τούτου δ' ἡ ἔννοια εἶναι· ἡ ἐξῆς: ἂν μὲν σεῖς ἐπράττετε τὰ δέοντα, τὰ δὲ

πράγματα εἶχον κακῶς, οὐδεμία ἐλπίς θὰ ὑπῆρχε νὰ βελτιωθῶσι ταῦτα· τῶρα δὲ ἐπειδὴ τὰ πράγματα ἔχουσι κακῶς λόγῳ τῆς ἀδρανείας σας, ἐλπίς εἶναι νὰ βελτιωθῶσι ταῦτα, ἂν σεῖς ἀψήγησθε τὴν ἀδρανείαν. — ὅ... ἔστι χεῖριστον ἐκ τοῦ π. χρ. (= ἐν τῷ παρεληλυθότι χρόνῳ [§ 1]), τοῦτο πρὸς τὰ μέλλοντα βέλτ. ὑπάρχει (= ἔστι) = ἐκεῖνο τὸ ὅποιον εἶναι χεῖριστον ἐν τῷ παρελθόντι (δηλ. ἡ ἀμέλειά σας), τοῦτο παρέχει τὰς ἀρίστας ἐλπίδας, εἶναι λίαν ἐνθαρρυντικὸν διὰ τὰ μέλλοντα. Σχῆμα ἀπροσδόκητον διὰ τοῦ σχήματος τούτου ὁ ῥήτωρ ζητεῖ νὰ διεγείρῃ τὴν προσοχὴν τῶν ἀκροατῶν ἐπὶ τὰ λεγόμενα. — τί... ἔστι τοῦτο; ἐρωτήσις· διὰ τῆς ἐρωτήσεως, ἦν πολλάκις μεταχειρίζεται ὁ ῥήτωρ, ὁ λόγος καθίσταται ἐντονώτερος καὶ διεγείρεται ἡ προσοχὴ τῶν ἀκροατῶν. — ὅτι οὐδὲν κτλ., ἡ σύνταξις: (τοῦτο ἔστι) ὅτι κακῶς τὰ πράγμα. ἔχει οὐδὲν τῶν δέοντων ποιούντων ὑμῶν (= διότι σεῖς οὐδὲν ἐπράττετε ἐξ ἐκείνων, τὰ ὅποια ἔπρεπε νὰ πράττητε). — ἐπεὶ τοι = διότι βεβαίως. — εἰ πάνθ' κτλ., ἡ σύνταξις: εἰ οὕτως εἶχε (τὰ πράγματα) πρᾶττόντων (δηλ. ὑμῶν) πάνθ', ἃ προσῆκε = ἂν τὰ πράγματα εὐρίσκοντο οὕτως (δηλ. ἐν κακῇ καταστάσει), ἂν καὶ σεῖς ἐπράττετε ὅλα, ὅσα ἔπρεπε. — οὐδ' ἂν ἐλπίς ἦν αὐτὰ (δηλ. τὰ πράγματα) β. γενέσθαι = οὐδ' ἐλπίς θὰ ὑπῆρχε νὰ βελτιωθῶσιν αὐτά.

§ 3.

ἔπειτ', ἀνευ τοῦ δὲ ἀνταποκρίνεται εἰς τὸν ἐν § 2 «πρῶτον μὲν». — ἐνθυμητέον... ἀναμνησκόμενοις, ἡ σύνταξις: ἐνθυμητέον (δηλ. ὑμῖν ἔστι) καὶ παρ' ἄλλων ἀκούουσι (μετχ. τροπκ.) καὶ ἀναμνησκόμενοις τοῖς εἰδούσιν αὐτοῖς = πρέπει ν' ἀναλογίζησθε σεῖς καὶ παρ' ἄλλων ἀκούοντες (δηλ. ὅσοι εἰσθε νεώτεροι) καὶ ἀνακαλοῦντες εἰς τὴν μνήμην σας, ὅσοι αἱ ἴδιοι γνωρίζετε (δηλ. οἱ πρεσβύτεροι). — ἡλικίην... ὡς, δι' ἔμφασιν συχνάκις παρατίθενται ἀσυνδέτως δύο ἀναφορικά ἢ ἐρωτηματικά. — ἡλικίην ποτ' ἐχόντων δύναμιν Λακ. = πόσον μεγάλην δύναμιν ἂν καὶ εἶχόν ποτε — κατὰ τὸν Κορινθιακὸν πόλεμον (395) — οἱ Λακεδαιμόνιοι. — ἔξ οὗ χρόνος οὐ πολὺς, δηλ. ἔστι = ὅχι πρὸ πολλοῦ· πρὸ πόσων δηλ. ἐτῶν; — ὡς καλῶς καὶ πρ. = πόσον καλῶς καὶ πρεπόντως· διὰ τούτων πειράται ὁ ῥήτωρ νὰ παρακινήσῃ τοὺς ἑαυτοῦ πολίτας πρὸς μίμησιν τῆς εὐκλείας καὶ ἀρετῆς τῶν προγόνων. — οὐδὲν ἀνάξιον... ἐπρά-

ξατε, οὔτε δηλ. ἐκ φόβου ὑπεχωρήσατε εἰς τοὺς Λακεδ. οὔτε διαφθαρέντες διὰ δώρων ἀφήσατε ἀπροστατεύτους τοὺς Ἕλληνας. — ἀλλ' ὑπεμείναθ' ὑπὲρ τῶν δικαίων κτλ., τὸ ἐπιχείρημα τοῦτο πολὺ ἰσχυρόν· ἢ ἔννοια: ἐὰν πρότερον καίπερ ἀσθενέστεροι ὄντες τῶν Λακεδ. ἀνελάβετε τὸν πρὸς ἐκείνους πόλεμον χάριν ἄλλων, πολὺ μᾶλλον τώρα ἰσχυρότεροι ὄντες ὀφείλετε νὰ πολεμήσητε κατὰ τοῦ Φιλίπ. χάριν τῶν ἰδικῶν μας συμφερόντων. — τὸν πρὸς ἐκείνους πόλεμον, πόλεμον ἔννοεῖ ἐνταῦθα ὁ ῥήτωρ τὸν Κορινθιακὸν (395-387), καθ' ὃν οἱ Κορίνθιοι, Ἀργεῖοι, Θηβαῖοι καὶ Ἄθην. συνεμάχησαν κατὰ τῆς Σπάρτης φοβούμενοι τὴν αὐξησιν τῆς δυνάμεως τῶν Λακεδ. καὶ παρακινούμενοι ὑπὸ τοῦ βασιλείως τῶν Περσῶν φοβουμένου τὴν μεγάλην πρόσοδον τοῦ Ἀγχιλάου εἰς Ἀσίαν· ἐν τῇ πολέμῳ τούτῳ, ὅτε οἱ Λακεδ. ἐστράτευσαν ἐπὶ τὴν Βοιωτίαν στρατηγούντος τοῦ Λυσάνδρου καὶ ἐπολιόρχουν τὴν Ἀλίαρτον, ἐκστρατεύσαντες οἱ Ἄθην. καὶ ἐνωθέντες μετὰ τῶν συμμάχων κατεπολέμησαν αὐτούς. — τίνος... ταῦτα λέγω; , ἐρώτησις· πρβλ. ἀνωτέρω § 2. — ἴν' εἰδῆτε... καὶ θεάσασθε, συνωνυμία. — φυλαττομένοις ὑμῖν = ἐὰν σεῖς φυλάττησθε, ἐὰν προσέχητε· ἢ ἀντίθεσις: ἂν ὀλιγοῦρητε. — τοιοῦτον (δηλ. ἐστὶ), οἷον ἂν ὑμεῖς βουλοίσθε = τοιοῦτον, ὅποιον σεῖς θὰ ἐπεθυμεῖτε (δηλ. ταπεινὸν καὶ εὐκαταφρόνητον). — παραδ. χρώμενοι τῇ τότε ῥ. τῶν Λακ... καὶ τῇ νῦν ὕβρει τούτου = ἔχοντες ὡς παραδείγματα ἀφ' ἑνὸς μὲν τὴν τότε ἰσχὺν τῶν Λακ... ἀφ' ἑτέρου δὲ τὴν παρούσαν αὐθάδειαν αὐτοῦ (δηλ. τοῦ Φιλίππου)· ἢ ἀντωνυμία οὗτος ἔχει ἐνταῦθα καταφρονητικὴν σημασίαν· περὶ δὲ τῆς ὕβρεως τοῦ Φιλίππου πρβλ. § 9. — ἐκρατεῖτ' (= ὑπερισχύετε)... ταραττόμεθα, παρατηρητέα ἢ μεταβολὴ τῶν προσώπων· εἰς τὸ α' ῥ. μετεχειρίσθη ὁ ῥήτωρ δευτέρου προσώπου, διότι ὁ Δημοσθ. ὡς γεννηθεὶς τῇ 383 π. Χ. δὲν ἦτο δυνατόν νὰ μετὰσχῃ τοῦ Κορινθιακοῦ πολέμου (395)· εἰς δὲ τὸ β' ῥ. μετεχειρίσθη πρῶτον πρόσωπον, ἵνα μὴ ἀποδοθῆ αὐτῷ ὑπὸ τῶν Ἄθην. κατηγορία ὅτι δὲν ταραττεται αὐτὸς ὑπὸ τῆς ὕβρεως τοῦ Φιλίππου. — ἐκ τοῦ προσέχειν τοῖς πρ. τὸν νοῦν = διότι προσεῖχετε (= εἴχετε ἐστραμμένην τὴν προσοχὴν σας) εἰς τὸ συμφέρον τῆς πολιτείας. — ἐκ τοῦ μηδὲν φρ., ὧν ἐχρῆν (δηλ. ἡμᾶς φροντίζεῖν) = διότι οὐδόλως φροντίζομεν περὶ ἐκείνων, περὶ ὧν ἔπρεπεν ἡμεῖς νὰ φροντίζωμεν.

§ 4-6.

εἰ δὲ τις ὑμῶν κτλ., σχῆμα προλήψεως· ἐνταῦθα ὁ ῥήτωρ παραλαμβάνων δὲν ἀνασκευάζει κατ' εὐθείαν τὴν ἐνδεχομένην ἔνστασιν τῶν ἐναντίων, ἀλλ' ἀποδέχεται μὲν αὐτήν, εἶτα δὲ ἄλλως πῶς ἀναιρεῖ: Δὲν ἀρνεῖται δηλ. ὁ ῥήτωρ ὅτι ὁ Φίλιππος εἶναι δυσπολέμητος, ἀλλ' ἀποδεικνύει ὅτι δὲν πρέπει νὰ φοβῆται τις τὴν μεγάλην αὐτοῦ δύναμιν, διότι καὶ ἐκεῖνος μὴ φοβηθεὶς τοὺς Ἄθην. ἰσχυροτέρους αὐτοῦ τότε ὄντας μεγάλην ἀπέκτησε δύναμιν. — σκοπῶν = διότι παρατηρεῖ. — τὸ πλῆθος τῆς ὑπαρχ. αὐτῷ δυνάμεως, ὁ Φιλ., ὅτε ἐπολέμει ἐν Θεσσαλίᾳ πρὸς τὸν στρατηγὸν τῶν Φωκέων Ὀνόμαρχον (353/2), εἶχεν 20.000 πεζῶν καὶ 3.000 ἵππέων. — τὸ... ἀπολωλέναι = τὸ ὅτι ἔχουσι χαθῆ = τὴν ἀπώλειαν. — τὰ χωρία πάντ' = δλαι αἱ ὀχυραὶ θέσεις (αἱ ἐν Θράκῃ καὶ Μακεδονίᾳ κείμεναι). — τῇ πόλει = πρὸς ζημίαν τῆς πόλεως. — ὅτι εἴχομέν ποθ' ἡμεῖς κτλ., ἐπεξήγησις τοῦ τοῦτο. Οἱ Ἄθηναῖοι μετὰ τὴν ἐν Σαλαμῖνι μάχην καὶ τὴν ἐν Μαραθῶνι οὐ μόνον τὴν ἡγεμονίαν τῆς Ἑλλάδος ἔλαβον, ἀλλὰ καὶ πολλὰς πόλεις πλησιοχώρους τῆς Θράκης καὶ ἐν αὐτῇ τῇ Θράκῃ ὑπέταξαν. — Πύδναν καὶ Ποτειδαίαν καὶ Μεθώνην καὶ... , πολυσύνδετον· διὰ τοῦ σχήματος τούτου ὁ λόγος λαμβάνει δύναμιν καὶ μεγαλοπρέπειαν. Ἡ Πύδνα, πόλις τῆς Μακεδονίας παρὰ τὸν Θερμαϊκὸν κόλπον, κτισθεῖσα ὑπὸ Ἑλλήνων ἀποίκων (βλ. γεωγρ. πίν.)· ἢ δὲ Ποτειδαία ἀποικία Κορινθίων ἐπὶ τοῦ στενοῦ ἰσθμοῦ τοῦ συνδέοντος τὴν χερσόνησον Παλλήνην μετὰ τῆς Μακεδονίας (νῦν Κασσάνδρα [βλ. γεωγρ. πίν.] καὶ ἡ Μεθώνη ἀποικία Ἐρετριέων παρὰ τὸν Θερμαϊκὸν κόλπον (βλ. γεωγρ. πίν.). — πάντα τὸν τόπον τοῦτον (= πάντα τὸν ἐκεῖ τόπον), δηλ. τὰς ἀκτὰς τοῦ Θερμαϊκοῦ κόλπου, τὰς πρὸς Α. καὶ Δ. — οἰκεῖον (= φιλικόν, σύμμαχον) κύκλω, τὸ α' ἀναφέρεται εἰς τὸ εἴχομεν, τὸ δὲ β' εἰς τὸ πάντα τὸν τόπον τοῦτον· ἐτέθη δὲ μετὰ τὸ οἰκεῖον ἀντὶ νὰ τεθῆ πρὸ αὐτοῦ (κύκλω οἰκεῖον) πρὸς ἀποφυγὴν τῆς γασμωδίας. — τῶν μετ' ἐκείνου νῦν ὄντων ἔθνων = τῶν ἔθνων, ἅτινα νῦν εἶναι εἰς τὴν ἐξουσίαν ἐκείνου (δηλ. τῶν Ἰλλυριῶν, τῶν Παιόνων καὶ Θρακῶν). — αὐτονομούμενα καὶ ἐλεύθερα, συνωνυμία. — εἰ... ταύτην ἔσχε τὴν γνώμην = ἐὰν ἐσκέπτετο οὕτως. — τότε, τότε; — ὡς

χαλεπὸν κτλ., ἐπεξήγησις τοῦ ταύτην ἔσχε τὴν γνώμην· ἡ σύνταξις: ὡς χαλεπὸν ἐστὶν (αὐτὸν [τὸν Φίλιππον]) ἔρημον ὄντα συμμάχων πολεμεῖν Ἄθην.—ἔτι δηλ. εἶναι δύσκολον αὐτός, ὅστις ἦτο ἐστερημένους συμμάχων, νὰ πολεμῇ κατὰ τῶν Ἄθην. — ἐπιτειχίσματα τῆς αὐτοῦ χώρας = ὀρμητήρια κατὰ τῆς χώρας του. — οὐδὲν... ἂν ἔπραξεν, οὐδὲ... ἐκτίσαι ἂν, ἀπόδοσις τοῦ εἰ... ἔσχε τίνας εἶδους εἶναι ὁ ὑποθετικὸς λόγος; — τοσαύτην... δύναμιν = τόσῃ σημαντικὴν δύναμιν (ἔσχη δηλ. νῦν ἔχει). — ἀλλ' εἶδεν (= ἐνόησε) κτλ., ὁ ῥήτωρ ἔνα προτρέψῃ τοὺς Ἄθην. νὰ πράξωσι τὰ δέοντα πρὸς ἀνάγκησιν τῶν χωρίων, ἃ ἀπώλεσαν, θέτει πρὸς αὐτῶν τὰ φρονήματα καὶ κατορθώματα τῶν ἐχθρῶν. — ἐστὶν... κείμενα = κεῖται. — ἄθλα (= ὡς βραβεῖα) τοῦ πολέμου... ἐν μέσῳ, ἢ μεταφορὰ ἐκ τῶν ἀγώνων, ἐν οἷς τὰ βραβεῖα ἔκειντο ἐν τῷ μέσῳ πρὸς διέγερσιν τῆς ἀμίλλης τῶν ἀγωνιζομένων. — τοῖς παροῦσι = εἰς τοὺς παρευρισκομένους (ἐν τοῖς κινδύνοις) συνωνυμεί τῷ: τοῖς ἐθέλουσι πονεῖν καὶ κινδυνεύειν. — τὰ τῶν ἀπόντων = τὰ ἀγαθὰ τῶν ἀπόντων (δηλ. ἐκ τῶν κινδύνων) συνωνυμεί τῷ: τὰ τῶν ἀμελούντων. — καὶ γὰρ τοι = καὶ διὰ τοῦτο λοιπόν. — ταύτη χρ. τῇ γνώμῃ = ἐπειδὴ οὕτως (πῶς;) ἐσκέφθη. — κατέστραπται καὶ ἔχει = ἔχει καθυποτάξει καὶ κατέχει. — τὰ μὲν ὡς ἂν κτλ. = τὰ μὲν (δηλ. ἔχει) ὡς τις ἔχοι ἂν (αὐτὰ) ἐλὼν πολέμῳ = ἄλλα μὲν κατέχει, ὅπως ἤθελέ τις κατέχει αὐτὰ κυριεύσας ἐν τῷ πολέμῳ· κατ' ἔννοιαν = ἄλλα μὲν κατέχει διὰ τῆς βίας· ἐννοεῖ δὲ τὰς πόλεις, ἃς ἀνωτέρω (§ 4) ὠνόμασε, καὶ τοὺς Ἰλλυριοὺς, Παίονας καὶ Θρᾶκας. — τὰ δὲ σύμμαχα κτλ. = ἄλλα δὲ (κατέχει) καταστήσας σύμμαχα καὶ φίλα (= συνάψας μετ' αὐτῶν συμμαχίαν καὶ φιλίαν)· ἐννοεῖ τοὺς Θεσσαλοὺς καὶ Ὀλυνθίους, μετ' ὧν εἶχε συνάψει συμμαχίαν τῷ 357/6. — καὶ γὰρ = διότι καὶ πράγματι. — καὶ προσέχειν τὸν νοῦν τούτοις ἐθέλουσιν ἅπαντες, ἢ πρότασις αὕτη περιέχει δακτυλικὸν ἐξάμετρον τοιοῦτο: στίχοι εὐρίσκονται σποραδικῶς παρὰ Δημοσθένει καὶ ἄλλοις ὀνομαστοῖς ῥήτορι καὶ συγγραφεῦσιν. — προσέχειν τὸν νοῦν (= οἰκείως ἔχειν) τούτοις = νὰ πείθωνται εἰς τούτους = νὰ συμπράττωσι μετὰ τούτων. — ἢ χρῆ (δηλ. πράττειν), κατ' ἔννοιαν = τὸ καθήκον των.

§ 7.

καὶ ὑμεῖς, ὡς ὁ Φίλιππος. — ἐπὶ τῆς τοιαύτης... γενέσθαι γνώμης = νὰ σκεφθῆτε κατὰ τοιοῦτον τρόπον (καθ' ὃν ὁ Φίλ.). — νῦν = νῦν γε = τώρα τοῦλάχιστον. — ἐπειδήπερ (= ἀφ' οὗ βεβαίως) οὐ πρότερον, δηλ. ἠθελήσατε γενέσθαι ἐπὶ τῆς τοιαύτης γνώμης. — καὶ ἕκαστος... ὑπάρξῃ, ἐξακολουθεῖ ἢ ὑπόθεσις = καὶ ἂν ἕκαστος... ὑπάρξῃ (= ἦ). — οὐ δεῖ = ἐκεῖ, ὅπου ὀφείλει (δηλ. παρασχεῖν ἑαυτὸν χρήσιμον τῇ πόλει). — δύναιτ' ἂν = θὰ ἠδύνατο (ἐὰν δηλ. ἤθελε). — πᾶσαν... τὴν εἰρωνεῖαν = πᾶσαν τὴν συνήθη προσποίησιν (ὅτι δὲν ἔχει χρήματα)· ἐν καιρῷ πολέμου ἐπεδάλλετο φόρος ἕκτακτος πρὸς πολεμικὰς παρασκευὰς (ἢ εἰσφορὰ καλουμένη, ἣτις ἦτο ἕκτακτος λειτουργία). Πολλοὶ τῶν Ἄθην, ἔνα ἀπαλλαγῶσι ταύτης, προσεποιούντο ὅτι ἦσαν πένητες ἢ ἐθεώρουν ὡς ὑποχρέους εἰς τοιαύτην εἰσφορὰν ἄλλους πλουσιωτέρους ἑαυτῶν καὶ προσεκάλουν αὐτοὺς ν' ἀναλάβωσι τὴν λειτουργίαν ἢ ν' ἀνταλλάξωσι τὰς περιουσίας αὐτῶν· ἢ πρὸς τοῦτο ἄγρυσσα διαδικασία ἐκαλεῖτο ἀντιδοσις (§ 37). — ἀφείς, μετχ. χρονκ. πῶς ἀναλύεται; — πράττειν, ἀνευ ἀντιχμ. = νὰ ἐνεργῇ. — εἰσφέρειν... στρατεύεσθαι, δηλ. ἔτοιμος ὑπάρξῃ (= ἦ). — ἐν ἡλικίᾳ, δηλ. στρατευσίμῳ (ἣτις ἦτο ἀπὸ τοῦ 20 - 60 ἔτους). — συνελόντι δ' ἀπλῶς (δηλ. εἰπεῖν) = ἔνα δὲ συνελὼν τὸν λόγον ἀπλῶς εἶπω = ἔνα δὲ συντόμως καὶ ἀπλῶς εἶπω. — ὑμῶν αὐτῶν... γενέσθαι = νὰ γίνητε κύριοι τοῦ ἑαυτοῦ σας = νὰ ἐξαρτηθῆτε ἀπὸ τὸν ἑαυτὸν σας (καὶ ὄχι ἀπὸ τοὺς ἄλλους). — καὶ παύσησθ' κτλ., ἢ σύνταξις: καὶ παύσησθε ἕκαστος ἐλπίζων αὐτὸς μὲν οὐδὲν ποιήσῃν, τὸν δὲ πλ. πάνθ' ὑπὲρ αὐτοῦ προ. = καὶ ἐὰν παύσῃ ἕκαστος ἐξ ὑμῶν νὰ ἐλπίζῃ ὅτι αὐτὸς μὲν μόνος του οὐδὲν θὰ κατορθώσῃ, ὁ δὲ πλησίον του θὰ πράξῃ τὰ πάντα ὑπὲρ αὐτοῦ. — καὶ... κομεισθε... καὶ... ἀναλήψεσθε... κάκεινον..., ἢ ἀπόδοσις τῶν προηγουμένων ὑποθέσεων (ἂν... ἐθελήσητε... καὶ ἕκαστος... ὑπάρξῃ... συνελόντι δ' ἂν... ἐθελήσητε... καὶ παύσησθ'...) παρατηρητέον τὸ πολυσύνδετον. — τὰ ὑμέτερον αὐτῶν = τὰ ὑμῶν αὐτῶν = τὰ ἰδικά σας· νοοῦνται τὰ ἀπολωλότα χωρία (ἢ Πύδνα, Ποτειδαῖα, Μεθώνη [§ 4]). — κομεισθε = θὰ ἀνακτήσητε. — ἂν θεὸς θέλῃ, ὁ εὐσεβὴς Δημοσθ. νομίζει ὅτι πρὸς τῇ καλῇ θελήσει τῶν ἀνθρώπων ἀναγ-

καία είναι πρὸς ἐπιτυχῆ ἐκδοκῆν πράγματός τινος καὶ ἡ βοήθεια τοῦ θεοῦ. — τὰ κατεργασθημένα = τὰ ἐξ ἀμελείας ἀπολεσθέντα νοεῖται τὸ ἀξίωμα καὶ ἡ ἰσχὺς τῶν Ἀθηναίων. — πάλιν ἀναλήψθε, πλεονασμός. — τιμωρήσεσθε = θὰ ἐκδικηθῆτε.

§ 8.

μὴ ὡς θεῶ κτλ., ἡ σύνταξις: μὴ νομίζετε τὰ παρόντα πράγμα. ἐκεῖν ὡς θεῶ πεπηγένη ἀθάνατα (προληπτικὸν κατηγρμ. = ὥστε εἶναι ἀθάνατα) = μὴ νομίζετε ὅτι ἡ παρούσα κατάστασις τῶν πραγμάτων εἶναι δι' ἐκείνον, ὡς νὰ ἦτο θεός, τόσο στερεά, ὥστε νὰ εἶναι ἀθάνατος· τὸ πῆγνυσθαι ἐνταῦθα μεταφορικῶς· κυρίως λέγεται ἐπὶ βευστῶν μεταβαλλομένων εἰς στερεά. — ἀλλὰ καὶ μισεῖ . . . καὶ δέδ . . . καὶ φθ . . . , πολυσύνδετον. — καὶ τῶν πάνυ νῦν δ. οἰκείως ἔχειν (δηλ. Φιλίππῳ) = καὶ τῶν νῦν δοκούντων πάνυ οἰκείως ἔχειν = ἀκόμη καὶ ἐξ ἐκείνων, οἵτινες φαίνονται ὅτι . . . νοοῦνται οἱ Παίονες, οἱ Ἰλλυριοὶ καὶ οἱ λοιποὶ ὑπήκοοι καὶ σύμμαχοι τοῦ Φιλίππου. — ἄπανθ', ὅσα περ . . . ἐνι (= ἐνεστι) = ὅλα ἐν γένει τὰ πάθη (δηλ. τὸ μῖσος, ὁ φόβος καὶ ὁ φθόνος), ὅσα βεδαίως . . . ἐνυπάρχουσι. — κἂν = καὶ ἐν. — κατέληχε . . . πάντα ταῦτα = πάντες οὗτοι οἱ λαοὶ εἶναι συνεσταλμένοι· ἐκ φόβου τὸ καταπιήσσειν ἐνταῦθα μεταφορικῶς· κυρίως τοῦτο λέγεται ἐπὶ τῶν ζώων, ἅτινα φοβούμενα συστέλλουσι τὸ ἑαυτῶν σῶμα καὶ ἀποχωροῦσι. — οὐκ ἔχοντ' ἀποσιροφῆν = διότι δὲν ἔχουσι καταφύγιον. — ἀποθέσθαι = ν' ἀφήσητε. — ἤδη (= εὐθύς), ἐτέθη ἐν τέλει χάριν ἐμφάσεως.

§ 9.

τὸ πρᾶγμα = τὸ συμβαῖνον, τὴν κατάστασιν ἐπεξηγεῖται διὰ τῆς ἐπομένης προτάσεως «οἱ προελήλυθεν ἀσελγείας» = μέχρι ποίου δηλ. βαθμοῦ ἀναιδείας ἔχει προχωρήσει· ἀσελγεία κυρίως = ἀκράτεια, ἀκολασία. — ἄνθρωπος (= ὁ ἄνθρωπος), περιφρονητικῶς ὀνομάζει οὕτω τὸν Φίλιππον ὁ Δημοσθ., ὡς ἀλλαχοῦ καλεῖ αὐτὸν διὰ τοῦ «οὔτος» (§ 3). — αἴρεσιν = ἐκλογῆν. — τοῦ πράττειν, ἀνευ ἀντικειμένου (§ 7) = τοῦ νὰ ἐνεργῆτε. — ἀπειλεῖ καὶ λόγους ὑπερηφάνους . . . λέγει, ὁ Φίλ. ἐν ὄσῳ μὲν ἦτο ἀσθενὴς ἐκολάκευε τοὺς Ἀθηναίους, λέγων ὁ ῥήτωρ ὅτι ἀνθρώπος Μακεδῶν, δηλ. οὔτιδανός καὶ εὐτελής, καταπολεμεῖ τοὺς Ἀθηναίους, τοὺς σωτήρας καὶ ἡγεμόνας τῶν Ἑλλήνων καὶ

ν' ἀπειλῆ ὅτι θὰ ἐπέλθῃ καὶ κατ' αὐτῆς τῆς Ἀττικῆς. Ταῦτα δὲ λέγων ὁ ῥήτωρ θέλει νὰ παροξύνῃ κατὰ τοῦ Φίλ. τοὺς Ἀθηναίους, οἵτινες δὲν πρέπει τοιαῦτα ὀνειδῆ νὰ ὑπομένωσι παρ' ἀνδρὸς βαρβάρου. — οὐκ οἶός ἐστιν . . . μένειν ἐπὶ τούτων = οὐκ ἐστιν τοιοῦτος, οἶός (= ὥστε) μένειν ἐπὶ τούτων (= νὰ περιορίζηται εἰς ταῦτα). — κατέστραπται, πρβλ. § 6. — τι προσπεριβάλλεται = ἀποκτᾶ πρὸς τοῖς ἄλλοις νέον τι. — κύκλῳ πανταχῆ = πέριξ καθ' ὅλα τὰ μέρη. — μέλλοντας . . . καὶ καθημένους = βραδύνοντας καὶ ἀδρανούντας. — περιστοιχίζεται = περικυκλώνει ὡς διὰ δικτύων· ἡ μεταφορὰ ἐκ τῶν κυνηγῶν, οἵτινες στήνουσι κύκλῳ ξύλα (στοίχους) κατὰ σειράν, ἐφ' ὧν ἐξαπλοῦσι τὰ δίχτυα, ἵνα ἐμπίπτωσιν ἐν αὐτοῖς τὰ θηρία.

§ 10-12.

πότ' . . . πόθ', ἀναδίπλωσις· διὰ ταύτης καθίσταται ὁ λόγος ἐντονώτερος καὶ τὸ πρᾶγμα ἐντυποῦται ἰσχυρότερον εἰς τὰς ψυχὰς τῶν ἀκροατῶν. — πόθ', ἡ χρῆ, πράξετε; = πότε πράξετε, ἡ χρῆ (δηλ. πρᾶξαι); = πότε θὰ πράξητε τὸ καθήκόν σας; — ἐπειδὴν τί γένηται, βραχυλογία = τί ἔστι τοῦτο, ὃ ἐπειδὴν γένηται, τότε πράξετε ἡ χρῆ; — ἐπειδὴν . . . ἀνάγκη τις ἦ = ὅταν παρουσιασθῆ ἐπιτακτικῆ τις ἀνάγκη. — νῦν δὲ κτλ. = τὰ δὲ νῦν γιγνόμενα τί χρῆ ἡγεῖσθαι (δηλ. εἰ μὴ ἀνάγκην). — ἐγὼ μὲν γάρ, τὸ ἐγὼ μὲν ἀνευ ἐπομένου δὲ = ἐγὼ τοῦλάχιστον (ἄλλος τις δὲν γνωρίζω τί νομίζει). — τὴν ὑπὲρ τῶν πραγμάτων (= τῶν γιγνομένων) αἰσχ. εἶναι = ὅτι εἶναι ἡ διὰ τὰ (κακῶς) γιγνόμενα καταισχύνη. — ἢ βούλεσθ', εἰπέ μοι, μετὰ τὸν πληθυντ. ἀριθμὸν ἔθηκεν ὁ ῥήτωρ ἐνικόν, ἵνα καταστήσῃ προσεκτικωτέρους τοὺς ἀκροατάς· διότι διὰ τοῦ εἰπέ ἕκαστος θὰ νομίζῃ ὅτι προσφωνεῖται αὐτὸς μόνος. — περιμόντες (δηλ. κατὰ τὴν ἀγορὰν) αὐτῶν πυνη. (= ἀλλήλων πυνηθέντων) . . . λέγεται τὴν καινὸν = περιερχόμενοι ἀνὰ τὴν ἀγορὰν νὰ ἐρωτᾶτε ἀλλήλους· «ὑπάρχει νέον τι;» διὰ τούτων ὁ ῥήτωρ σκώπτει τὴν περὶ τὰ νέα κλίσειν τῶν Ἀθηναίων. — γένοιτο γὰρ ἂν τι κ. = ἀλλὰ δύναται νὰ ὑπάρξῃ νεώτερόν τι. — ἢ Μακεδῶν ἀνὴρ Ἀθηναίους καταπολεμῆ = ἢ ὅτι εἰς Μακεδῶν καταπολεμεῖ ὑμᾶς τοὺς Ἀθηναίους· λέγων ὁ ῥήτωρ ὅτι ἄνθρωπος Μακεδῶν, δηλ. οὔτιδανός καὶ εὐτελής, καταπολεμεῖ τοὺς Ἀθηναίους, τοὺς σωτήρας καὶ ἡγεμόνας τῶν Ἑλλήνων καὶ

ἐπὶ σοφία πολυθρullyτους, ζητεῖ νὰ ἐξεγείρη τοὺς Ἀθην. Οἱ δὲ Μακεδ. ἦσαν Ἑλληνικὴ φυλὴ, ἣτις ὁμοίως ἕνεκα τοῦ ἑλλιποῦς πολιτισμοῦ ἐπὶ πολὺν καιρὸν δὲν ἀνεγνωρίζετο ὑπὸ τῶν λοιπῶν Ἑλλήνων, ἀλλ' ἔθεωρεῖτο ὡς βαρβαρικὴ. — καὶ τὰ τῶν Ἑλλ. διοικῶν = καὶ ὅτι διευθύνει τὰ πράγματα τῆς Ἑλλάδος· διὰ τούτου ὑπαινίσσεται ὁ Δημοσθ. τὸν Φωκικὸν πόλεμον, εἰς ὃν ὁ Φίλ. κληθεῖς ὑπὸ τῶν Θεσσαλῶν ἀνεμίχθη ἀνεπιπίστως. — «τέθνηκε Φίλ.» «οὐ μὰ Δί', ἀλλ' ἀσθενεῖ», ὁ ῥήτωρ εἰσάγει ἐνταῦθα διάλογον γινόμενον μεταξὺ δύο ἀνθρώπων πᾶν περιέργων καὶ ἀκόρεστον ἐπιθυμίαν ἔχόντων νὰ μαθάνωσιν εἰδήσεις περὶ Φίλ.: ὁ μὲν πρῶτος τῶν διαλεγομένων ἐρωτᾷ: «τέθνηκε Φίλ.» ὁ δὲ δεῦτερος ἀπαντῶν λέγει «οὐ μὰ Δί', ἀλλ' ἀσθενεῖ» διὰ τούτων ὁ ῥήτωρ ὡσαύτως θέλει νὰ σκώψῃ τὴν περὶ τὰ νέα κλίσιν τῶν Ἀθην. — τί ὑμῖν διαφέρει, τοῦτο λέγει ὁ ῥήτωρ πρὸς ἀμφοτέρους τοὺς φιλοκαίνοους = τί σᾶς ὠφελεῖ (τοῦτο [ἀν δὴλ. ἀπέθανεν ὁ Φίλ.]). — καὶ γὰρ . . . , ὁ γὰρ αἰτιολογεῖ τὴν νοουμένην ἀπόκρισιν εἰς τὴν προηγουμένην ἐρώτησιν: οὐδὲν (οὐδόλως δὴλ. σᾶς ὠφελεῖ). — ἂν . . . τι πάθῃ, εὐφημισμὸς = ἂν ἀποθάνῃ. — οὕτω, δὴλ. ὡς νῦν ποιεῖτε = οὐδὲν (= οὐδόλως). — παρὰ τὴν αὐτοῦ ῥ., ἢ παρὰ ἐνταῦθα, ὡς καὶ κατωτέρω (παρὰ τὴν ἡμ. ἀμ.), σημαίνει αἰτίαν = διὰ, ἕνεκα, ἐξ αἰτίας. — καίτοι καὶ τοῦτο, δὴλ. ἐνθυμητέον (ὑμῖν ἔστι). — καὶ τὰ τῆς τύχης (= ἡ τύχη) ἡμῖν . . . ἐξεργάσαιο = καὶ (ἐὰν) ἡ τύχη πρὸς χάριν μας . . . ἤθελε κατορθώσει. — ἦπερ βέλτιον (δὴλ. ἐπιμελεῖται ἡμῶν) ἢ . . . ἐπιμ., ὁ Δημοσθ. λέγων ταῦτα ἔχει ὑπ' ὄψει τὸ ἀρχαῖον λόγιον περὶ τῶν Ἀθηναίων, καθ' ὃ ἡ πόλις τῶν πάντοτε θὰ σκέπτηται κακῶς (κατὰ τὴν κατάραν τοῦ Ποσειδῶνος), ἀλλ' οἱ θεοὶ πάντα τὰ κακῶς ἐσκεμμένα πρὸς ὄφελός των θέλουσι μεταβάλλει (κατὰ τὴν εὐχὴν τῆς Ἀθηνᾶς). — καὶ τοῦτ', δὴλ. τὸ παθεῖν τι Φίλ. = τὸ ἀποθάνειν Φίλ. — ἴσθ' = ἴστε· προστακτ. τίνος ῥ.; — πλησίον μὲν ὄντες, δὴλ. τῆς Μακεδονίας. — ἅπασιν τοῖς πρ. τεταρ. ἐπισιάντες = ἐπελθόντες εἰς τὰ πράγματα καθ' ὃν χρόνον εὐρίσκονται ἅπαντα ἐν ταραχῇ = ἀφ' οὗ καταλάβητε (διὰ τῆς αἰφνιδίας ἐφορμήσεως ἐκ τινος νήσου ἢ λιμένος, Δήμνου, Θάσου § 32, ὅπου διαρκῶς θὰ παραμένητε πλησίον ὄντες) τὴν γενικὴν κατάστασιν ἐν ταραχῇ διατελοῦσαν. — ἂν . . . διοικήσαιθε = ἠθέλετε διαχειρισθῆ (αὐτήν, τὴν κατάστασιν). — ὡς δὲ νῦν ἔχετε, δὴλ. ἀπόντες, μέλλοντες, καθήμε-

νοι. — οὐδὲ δίδόντων τῶν καιρῶν = οὐδὲ εἰ δίδοιεν οἱ καιροὶ = οὐδὲ ἐὰν αἱ περιστάσεις ἤθελον ἐπιτρέψει. — Ἀμφίπολιν, πόλιν τῆς Μακεδονίας οὐ μακρὰν τῶν ἐκβολῶν τοῦ Στρυμόνος (νῦν Νεοχώρι· βλ. γεωγρ. πίν.)· ἡ ἀνάκτησις τῆς Ἀμφιπόλεως ἦτο ὁ διακαέστερος πόθος τῶν Ἀθην. — ἀπηρημένοι (τοῦ ῥ. ἀπαρτῶμαι) καὶ ταῖς παρασκευαῖς καὶ ταῖς γνώμας = διότι εἰσθε μακρὰν (τῶν ἐν Μακ. πραγμάτων) καὶ ὡς πρὸς τὰς (πολεμικὰς) παρασκευὰς καὶ ὡς πρὸς τὰς γνώμας· κατ' ἔννοιαν = διότι εἰσθε ἀπάρασκευοι καὶ ἀναποφάσιστοι.

§ 13-15.

ὡς μὲν οὖν κτλ., ἡ σύνταξις: παύομαι μὲν οὖν λέγων, ὡς δεῖ (ὑμᾶς) ἅπαντας ὑπάρχειν ἐθέλοντας (ἐθέλοντας ὑπάρχειν = ἐθέλειν) ποιεῖν ἐτοίμως τὰ προσήκοντα = λοιπὸν παύω μὲν νὰ λέγω ὅτι πρέπει σεῖς ὅλοι νὰ θέλητε νὰ πράττητε προθύμως τὸ καθήκον σας. — ὡς ἐγνωκότων ὑμῶν καὶ πεπ. = διότι κατὰ τὴν γνώμην μου ἔχετε γνωρίσει καὶ ἔχετε πεισθῆ ὡς ἀντικμ. τῶν μετχ. νοητέα ἢ πρότασις: ὡς δεῖ (ὑμᾶς) ἅπαντας ὑπάρχειν ἐθέλοντας ποιεῖν ἐτοίμως τὰ προσήκοντα. — τὸν δὲ τρόπον, ἢ αἰτιατκ. αὕτη — ὡς καὶ αἱ κατωτέρω καὶ τὸ πλῆθος . . . καὶ πόρους . . . καὶ τᾶλλα — ἐξαρτῶνται ἐκ τοῦ πειράσομαι λέγειν. — ἦν ἀπαλ. ἂν . . . ἡμᾶς οἶομαι = περὶ τῆς ὁποίας νομίζω ὅτι δύναται αὕτη νὰ μᾶς ἀπαλλάξῃ. — τῶν τοιούτων πραγμ. = τῆς τοιαύτης (δὴλ. δυσχεροῦς) καταστάσεως τῶν πραγμάτων. — τὸ πλῆθος (δὴλ. τῶν στρατευομένων) ὅσον, δὴλ. οἶομαι ἡμᾶς ἀπαλλάξαι ἂν τῶν τοιούτων πραγμάτων τὸ αὐτὸ νοητέον καὶ εἰς τὸ πόρους οὐστίνας χρημάτων (= πόρους χρημάτων οὐστίνας). — ὡς ἂν μοι . . . δοκεῖ παρ. = πῶς κατὰ τὴν γνώμην μου δύναται νὰ παρασκευασθῶσι. — καὶ δὴ = εὐθὺς τώρα. — δεηθεῖς ὑμῶν . . . τοσοῦτον = ἀφ' οὗ σᾶς παρακαλέσω τόσον μόνον. — ἐπειδὴν . . . , ἀσύνδετον, ὡς ἐπεξηγήσας τοῦ τοσοῦτον . . . — μὴ πρότερον προλαμβάνετε, πλεονασμὸς (πρβλ. § 7 πάλιν ἀναλήψεσθε) = μὴ προλαμβάνετε — καθ' ὃν χρόνον ὁμιλῶ — (δὴλ. τὴν κρίσιν)· κατ' ἔννοιαν = μὴ κρίνετε πρότερον (πρὶν ἢ δὴλ. ἀκούσῃτε). — μηδ' ἂν . . . δοκῶ τι . . . ἡγείσθω = καὶ ἂν φαίνωμαι εἰς τινα . . . ἄς μὴ νομίζῃ. — καινὴν παρασκευὴν λέγειν = εἰτι προτείνω νέαν τινα (πολεμικὴν) παρασκευὴν, δὴλ. οὐχὶ τὴν

συνηθισμένην, ἀλλ' ἀρμόζουσαν καὶ συμφέρουσιν εἰς τὰς περι-
στάσεις. — οὐ... εἰς δέον λέγουσι = δὲν λέγουσι δεόντως = δὲν
προτείνουσι τὸ πρέπον. — οἱ... εἰπόντες, ἀντιστοιχεῖ τῷ κατωτέρω·
ὅς ἂν δείξῃ· κατὰ ταῦτα = ὅσοι ἂν εἴπωσιν· ὁ Δημοσθ. ὑπαινίσ-
σεται τοὺς ῥήτορας ἐκείνους, οἵτινες ἢ μεγάλα καὶ ἀδύνατα προέ-
τεινον ταχέως νὰ ἐκτελεσθῶσιν ἢ προέτεινον μὲν τινα νὰ ἐκτελε-
σθῶσι ταχέως, δὲν ὑπεδείκνυον ὅμως καὶ τὸν τρόπον, καθ' ὃν
ᾧφειλον ταῦτα νὰ γίνωσιν. — οὐ... ἂν... δυνηθεῖμεν, τὸ ἡγούμε-
νον ὑπολανθάνει ἐν τῷ «τῇ νυνὶ βοηθεία» = εἰ βοηθοῖμεν ὡς
νυνὶ ἔχομεν. — τὰ γ' ἤδη..., ὁ γε = βεβαίως. — ἀλλ' ὅς ἂν δείξῃ =
ἀλλ' οὗτος εἰς δέον λέγει, ὅς ἂν δείξῃ. — τίς πορισθεῖσα παρ. καὶ
πόση (δηλ. πορισθεῖσα) καὶ πόθεν (δηλ. πορισθεῖσα) διαμ. δυνή-
σεται (= ποία παρασκευὴ καὶ πόση καὶ πόθεν πρέπει νὰ πορισθῇ,
ἵνα δυνηθῇ νὰ μείνῃ διαρκῶς), τὸ μὲν τίς ἀναφέρεται εἰς τὰ εἶδη
τῆς δυνάμεως, δηλ. τίνες ἔσονται οἱ στρατευόμενοι, ὀπλίται, ἵππεις,
ναῦται, πολῖται, ξένοι· τὸ δὲ πόση εἰς τὸν ἀριθμὸν τῶν στρατιωτῶν
καὶ νεῶν· τὸ δὲ πόθεν εἰς τὰ χρήματα, δι' ὧν ἡ δύναμις θὰ παρα-
σκευασθῇ καὶ θὰ διαμένῃ. Ἐπαναλαμβάνει δὲ ὁ ῥήτωρ τὴν διάθεσιν
τῆς προτάσεώς του (ἥς ἡ πρώτη μνεῖα ἐγένετο ἐν § 13 «τὸν δὲ
τρόπον...») σκοπῆς ὄχι μόνον χάριν σαφηνείας καὶ συνοπτικό-
τητος τῆς διαπραγματεύσεως αὐτῆς, ἀλλὰ καὶ ἵνα ποιήσῃται
ἀντίθεσιν ἑαυτοῦ πρὸς τοὺς ἄλλους ῥήτορας, οἵτινες ὅλως ἀμελῶς
καὶ ἐπιπολαίως ἐσκέπτοντο περὶ πολεμικῶν παρασκευῶν. — ἕως ἂν
ἢ διαλυσ... τὸν πόλ. ἢ περιγ. τῶν ἐχθρῶν = ἕως ὅτου ἢ κατα-
παύσωμεν τὸν γνωστὸν (κατὰ τοῦ Φιλ.) πόλεμον ἢ νικήσωμεν τοὺς
ἐχθρούς. — πεισθέντες, δηλ. διὰ φιλικῆς ὁδοῦ = συμβιβασθέντες. —
οὕτω, δηλ. εἰ πορισάμεθα δύναμιν, ἥτις δυνήσεται κτλ. — τοῦ λοι-
ποῦ (δηλ. χρόνου) = ἐν τῷ μέλλοντι. — οἶμαι, παρατηρητέα ἢ μετρια-
φροσύνη τοῦ ῥήτορος, ὅστις δὲν λέγει πέπεισμαι, ἀλλ' οἶμαι. —
ταῦτα λέγειν ἔχειν = ἔχειν λέγειν ταῦτα = ἔστι δύναμαι νὰ προτείνω
ταῦτα (δηλ. τίς παρασκευὴ, πόση καὶ πόθεν κτλ.). — μὴ καλύων
(= χωρὶς νὰ ἐμποδίζω), ἢ ἀρνήσις μὴ ἀντί οὐ, διότι ἢ μετχ. εἶναι
στενῶς συνδεδεμένη μετὰ τοῦ ἀπαρμφ. ἔχειν. — ἐπαγγέλλεται = ὑπι-
σχεῖται. — ἢ ὑπόσχεσις, ἔστι δηλ. δύναμαι νὰ προτείνω ταῦτα, δι' ὧν
ἢ θὰ καταπαύσωμεν τὸν πόλεμον συμβιβασθέντες ἢ τοὺς ἐχθρούς
θὰ καταπολεμήσωμεν. — οὕτω μεγάλη, δηλ. ἐστί. — τὸ πρᾶγμ'...

τὸν ἔλεγχον δώσει = ἢ ἀνάπτυξις τῶν προτάσεων μου θὰ δείξῃ (ἂν
ἢ ὑπόσχεσις εἶναι ἀληθῆς ἢ ψευδῆς). — ἤδη = εὐθύς.

§ 16-18.

πρῶτον μὲν, ἢ ἀπόδοσις εἶπ (α) (ἄνευ τοῦ δὲ [πρβλ. § 2]). — τριή-
ρεις, τῶν τριήρων αἱ μὲν ἦσαν στρατιώτιδες, ἄγουσαι δηλ. τοὺς
πεζομαχήσαντας στρατιώτας, αἱ δὲ ταχῆται, δηλ. πρὸς ναυμαχίαν
ἐπιτηδεῖοι· ὑπῆρχον δὲ καὶ τριήρεις ἱππαγωγοί, δι' ὧν μετεκομί-
ζοντο ἱππεις καὶ ἵπποι· πρὸς μεταφορὰν δὲ τῶν ἐπιτηδεῖων ἢ τῆς
φορβῆς ὑπῆρχον τὰ πλοῖα. — πενήκοντα, ὁ ἀριθμὸς εἶναι μικρὸς,
διότι οἱ Ἀθην. ἠδύναντο νὰ παρασκευάσωσι 300-400 τριήρεις. —
παρασκευάσασθαι, διὰ τούτου πρέπει νὰ νοήσωμεν οὐχὶ κατα-
σκευῆν τριήρων, ἀλλ' ἐτοιμασίαν αὐτῶν πρὸς ἀπόπλουν· ἢ ἐτοι-
μασία δὲ συνέκειτο εἰς τὸν διορισμὸν τριηράρχων. — φημί = κε-
λεύω = προτείνω. — αὐτοὺς οὕτω τὰς γνώμας ἔχειν = σεῖς οἱ ἴδιοι
νὰ σκέπησθε οὕτω. — ὡς... πλευστέον (ἔστι) εἰς ταύτας (ὑμῖν)
αὐτοῖς ἐμβ. = ἔτι δηλ. πρέπει νὰ πλεύσητε, ἀφ' οὗ σεῖς οἱ ἴδιοι
— καὶ ὄχι· ξένοι μισθοφόροι — ἐμβήτε εἰς ταύτας (δηλ. τὰς τριή-
ρεις). — ἐάν τι δέη = ἐάν παρουσιάζηται ἀνάγκη τίς. — τοῖς ἡμί-
σεσι τῶν ἱππέων = τῷ ἡμίσει τῶν ἱππέων = διὰ τὸ ἡμισυ ἐκ τῶν
ἱππέων σας (δηλ. διὰ τοὺς 500 [διότι χίλιοι ἦσαν οἱ ἱππεις, ἑκα-
τὸν ἐξ ἐκάστης φυλῆς]). — ἱππαγ. τρ. καὶ πλοῖα, περὶ τούτων βλ.
ἄνωτέρω. — ἱκανά, δηλ. τὸν ἀριθμὸν. — εὐτρεπίσαι = παρασκευά-
σασθαι. — ταῦτα μὲν, ἢ ἀπόδοσις κατωτέρω ἐν § 19: πρὸ δὲ
τούτων. — ἐπὶ τὰς ἐξαίφνης ταύτας... αὐτοῦ στρατ. = διὰ νὰ ἐμπο-
δίσωσι ταύτας — ἄς ἔλοι γνωρίζετε — τὰς ἐξαίφνης (γινόμενας)
ἐκστρατείας αὐτοῦ. — εἰς Πύλας = εἰς Θερμοπύλας (τὸ γνωστὸν
στενὸν τῶν Θερμοπυλῶν μεταξὺ τοῦ ὄρους Οἰτης καὶ τοῦ Μαλια-
κοῦ κόλπου)· ταύτας ἀπεπειράθη νὰ καταλάβῃ ὁ Φίλ. τὸ 352,
ἀλλ' οἱ Ἀθην. φθάσαντες ἐγκαίρως μετὰ στρατοῦ ἀπέκρουσαν
τὴν ἀπόπειραν αὐτὴν τοῦ Φιλ. (βλ. εἰσαγ. ἐν σελ. 35). — Χερρό-
νησον, τὴν Θρακικὴν κατὰ ταύτης ὁ Φίλ. ἐξεστράτευσεν εὐθύς
μετὰ τὴν εἰς Πύλας ἐκστρατείαν (352). — Ὀλυνθον, πόλιν τῆς
Χαλκιδικῆς ἐπὶ τῆς ΒΔ. πλευρᾶς τοῦ Τρωαίου κόλπου· ἐννοεῖ-
ται στρατεία τοῦ Φιλίπ. γενομένη περὶ τὸ 351. — ἐκείνῳ τοῦτ' ἐν

τῆ γν. παραστήσαι (δηλ. ὑμᾶς) = νὰ ἐμβάλητε εἰς τὸν νοῦν ἐκεῖ-
 νου (= νὰ κάμητε ἐκεῖνον νὰ σκεφθῆ) τοῦτο. — ὡς... ἴσως ἂν ὀρμη-
 σαιτε = ὅτι ἴσως ἠθέλετε κινήθῃ (ἐντεῦθεν ἐναντίον του), θὰ τὸ
 ἐκ οὐνοῦ σατε ἐπὶ τέλους. — ἐκ τῆς ἀμελείας ταύτης τῆς ἄγαν =
 καταλιπόντες ταύτην τὴν ὑπερβολικὴν ἀμέλειαν. — ὡσπερ εἰς Εὐβ.,
 δηλ. ὠρμήσατε· οἱ Ἀθην. στρατεύσαντες τῷ 357 ὑπὸ τὸν Τιμόθεον
 εἰς Εὐβοίαν ἐνίκησαν τοὺς κατέχοντας αὐτὴν Θηβαίους καὶ ἠνάγκα-
 σαν τοὺτους ν' ἀπέλθωσι τῆς νήσου. — φασί, δηλ. ὑμᾶς ὀρμησαι·
 μετεχειρίσθη δὲ τὸ φασί, ὡς κατωτέρω (§ 23) τὸ ἀκούω, διότι ἡ
 εἰς Ἀλιάρτον στρατεία (395) ἐγένετο πρὸ τῆς γεννήσεως τοῦ
 Δημοσθ. — εἰς Ἀλιάρτον, πόλιν τῆς Βοιωτίας· ἐνταῦθα τῷ 395 οἱ
 συνησιπόμενοι σύμμαχοι Θηβαῖοι, Κορίνθιοι, Ἀργεῖοι καὶ Ἀθην.
 ἐνίκησαν τοὺς Λακ. φονεύσαντες καὶ τὸν Λύσανδρον. — καὶ τὰ
 τελευταῖα πρῶν εἰς Π. = καὶ τελευταῖον πρὸ ὀλίγου (τῷ 352) εἰς
 τὰς Θερμοπύλας (δηλ. ὠρμήσατε). — οὔτοι παντελῶς... εὐκατ. ἔστι,
 ὡς ὑποκείμ. νοητέον τό: τὸ ὑπάρχειν ταῦτα, δηλ. τριήρεις, πλοῖα
 κτλ. = (τὸ προτεινόμενον μέτρον) οὐδόλως βέβαια εἶναι ἄξιον κατα-
 φρονήσεως. — οὐδ' εἰ μὴ ποιήσαιτ' ἂν τοῦτο = καὶ ἂν τυχὸν (ὡς
 εἶναι πιθανόν) ἀκόμη δὲν ἠθέλατε κάμει τοῦτο (δηλ. τὸ ὀρμησαι
 ἐπ' αὐτόν) ἐνταῦθα ὁ συγγραφεὺς ἔθεσε τὸν ἂν μετὰ τὸν εἰ,
 διότι εἶχεν ἐν νῷ τοιοῦτόν τι: καὶ οὐκ ἂν ποιήσαιτε, εὐ οἶδα ὅτι. —
 ὡς... φημί δεῖν, δηλ. ὑμᾶς ποιῆσαι. — διὰ τὸν φόβον = ἀπὸ τὸν
 φόβον του. — εὐτρεπεῖς ὑμᾶς, δηλ. ὄντας = ὅτι σεῖς εἰσθε παρε-
 σκευασμένοι. — εἴσεται (μέλλ. τοῦ β. οἶδα), δηλ. τοῦτο (ποιόν;). —
 εἰσὶ... εἰσὶ, ἀναδίπλωσις (πρβλ. § 10 «πότε... πότε»). — οἱ... ἔξαγ-
 γέλλοντες, νοοῦνται οἱ ἐν Ἀθήναις Φιλιππίζοντες, ὡς ὁ Φιλοκράτης,
 ὁ Φρύνων, ὁ Ἀριστόδημος, ὁ Νεοπτόλεμος, ὁ Κτησιφῶν καὶ
 ἄλλοι. — παριδῶν ταῦτ' = καταφρονήσας ταῦτα = ἀδιαφορήσας διὰ
 τὴν προετοιμασίαν σας. — ἀφύλακτος ληφθῆ = ἀπροφύλακτος κατα-
 ληφθῆ. — μηδενὸς (οὐδετέρου γέν.) ὄντος ἐμποδῶν = ἐν ᾧ τίποτε
 δὲν ἐμποδίζει. — ἂν ἐνδῶ καιρὸν = ἐάν (ὁ Φίλιππος) δώσῃ εὐκαι-
 ρίαν (εἰς τοῦτο [ποιόν;]).

§ 19.

ταῦτα μὲν, ἐπανάληψις τοῦ ἐν § 17 «ταῦτα μὲν οἶμαι δεῖν ὑπάρ-
 χειν» ἢ ἀπόδοσις «πρὸ δὲ τούτων». — ἂ πᾶσι δεδόχθαι φημί δεῖν
 = τὰ ὅποια λέγω ὅτι πρέπει ὑπὸ πάντων ὑμῶν νὰ ἔχωσιν ἀποφα-

σισθῆ. — φημί δεῖν — προσήκειν οἶομαι, ἤρκει δυοῖν θάτερον: δεδό-
 χθαι καὶ παρεσκευασθαι φημί δεῖν ἢ δεδ. καὶ παρεσκ. προσήκειν
 οἶομαι ἐτέθησαν δ' ἀμφοτέρω, ἵνα ὁ λόγος γένηται ἀρτιμελής. —
 δύναμιν, δηλ. πεζικὴν = πεζικὸν στράτευμα. — προχειρίσασθαι
 δεῖν ὑμᾶς = ὅτι πρέπει σεῖς νὰ προετοιμάσητε τὸ ὑποκμ. τοῦ
 ἀπαρμφ. (ὑμᾶς) ἐτέθη ἐνταῦθα, ἐν ᾧ ἐν τοῖς ἡγουμένοις § 16 «παρα-
 σκευάσασθαι φημί δεῖν» παρελήφθη, διὰ τὴν εὐρυθμίαν τῶν προ-
 τάσεων. — ἡ... πολεμήσει καὶ κ. ἐκ. ποιήσει = ἵνα αὕτη πολεμῆ
 καὶ κακοποιῆ ἐκεῖνον (τίνα;). — μὴ μοι (δτκ. ἡθικῆ) μυρίους (δηλ.
 λεγέτω τις) μηδὲ δυσμ. ξένους = ἄς μὴ μοῦ λέγῃ τις 10,000 μηδὲ
 20,000 μισθοφόρους στρατιώτας οἱ Ἀθην. συνήθιζον λόγῳ μὲν
 πολλὰ νὰ ψηφίζωσιν, ἔργῳ δὲ ὀλίγα ἢ μηδὲν νὰ ἐκτελῶσιν (πρβλ.
 § 20). — τὰς ἐπιστολιμαίους ταύτας δυνάμεις = τὰς ἐν ἐπιστολαῖς
 (μόνον) γραφομένας ταύτας — τὰς γνωστὰς ὑμῖν — δυνάμεις (πρβλ.
 § 30, § 45) οἱ Ἀθην. συνήθιζον, ὁσάκις οἱ στρατηγοὶ ἐζήτουν
 παρ' αὐτῶν βοήθειαν, νὰ ὑπόσχωνται μὲν αὐτοῖς δι' ἐπιστολῶν
 μεγάλας βοηθείας, νὰ μὴ ἐμμένωσιν ὁμῶς εἰς τὰς ἑαυτῶν ὑποσχέ-
 σεις. — ἀλλ' ἡ (= ἀλλὰ φημί προχειρίσασθαι δεῖν ὑμᾶς δύναμιν,
 ἦ) τῆς πόλεως ἔσται = ἀλλὰ λέγω ὅτι πρέπει νὰ προετοιμάσητε
 δύναμιν, ἣτις (πράγματι) θ' ἀνήκῃ εἰς τὴν πόλιν (= οἱ στρατιῶται
 αὐτῆς θὰ μάχωνται ὑπὲρ τοῦ συμφέροντος τῆς πόλεως [καὶ οὐχί
 ὑπὲρ τοῦ ἰδικοῦ των συμφέροντος, ὡς ἔπραττον οἱ μισθοφόροι]). —
 κἂν (= καὶ ἂν)... χειροτονήσητε... , πείσεται καὶ ἀκολ. = καὶ (ἣτις),
 ἐάν... ἐκλέξητε... , θὰ ὑπακούῃ καὶ θ' ἀκολουθῆ. — κἂν... κἂν...
 κἂν = εἴτε... εἴτε... εἴτε. — ὄντινοῦν = οἰονδῆποτε. — τροφήν =
 σιτηρέσιον· πρβλ. § 23. — ταύτη, δηλ. τῆ δυνάμει.

§ 20-22.

ἔσται δ' αὕτη κτλ. = τίς δ' αὕτη ἡ δύναμις ἔσται· τὸ δὲ τις
 ἀναφέρεται εἰς τὸ εἶδος τῆς δυνάμεως (πρβλ. § 15). — ταῦτ'...
 ποιεῖν = νὰ πράττῃ ταῦτα (δηλ. ν' ἀνήκῃ εἰς τὴν πόλιν καὶ νὰ
 ὑπακούῃ εἰς τὸν στρατηγόν). — καθ' ἕκαστον τούτων διεξ. χωρῖς =
 διαπραγματευόμενος ἐν ἕκαστον ἐκ τούτων χωριστά. — ξένους μὲν
 λέγω, ὁ ῥήτωρ ἀναφέρων τὸ εἶδος τῆς δυνάμεως καὶ ἀπαριθμῶν τὸ
 πλῆθος αὐτῆς ἄρχεται ἀπὸ τῶν ξένων, ἵνα εὐχαριστήσῃ τοὺς

Ἄθην., ὅτινες πιθανῶς θὰ ἐνόμιζον ὅτι ὁ ῥήτωρ θὰ προέτεινεν ἢ δύναμις ν' ἀποτελεῖται ἐκ πολιτῶν, ἕπερ πολὺ θὰ ἀπήρθεσκε τοῖς Ἄθην. Διακόπτει δὲ εἶτα τὸν λόγον, διότι, ἐὰν ἐξηκολούθει αὗτος, θὰ εἶχεν ὡς ἐξῆς: ξένους μὲν λέγω πεντακοσίους καὶ χιλίους, Ἄθηναίους δὲ πεντακοσίους· ὁ ἀριθμὸς δὲ οὗτος εἰς τοὺς Ἄθην., συνηθισμένους νὰ ψηφίζωσι πολλὰς μυριάδας (πρβλ. ἀνωτέρω: μὴ μοι μυρίους κτλ.), θὰ ἐφαίνετο πολὺ γελοῖος· θέλων λοιπὸν ὁ ῥήτωρ ν' ἀποφύγῃ τὴν τοιαύτην ἐντύπωσιν προλαμβάνων διακόπτει τὸν λόγον καὶ παρενθετικῶς συμβουλεύει τοὺς Ἄθην. νὰ μὴ καταφρονῶσι τὰς μικρὰς δυνάμεις. — ὅπως μὴ ποιήσῃ, πλαγία ἐρωτηματκ. πρότασις ἐξαρτωμένη ἐκ τοῦ νοουμένου σκοπεῖτε = προσέχετε πῶς νὰ μὴ κάμητε. — πάντα ἐλάττω... ἀσύνδετον ὡς ἐπεξηγήσεις τοῦ ὁ... ἔβλαψεν. — νομίζοντες... καὶ... αἰρούμενοι, μετχ. ἐνδοτικ. = ἐν ᾧ νομίζετε... καὶ (ἐν ᾧ) ἐγκρίνετε. — ἐπὶ τῷ πράττειν = ἐπάνω εἰς τὸν καιρὸν τῆς ἐνεργείας, ὅταν φθάσῃ ὁ καιρὸς τῆς ἐνεργείας. — ποιήσαντες. καὶ πορίσαντες (δηλ. τροφήν) = ἀφ' οὗ ἐκτελέσητε καὶ προμηθεύσητε (σιτηρέσιον). — τοῖτοις, συναπτόεν τῷ προστίθετε = εἰς ταῦτα (δηλ. τὰ μικρὰ) προσθέτετε. — ἐλάττω, δηλ. τοῦ δέοντος. — λέγω δὴ (=λοιπὸν προτείνω), ἀναλαμβάνει τὸν διὰ τοῦ καὶ ὅπως... διακοπέντα λόγον κατ' ἄλλον τρόπον. — τοὺς πάντας στρ. δισχιλίους = ἐν συνόλῳ δισχιλίους (πεζοὺς) στρατιώτας. — Ἄθην... πεντακοσίους, ἡ πρότασις αὕτη τοῦ Δημοσθ. νὰ στρατεύωνται καὶ αὐτοὶ οἱ Ἄθην. συνηθισμένοι ἄχρι τοῦδε ν' ἀπέχῃσι πάσης στρατείας φυσικὸν ἦτο νὰ δυσαρεστήσῃ αὐτοὺς· δι' αὐτὸ ὁ ῥήτωρ καθιστᾷ τὴν πρότασιν τοῦ ἡπιωτέραν λέγων νὰ στρατεύωνται οἱ Ἄθην. 1) ἐξ οἰασθήποτε θέλουσιν οὗτοι ἡλικίας, 2) ἐπὶ ὄρισμένον βραχὺν χρόνον καὶ 3) διαδοχικῶς. — ἐξ ἧς ἄν τινος ὑμῖν ἡλικίας κ. ἔχειν δοκ. = ἐξ ἧς τινος ἄν ἡλικίας δοκῇ ὑμῖν καλῶς ἔχειν = ἐξ οἰασθήποτε ἡλικίας νομίζετε σεῖς ὅτι εἶναι καλὸν (= ὅτι συμφέρει) ἢ στρατεύσιμος ἡλικία παρ' Ἄθηναίους ἦτο ἀπὸ τοῦ 20-60 ἔτους (§ 7). — χρ. τακτὸν = ἐπὶ ὄρισμένον χρόνον. — ἐκ διαδοχῆς ἀλλήλοις = ἀμοιβαίως, κατὰ σειρᾶν· ὁ Δημοσθ. δηλ. προτείνει νὰ γίνῃται ἀπόλυσις τῶν στρατευομένων διαρκούσης τῆς στρατείας καὶ ἀναπλήρωσις αὐτῶν δι' ἄλλων. — τοὺς δ' ἄλλους ξ. εἶναι κελεύω (= λέγω) = οἱ δὲ λοιποὶ (δηλ. οἱ 1.500) προτείνω νὰ εἶναι μισθοφόροι. — ἱπλέας διακοσίους, δηλ. κελεύω εἶναι. — ὥσπερ

τοὺς πεζοὺς, καθ' ἕλξιν πρὸς τό: στρατευομένους ἀντί: ὥσπερ οἱ πεζοὶ (δηλ. στρατεύονται). — ἱππαγωγούς (τριήρεις) τοῖτοις, δηλ. κελεύω. — εἶεν, ἐπίρρημα δηλοῦν συγκατάθεσιν μὲν τῶν εἰρημένων, συναφὴν δὲ πρὸς τὰ μέλλοντα = ἔστω. — τί πρὸς τοῖτοις ἔτι, δηλ. κελεύω. — δεῖ... καὶ ταχ. τριήρων ἡμῖν = ἔχομεν ἀνάγκην ἡμεῖς (ὄχι μόνον ἱππαγωγῶν, ἀλλὰ) καὶ ταχειῶν τριήρων (ἐπιτηδείων δηλ. πρὸς ναυμαχίαν [πρβλ. § 16]). — ἔχοντος ἐκ. ναυτικὸν = ἐπειδὴ ἐκεῖνος (ὁ Φίλ.) ἔχει ναυτικόν. — ἢ τροφή, πρβλ. § 19. — διότι τηλ. ἀποχορῆν (ἀπρμφ. τοῦ β. ἀποχορᾶ - ὦ = ἀρκᾶ)... δύναμιν κτλ., πλαγία ἐρωτηματκ. πρότασις ἐξαρτωμένη ἐκ τοῦ ἐπειδάν... διδάξω = ἀφ' οὗ (προηγούμενως) σᾶς εἶπω διατί νομίζω ὅτι τόσφ μικρὰ ἢ δύναμις εἶναι ἀρκετὴ καὶ διατί προτείνω νὰ εἶναι πολῖται (Ἄθηναῖοι) οἱ συστρατεύομενοι (μετὰ τῶν ξένων).

§ 23 - 24.

τοσαύτην, δηλ. οἶμαι ἀποχορῆν τὴν δύναμιν = νομίζω ὅτι τόσφ μικρὰ ἢ δύναμις εἶναι ἀρκετὴ. — διὰ ταῦτα, ὅτι = διὰ τοῦτο, διότι. — οὐκ ἐνι (= ἔνεστι)... ἡμῖν πορ. = δὲν δυνάμεθα ἡμεῖς νὰ πορισθῶμεν. — δύναμιν τὴν ἐκείνῳ (= τὴν τῇ ἐκείνου δυνάμει) παραταξ. = δύναμιν, ἣτις θὰ δυνηθῇ ν' ἀντιπαραταχθῇ (= νὰ πολεμήσῃ φανερώς) πρὸς τὴν δύναμιν ἐκείνου (τοῦ Φιλ.). — ἀλλὰ ληστ. ἀνάγκη (ἔστιν), ἀντιτίθεται πρὸς τό: παραταξομένην = ἀλλ' εἶναι ἀνάγκη ληστρικῶς (= κρυφίως) νὰ πολεμῶμεν. — τούτῳ τῷ τρόπῳ, δηλ. τῷ ληστρικῷ. — τὴν πρώτην = κατὰ πρῶτον. — αὐτήν, δηλ. τὴν δύναμιν. — ταπεινὴν = μικράν, εὐτελεῖ. — μισθὸς οὐδὲ τροφή, τοῖς στρατιώταις ἐδίδετο μισθὸς καθ' ἑκάστην καὶ σιτηρέσιον (= τροφή) οὐδέποτε ταῦτα ὁμοῦ ὑπερέβαινον τὴν δραχμὴν καθ' ἑκάστην, οὐδὲ ἦσαν ὀλιγώτερα τῶν 4 ὀβολῶν. — πολίτας παρεῖναι καὶ συμπλέειν = νὰ παρευρίσκωνται καὶ νὰ συμπλέωσι (μετὰ τίνων) πολῖται (Ἄθηναῖοι). — πρότερόν ποτ', δηλ. κατὰ τὸν Κορινθιακὸν πόλεμον (395-387). — ἀκούω ξενικὸν κτλ., τὸ νόημα διευτυπώθη χαλαρῶς πῶς ὁ Δημοσθ. λέγει: πρέπει νὰ συμπλέωσι καὶ πολῖται, διότι καὶ πρότερον τοῦτο ἐγένετο, ἀντὶ νὰ εἴπη: ἐπειδὴ τοῦτο καὶ πρότερον γινόμενον παρέσχεν ὠφελείας. Αὕτη ἢ κυρία αἰτία δηλοῦται ἐν τῇ ἐπομένῃ προτάσει: καὶ οἶδα κτλ. περὶ δὲ τοῦ

ἀκούω (= ἀκήκοα) βλ. ἐν § 17 «φασίν εἰς Ἄλ...». — ξενικὸν τρέφειν... τὴν πόλιν... καὶ αὐτοὺς ὑμᾶς συστρατ. = ὅτι ἡ πόλις συνετήρει μισθοφορικὸν στρατεύμα... καὶ ὅτι ὑμεῖς αὐτοὶ συνεστρατεύετε (μετὰ τούτου τοῦ μισθοφορικοῦ στρατεύματος). — Πολύστρατος, περὶ τῆς πολεμικῆς δράσεως τούτου οὐδὲν εἶναι γνωστὸν. — Ἰφικράτης καὶ Χαβρίας, ἐπιφανεῖς Ἀθηναῖοι ἡγεμόνες μισθοφορικῶν στρατευμάτων κατὰ τὸ 1ον ἡμισυ τοῦ 4ου αἰῶνος π. Χ. — ἄλλοι τινές, δηλ. ὁ Στράβαξ, Καλλίας καὶ Φιλοκράτης, οὓς ὁ ῥήτωρ δὲν ἀναφέρει ὡς ἦττον σπουδαίους. — οἷδ' ἀκούων = γνωρίζω ἐξ ἀκοῆς. — ὅτι Λακ. παρατ. μεθ' ὑμῶν ἐνίκων οὔτοι οἱ ξ., τὸ ἀντικμ. Λακεδαιμονίους προετάχθη πρὸς ἔμφασιν = ὅτι οὔτοι οἱ μισθοφόροι παραταττόμενοι (= φανερώς πολεμοῦντες) μεθ' ὑμῶν ἐνίκων τοὺς (ἀητήτους) Λακεδαιμονίους ἐννοεῖται ἡ νίκη τοῦ Ἰφικράτους παρὰ τὸ Λέχαιον, λιμένα τῆς Κορίνθου, ἔνθα οὗτος ἡγούμενος τοῦ μισθοφορικοῦ στρατοῦ καὶ τῶν Ἀθην. ἠφάνισεν ὀλόκληρον μόρον (= τάγμα Σπαρτιατῶν ἐκ 400 ἀνδρῶν) τῶν Λακεδ. (392). — καὶ ὑμεῖς μετ' ἐκείνων, δηλ. παραταττόμενοι ἐνικᾶτε. — ἐξ οὗ (δηλ. χρόνου) = ἀφ' ὅτου. — αὐτὰ καθ' αὐτὰ = μόνα τῶν (ἀνευ δηλ. πολιτῶν Ἀθην.). — ὑμῖν, δοτκ. χαριστκ. — τοὺς φίλους νικᾶ (ὕποκμ.: τὰ ξενικὰ) καὶ τοὺς συμ., σαρκασμὸς = τὰ μισθοφορικὰ στρατεύματα βλάπτουσι (δηλ. δι' ἀρπαγῶν, ἀργυρολογίας κ. τ. τ.) τοὺς φίλους μας καὶ τοὺς συμμάχους. — οἱ δ' ἐχθροί... ἐννοοῦνται οἱ Θηβαῖοι, Χίοι, Ῥόδιοι, πρωτίστως δὲ ὁ Φίλιππος. — μείζους = ἰσχυρότεροι. — παρακύναντ' (δηλ. τὰ ξενικὰ) ἐπὶ τὸν τῆς π. πόλ. = ἀφ' οὗ ῥίψωσιν ἐπιπολαίως ἐν βλέμμα εἰς τὸν πόλεμον, ὃν διεξάγει ἡ πόλις· οἱ Ἀθην. διεξῆγον τότε δύο πολέμους, τὸν κατὰ Φιλίππου καὶ τὸν κατὰ τῶν ἀποστάντων συμμάχων. — πρὸς Ἀρτάβαζον... οἴχεται πλέοντα (= ταχέως πλέουσι [τὰ μισθοφορικὰ στρατεύματα]), ὁ ῥήτωρ ὑπονοεῖ τὸν Χάρητα, ὅστις τὸ 356 παύσας νὰ πολεμῇ κατὰ τῶν ἀποστάντων συμμάχων, καθ' ὧν εἶχε σταλῆ ὑπὸ τῶν Ἀθην., ἠναγκάσθη νὰ ὀδηγήσῃ τὸν στρατὸν του εἰς τὸν σατράπην Ἀρτάβαζον, ὅστις εἶχεν ἀποστῆ ἀπὸ τοῦ βασιλέως τῶν Περσῶν περιῆλθε δὲ ὁ Χάρης εἰς τὴν ἀνάγκην νὰ πράξῃ τοῦτο, διότι δὲν εἶχε νὰ δώσῃ μισθὸν εἰς τὸν στρατὸν του· ὁ Δημοσθ. δ' ὅμως ἀναφέρει οὕτω τὸ γεγονός, ὡσεὶ ὁ Χάρης ἠναγκάσθη νὰ πράξῃ τοῦτο ὑπ' αὐτοῦ τοῦ στρατοῦ του. — πανταχοῖ μᾶλλον, ὁ β' ὅρος

τῆς συγκρίσεως: ἢ ἐπὶ τοὺς πολεμίους. — ἀκολουθεῖ, ἐν ᾧ ἔπρεπε ὡς στρατηγὸς νὰ ἡγῆται. — εἰκότως = δικαίως. — οὐ... ἔστιν (= ἔνεστιν) ἄρχειν (τινὰ) μὴ δίδοντα μισθὸν = δὲν εἶναι δυνατόν ν' ἄρχῃ τις χωρὶς νὰ δίδῃ μισθὸν (τίσι;).

§ 25—27.

τὰς προφάσεις ἀφελεῖν (δηλ. κελεύω) καὶ τοῦ στρατ. καὶ τῶν στρατ. = σᾶς προτρέπω ν' ἀφαιρέσητε τὰς προφάσεις καὶ τοῦ στρατηγοῦ καὶ τῶν στρατιωτῶν· οἱ στρατηγοὶ καὶ οἱ στρατιῶται πολλάκις ἐγκατέλειπον τὸν κατὰ τοῦ Φιλίπ. πόλεμον ἐπὶ τῇ προφάσει ἔτι δὲν ἐλάμβανον μισθόν. — μισθὸν πορίσαντας καὶ στρατ. οἶκ... παρακαταστήσαντας (δηλ. τῷ στρατηγῷ καὶ τοῖς ξένοις) = ἀφ' οὗ προμηθεύσητε μισθὸν καὶ τοποθετήσητε πλησίον τοῦ στρατηγοῦ καὶ τῶν ξένων στρατιῶτας ἰδικούς σας (δηλ. πολίτας Ἀθηναίους). — ὡσπερ ἔπι οἱ π τ α ς (= μάρτυρας [§ 47]) τῶν στρατηγουμένων (= τῶν ὑπὸ τοῦ στρατηγοῦ πραττομένων) τῶν πράξεων τοῦ στρατηγοῦ, μεταφορικῶς ἐνταῦθα ὁμιλεῖ ὁ ῥήτωρ· ἡ ἔννοια: καθὼς οἱ ἐπὶ οἴεται ἐν τοῖς Ἐλευσινίοις μυστηρίοις (δηλ. οἱ μύσται τοῦ τρίτου καὶ ἀνωτάτου βαθμοῦ) εἶχον τὸ δικαίωμα νὰ παρίστανται μάρτυρες πάντων τῶν τελοῦμένων, οὕτω καὶ οἱ πολῖται στρατιῶται πρέπει νὰ παρίστανται μάρτυρες τῶν ὑπὸ τοῦ στρατηγοῦ πραττομένων. — ἐπεὶ νῦν γε γέλως ἔσθ' = διότι τώρα βεβαίως εἶναι γελοῖον πρᾶγμα. — ὡς χρώμεθα τοῖς πράγμα, ὑποκείμε. τοῦ ἔστι, εἰς δ κατηγρμ. τὸ γέλως = ὁ τρόπος, καθ' ὃν φροντίζομεν περὶ τοῦ πολέμου. — εἰ γὰρ ἔροιστο τις (δηλ. ξένος)... πολεμοῦμεν, ὁ ῥήτωρ ἐνταῦθα πλάττει διάλογον μεταξὺ ξένου καὶ πολίτου Ἀθηναίου, ὃν διακόψας διὰ τοῦ οὐκ ἐχειροτονεῖτε ἐρωτᾷ τοὺς Ἀθην. ὁ ῥήτωρ καὶ ἐρωτῶν ἐξελέγχει τὴν κουφότητα καὶ ραθυμίαν αὐτῶν. — οὐχ ἡμεῖς γε, δηλ. ἄγομεν εἰρήνην. — Φιλίππῳ πολεμοῦμεν, ἀπὸ τοῦ 357, ἀφ' ὅτου ὁ Φίλιπ. κατέλαβε τὴν Ἀμφίπολιν, ἀνέλαβον οἱ Ἀθην. τὸν κατ' αὐτοῦ πόλεμον· ἀλλ' ὅμως οὐδέποτε οἱ ἴδιοι μετέσχον τῆς στρατείας. — οὐκ ἐχειροτονεῖτε...; , δηλ. καθ' ὅλον τὸν μέχρι τοῦδε χρόνον, καθ' ὃν ἐπολεμεῖτε πρὸς Φίλ. (ἦτο ἀπὸ τοῦ 357)· ἡ ἀπόκρισις εἰς ταύτην τὴν ἐρώτησιν θὰ ἦτο: βεβαίως ἐπράττομεν τοῦτο καὶ νῦν ἀκόμη πράττομεν· τὴν ἀπόκρισιν ταύτην ὡς εὐνόητον παραλείπει ὁ ῥήτωρ καὶ ἐξακολουθεῖ ὁ ἴδιος διὰ τῆς ἐρωτήσεως:

τί οὖν ποιῶσιν (δηλ. οἱ πρό μικροῦ χειροτονημένοι ἄρχοντες καὶ εἰσέτι ἐν ταῖς ἀρχαῖς διαμένοντες); — δέκα ταξ. καὶ στρατ. κτλ., κατ' ἔτος ἐξελέγοντο δέκα στρατηγοὶ ἔχοντες τὴν ἀνωτάτην ἀρχὴν ἐν τῷ περικῷ ὑπὸ τὰς διαταγὰς τούτων ἦσαν οἱ δέκα ταξίαρχοι ἐκλεγόμενοι ἕκαστος ἐξ ἐκάστης φυλῆς. Τὴν δ' ἀνωτάτην ἀρχὴν ἐν τῷ ἱππικῷ εἶχον οἱ δύο ἵππαρχοι ἐκλεγόμενοι: ἐξ ἀπάντων τῶν πολιτῶν ὑπὸ τὰς διαταγὰς τῶν ἱππάρχων ἦσαν οἱ δέκα φύλαρχοι πάντες δὲ οὗτοι οἱ ἄρχοντες ἐξελέγοντο ψήφῳ τοῦ λαοῦ ἦσαν λοιπὸν χειροτονητοὶ καὶ οὐχὶ κληρωτοί. — ὄν ἂν ἐκπέμψητ' = ὄν ἐκάστοτε ἀποστέλλετε. — τὰς πομπὰς πέμπουσι = ἡγοῦνται (= προπορεύονται) τῶν πομπῶν οἱ Ἀθηναῖοι ἐτέλουν πομπὰς ἐν ταῖς Παναθηναίαις, Ἐλευσινίοις καὶ λοιπαῖς ἑορταῖς, ἐν αἷς μάλιστα οἱ ἵππεις διέπρεπον (ὡς φαίνεται τοῦτο καὶ ἐκ τῆς ζυφύρου τοῦ Παρθενῶνος). — ὑμῖν, δοτικὴ ἠθικὴ = πρὸς εὐχαρίστησίν σας. — μετὰ τῶν ἱεροποιῶν, διὰ τὴν διοργάνωσιν ἑορτῶν καὶ τὴν ἐποπτεῖαν θυσιῶν τινῶν ἐξελέγοντο διὰ κλήρου κατ' ἔτος δέκα ἄρχοντες καλούμενοι ἱεροποιοί. — ὡσπερ γὰρ οἱ πλ. κτλ. = ὡσπερ γὰρ οἱ πλάττοντες τοὺς πηλίνους ταξίαρχους καὶ φυλάρχους πλάττουσιν αὐτοὺς εἰς τὴν ἀγορὰν (= διὰ τὴν ἀγορὰν [πρὸς πώλησιν]), οὕτως ὑμεῖς εἰς τὴν ἀγορὰν (= διὰ τὴν ἀγορὰν, ἵνα δηλ. συνοδεύωσι τὰς πομπὰς διὰ τῆς ἀγορᾶς) χειροτονεῖτε κτλ. διὰ τῆς παραβολῆς ταύτης ὁ ῥήτωρ καθάπτεται τῶν Ἀθηναίων ἢ ἔννοια: καθὼς οἱ κοροπλάθοι πλάττουσι τοὺς πηλίνους ταξίαρχους καὶ λοιποὺς ἄρχοντας καὶ ἐκθέτουσιν εἰς τὴν ἀγορὰν ὄχι πρὸς ὠφέλιμόν τινα χρῆσιν, ἀλλὰ πρὸς παιδιὰν τῶν παιδῶν, οὕτω καὶ ὑμεῖς χειροτονεῖτε τοὺς ἄρχοντας ὄχι πρὸς χρήσιμόν τινα πράξιν, ἀλλὰ διὰ τὴν ἀγορὰν, ἵνα δηλ. συνοδεύωσι τὰς πομπὰς διὰ τῆς ἀγορᾶς. — οὐ γὰρ ἐχοῖν... εἶναι = λοιπὸν δὲν ἔπρεπε νὰ εἶναι ἂν ὁ παρατακ. ἐχοῖν ἦτο μετὰ τοῦ ἂν τίνα σημασίαν θὰ εἶχε; — παρ' ὑμῶν... παρ' ὑμῶν, ἐπαναφορά. — ἵππαρχον, καθ' ἐνικὸν ἀριθμόν, ὡς καὶ κατωτέρω: τὸν παρ' ὑμῶν ἵππαρχον, διότι ὁ ῥήτωρ ἔχει ὑπ' ὄψιν τὸν εἰς τὸν πόλεμον ἐκπεμπόμενον διότι τῶν δύο ἱππάρχων ὁ ἕτερος ἔμενεν ἐν τῇ πόλει, ἵνα φροντίζη περὶ τῶν ἑορτῶν καὶ πομπῶν. — ἄρχοντας οἰκείους (= παρ' ὑμῶν) εἶναι = ἐν γένει ἄρχοντες νὰ εἶναι ἐξ ὑμῶν. — ἴν ἦν... , τί δηλοῖ ἐνταῦθα ἡ τελικὴ πρότασις; — ὡς ἀληθῶς = πράγματι. — Λῆμνον, νῆσον τοῦ Αἰγαίου

πελάγους, ἀρχαίαν κτήσιν τῶν Ἀθηναίων πρὸς διοίκησιν ταύτης οἱ Ἀθην. ἀπέστελλον κατ' ἔτος σῶμα ἱππέων ὑπὸ τὰς διαταγὰς ἑνὸς ἱππάρχου ἢ αὐτόθι: δὲ διαμονὴ τοῦ ἱππάρχου ἦτο ἀνετος. — ὑπὲρ τῶν... κτημάτων = ὑπὲρ τῶν κτήσεων. — Μενέλαον ἵππαρχεῖν = νὰ εἶναι ἵππαρχος ὁ (ξένος) Μενέλαος (καὶ οὐχὶ ὁ παρ' ὑμῶν ἵππαρχος): ὁ δὲ Μενέλαος ἦτο ἑτεροθαλῆς ἀδελφὸς τοῦ Φιλ. φοβούμενος δὲ καὶ μισῶν τὸν ἀδελφόν του κατέφυγε μετὰ τῶν οἰκείων στρατιωτῶν εἰς τὰ ξενικά τῶν Ἀθην. στρατεύματα: οἱ δὲ ξεναγοὶ ἐδέχθησαν αὐτὸν καὶ ὡς ἔμπειρον κατέστησαν ἵππαρχον. Ἐνταῦθα κατηγορεῖ ὁ ῥήτωρ τοὺς Ἀθην. 1) διότι δὲν ἔπεμψαν οἰκείον ἵππαρχον καὶ 2) διότι δὲν ἐχειροτόνησαν αὐτὸν τοῦτον τὸν Μενέλαον. — χειροτονημένον εἶναι (= χειροτονηθῆναι) τοῦτον = νὰ ἔχη χειροτονηθῆ οὗτος. — ὅστις ἂν ἦ = ὅστισδήποτε καὶ ἂν εἶναι.

§ 28 - 29.

τὸ τῶν χρημάτων, δηλ. ζήτημα. — πόσα (τὰ χρήματα) καὶ πόθεν ἔσται (ταῦτα), ἐπεξηγήσεως τοῦ: τὸ τῶν χρημάτων = πόσα δηλ. τὰ χρήματα θὰ εἶναι καὶ πόθεν ταῦτα θὰ ἐξοικονομηθῶσι. — μάλιστα = πρὸ πάντων. — τοῦτο δὴ καὶ περαίνω, ὁ ἐνεστῶς ἐνταῦθα ἀντι μέλλοντος (περανῶ) = τοῦτο ἤδη (καθὼς σεις ἐπιθυμεῖτε, οὕτω) καὶ ἐγὼ θὰ διαπραγματευθῶ. — χρήματα τοίνυν = λοιπὸν ὡς πρὸς τὰ χρήματα (σὰς λέγω τὰ ἐξῆς). — ἔστι μὲν = ὑπολογίζεται μὲν ἢ ἀπόδοσις τοῦ μὲν κατωτέρω ἐν § 29 «εἰ δέ τις οἶεται...». — ἡ τροφή = ἡ διατροφή, ἢ συντήρησις: ἐπειδὴ δὲ ὑπὸ τὴν τροφήν δύναται νὰ νοηθῆ πλὴν τοῦ σιτηρέσιου καὶ ὁ μισθός, διὰ τοῦτο ὁ ῥήτωρ περιορίζει τὴν ἔννοιαν διὰ τοῦ σιτηρέσιον μόνον: τὸ σιτηρέσιον δὲ τῶν στρατιωτῶν ἐδίδετο εἰς χρήματα, ὁ δὲ στρατηγὸς ἐφρόντιζε νὰ παρευρίσκωνται ἐν τῷ στρατοπέδῳ πωληταὶ τῶν τροφίμων. — τῆ δ. ταύτη = διὰ τὴν δύναμιν ταύτην (ποῖαν); — τάλαντ' ἐν. καὶ μικρόν τι πρὸς = ἐνενήκοντα τάλαντα καὶ ὀλίγον ἀκόμη προσέτι (δηλ. καὶ δύο τάλαντα): λοιπὸν ἐν συνόλῳ ἐνενήκοντα δύο τάλαντα: Τὸ τάλαντον (= 6.000 δρ.), καθὼς καὶ ἡ μνᾶ (= 100 δρ.), δὲν ἦσαν νομίσματα, ἀλλ' ὀνομασθαῖα χρηματικῶν πρᾶσθ. — δέκα ναυσὶ ταχείαις = διὰ τὰς δέκα ταχείας ναῦς (πρβλ. § 22). — εἴκοσιν εἰς τὴν ναῦν μναῖ τοῦ μηνὸς ἐκ. = δηλ. εἴκοσι

μναϊ δι' ἕκαστον πλοῖον καθ' ἕκαστον μῆνα. — στρατιώταις, πρβλ. § 21. — τοσαῦθ' ἕτερα = ἄλλα τόσα (δηλ. τετταράκοντα τάλαντα). — τοῦ μηνός = καθ' ἕκαστον μῆνα. — ὁ στρατιώτης = ἕκαστος στρατιώτης. — σιτηρέσιον, κτηρμ. = ὡς σιτηρέσιον. — τοῖς δ' ἰπ. διακ. οὔσι = διὰ δὲ τοὺς διακοσίους ἰππέας. — μικρὰν ἀφορμὴν κτλ. = (τὸ) ὑπάρχειν σιτηρέσιον μικρὰν ἀφορμὴν εἶναι τοῖς στρατ. = ὅτι τὸ νὰ ἔχωσιν οἱ στρατιῶται σιτηρέσιον (μόνον) εἶναι μικρὸν βοήθημα. — οὐκ ὀρθῶς ἔγνωκεν = δὲν κρίνει ὀρθῶς. — τοῦτ' ἂν γένηται, ὥστε δηλ. τὸ σιτηρέσιον ὑπάρχειν. — προσποριεῖ = θὰ ἐξοικονομηθῆ. — τὰ λοιπ., δηλ. τὸν κυρίως μισθόν. — ἀπὸ τοῦ πολέμου = ἐκ τῶν λαφύρων τοῦ πολέμου. — οὐδένα... ἀδικοῦν = χωρὶς κανένα ν' ἀδικῆ. — μισθὸν ἐντελῆ = τὸν πλήρη μισθόν (δηλ. καὶ τὸ σιτηρέσιον καὶ τὸν μισθὸν [περὶ ὧν βλ. ἐν § 23]). — ἐγὼ συμπλέων ἐθελοντής (= ὡς ἐθελοντής = ἐκούσιως)... ἔτοιμος (δηλ. εἰμί), ταῦτα δεικνύουσιν οὐ μόνον τὴν πρὸς τὴν πατρίδα ἀγάπην τοῦ ῥήτορος, ἀλλὰ καὶ τὴν πεποίθησιν — ἐπαυξανομένην καὶ διὰ τοῦ ἀσυνδέτου — ἣν ἔχει οὗτος περὶ τῆς ὀρθότητος τῆς γνώμης του. — πόθεν οὖν ὁ πόρος τῶν χρ. (δηλ. γενήσεται) = πόθεν οὖν τὰ χρήματα ποριοθήσεται (= ἔσται [§ 28]). — τοῦτο, ἐπαναλαμβάνει τὸ πόθεν ὁ πόρος τῶν χρημάτων. — ἤδη, πρβλ. § 15.

§ 30.

πόρου ἀπόδειξις, τὴν ἀπόδειξιν ταύτην ὁ Δημοσθ. πάντως εἶχε γράψει ἐν καταλόγῳ, ὃν παρέδωκε τῷ γραμματεῖ πρὸς ἀνάγνωσιν· ὁ κατάλογος οὗτος λείπει ἐν τῷ λόγῳ. — ἡμεῖς, ἀναφέρεται ἔχι μόνον εἰς τὸν Δημοσθ., ὅστις οὐδέποτε περὶ ἑαυτοῦ ὀμιλεῖ ἐν πληθυντικῷ, ἀλλὰ καὶ εἰς τοὺς πολιτικούς του φίλους, οὓς ὀρθῶς βεβαίως εἶχε προσκαλέσει πρὸς ἐπεξεργασίαν τῆς ἀποδείξεως. — ἐπιχειροτονήτε... χειροτονήσετε, παρονομασία· ἐπειδὴν ἐπιχειροτονήτε τὰς γν. = ὅταν ὑποβάλλητε (διὰ τοῦ ἐπιστάτου τῶν προέδρων) τὰς γνώμας εἰς τὴν διὰ χειροτονίας κρίσιν. — χειροτονήσετε, δηλ. ἃ ἐγὼ γέγραφα· ὁ μέλλων ἐνταῦθα ἀντιπροστατικῆς· χειροτονῶ τι = δι' ἀνατάσεως τῶν χειρῶν ψηφίζω, ἀποφασίζω τι. — ἐν τοῖς ψηφ. καὶ ταῖς ἐπιστολαῖς = διὰ τῶν ἐν τοῖς ψηφίσμασι καὶ ταῖς ἐπιστολαῖς ἀναγραφόμενων δυνάμεων (πρβλ. § 19). — ἀλλὰ καὶ τοῖς ἔργοις, δηλ. πολεμήτε.

§ 31 — 32.

δοκεῖτε δέ μοι... = δοκεῖ δέ μοι ὑμᾶς... — εἰ... ἐνθυμηθεῖτε καὶ λογίσαισθ', συνωνυμία = εἰάν ἠθέλετε λάβει ὑπ' ὄψει καὶ ἠθέλετε σκεφθῆ. — τὸν τόπον... τῆς χώρας = τὴν γεωγραφικὴν θέσιν τῆς χώρας (δηλ. τῆς Μακεδονίας). — τοῖς πνεύμασι καὶ ταῖς ὥραις τοῦ ἔτους = τῇ βοήθειᾳ τῶν (καταλλήλων) ἀνέμων (δηλ. τῶν ἐτησίων) καὶ τῶν (καταλλήλων) ἐποχῶν τοῦ ἔτους (δηλ. τοῦ χειμῶνος). — προλαμβάνων διαπράττεται τὰ πολλὰ = προκαταλαμβάνων (= προκαταλαμβάνει καὶ) κατορθώνει τὰ πλεῖστα. — φυλάξας (= περιμείνας) τοὺς ἐτησίας ἢ τὸν χειμῶνα, διὰ τούτων προσδιορίζεται ἀκριβέστερον τό: τοῖς πνεύμασι καὶ ταῖς ὥραις τοῦ ἔτους· ἐτησῖαι δὲ = οἱ ΒΔ. ἄνεμοι οἱ πνέοντες τακτικῶς κατὰ τὰ κυνικά καύματα — κατὰ τὸ θέρος — ἐν τῷ Αἰγαίῳ πελάγει (τὰ Τουρκιστὶ λεγόμενα μετέμια)· οἱ ἄνεμοι οὗτοι κωλύουσι τὸν πλοῦν εἰς τοὺς πρὸς Β. ἀπ' Ἀθηνῶν πλέοντας. — ἐπιχειρεῖ, ἀνευ ἀντικμ. — ἡνίκ' ἂν ἡμεῖς μὴ δυναίμεθ' ἐκεῖσ' ἀφ., ἡ χρονικὴ πρότασις θεωρητέα ὡς ἀπόδοσις ὑπονοουμένης ὑποθέσεως: οὐδ' εἰ βουλοίμεθα. — μὴ βοηθείαις πολεμεῖν = νὰ μὴ πολεμῶμεν δι' ἐπικουρικῶν στρατευμάτων (ταχέως συνειλεγμένων): εἰς τοῦτο ἀντιτίθεται τό: παρασκευῆ συνεχεῖ καὶ δυνάμει. — ὑστεριοῦμεν γὰρ ἀπάντων (γέν. οὐδ.) = διότι (τότε — ἂν δηλ. πολεμῶμεν δι' ἐπικουρικῶν στρατευμάτων —) θὰ καθυστερῶμεν εἰς ὄλα (δὲν θὰ δυνάμεθα δηλ. νὰ ἐπωφελώμεθα παρουσιαζομένην τινὰ εὐκαιρίαν): παραδείγματα τοιούτων καθυστερήσεων τῶν Ἀθην. βλ. κατωτέρω ἐν § 35 «τοὺς ἀποστόλους πάντας ὑμῖν ὑστερίζειν κτλ.». — παρασκευῆ συνεχεῖ = ἢ διαμενεῖ ἕως ἂν ἢ διαλυσώμεθα ἢ περιγενώμεθα τῶν ἐχθρῶν (§ 15). — καὶ δυνάμει, ἀποδοτέον καὶ εἰς τοῦτο τὸ συνεχεῖ = ἢ συνεχῶς πολεμήσει καὶ κακῶς ἐκείνον ποιήσει (§ 19). — ὑπάρχει (= ἔξεισι) δ' ὑμῖν χειμαδίῳ (κτηρμ.) μὲν χρῆσθαι τῇ δυνάμει (δικ. χαριστικῆ) Λήμν. καὶ Θάσφ. καὶ... νήσοις (ἀντικμ.) = δύνασθε δὲ σεῖς νὰ ἔχητε ὡς χειμαδίον μὲν (= ὡς τόπον διαχειμάσεως = ὡς χειμαδίῳ) διὰ ταύτην τὴν στρατιωτικὴν δυνάμιν τὴν Λήμνον καὶ τὴν Θάσον καὶ τὴν Σκίαθον καὶ τὰς ἐν τούτῳ τῷ τόπῳ (δηλ. ἐν τῷ Αἰγαίῳ πελάγει) κειμένας νήσους (ἦτοι τὴν Ἴμβρον, Σκυρον καὶ Πεπάρηθον)· περὶ τῆς Λήμνου βλ. ἐν § 27· ἡ Θάσος εἶναι

νήσος τοῦ Αἰγαίου πελάγους ἐν τῇ Θρακικῇ παραλίᾳ ἀπέναντι τοῦ Στρυμονικοῦ κόλπου καὶ πρὸς Ν. τῶν ἐκβολῶν τοῦ ποταμοῦ Νέστου, ἢ δὲ Σνιάθος, μικρὰ νήσος τοῦ Αἰγαίου πελάγους πρὸς Β. τῆς Εὐβοίας (βλ. γεωγρ. πίν.)· πᾶσαι αὗται αἱ νῆσοι ἦσαν τότε ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν τῶν Ἀθην. — καὶ λιμ. καὶ σίτος καὶ ἄ... , διὰ τοῦ πολυσυνδέτου, διὰ τοῦ ἐν τῇ ἀρχῇ τῆς περιόδου καὶ ἐν τῷ τέλει ὑπάρχει, καθὼς καὶ διὰ τοῦ ἐμφαντικοῦ ῥᾶδιον καὶ ῥαδίως ὁ ῥήτωρ ζητεῖ νὰ καταστήσῃ τὴν πρότασίν του ἀποδεκτὴν. — ἂ χρῆ στρατ., δηλ. ὑπάρχειν. — τὴν ὥραν τοῦ ἔτους, αἰτιατκ. δηλοῦσα χρονικὴν διάρκειαν = κατὰ τὴν καλὴν ἐποχὴν τοῦ ἔτους (δηλ. κατὰ τὸ ἔαρ). — ὅτε καὶ πρὸς τῇ γῆ γεν. ῥᾶδιον (ἔστι) = ὅτε εὐκόλον εἶναι νὰ προσεγγίσῃ ἢ δύναμις (= νὰ ἀποδιδοσθῇ) καὶ εἰς τὴν ξηράν. — καὶ τὸ τῶν πνευμάτων ἀσφαλές (ἔστι) = καὶ (ὅτε) οἱ ἄνεμοι εἶναι ἀσφαλεῖς (οὐδεὶς δηλ. κίνδυνος ὑπάρχει ἀπὸ τῶν ἀνέμων). — πρὸς αὐτῇ τῇ χώρᾳ καὶ πρὸς τοῖς τῶν ἐμπορίων στόμασι ῥαδίως ἔσται (δηλ. αὐτῇ ἢ τῇ δυνάμει) = εὐκόλως θὰ διατρίβῃ αὐτῇ ἢ τῇ δυνάμει εἰς αὐτὴν τὴν χώραν (τοῦ Φιλίπ.) καὶ εἰς τὰ στόμα τῶν ἐμπορικῶν λιμένων αὐτῆς (ἵνα δηλ. ἐξερχομένη εἰς τὴν ξηράν λεηλατῇ καὶ τὰς ναῦς, τὰς εἰς τοὺς λιμένας εἰσερχομένας ἢ ἐξερχομένας ἐξ αὐτῶν, διαρπάξῃ καὶ οὕτω βλάβη τὸν Φίλιπ. καὶ τροφὰς παρασκευάζῃ εἰς αὐτὴν [§ 23, § 29]).

§ 33 — 34 θάλατταν.

ἂ μὲν ... χρήσεται καὶ ... , πλαγία ἐρωτημ. πρότασις ἐξαρτωμένη ἐκ τοῦ βουλευομένου = πρὸς τί (κυρ. πρὸς τίνα) θὰ μεταχειρισθῇ· ἐτέθη τὸ ἂ ἀντι τί διὰ τὴν ἀντίθεσιν πρὸς τὸ: ἂ δ' ὑπάρξαι ... — παρὰ τὸν καιρὸν = εἰς τὴν κατάλληλον στιγμήν, ὅταν παρουσιασθῇ ἢ κατάλληλος εὐκαιρία. — ὁ τούτων (= ἂ χρήσεται καὶ πότε) κύριος καταστῆς (ὁ καταστῆς = ὅς ἂν καταστῆ) ὑφ' ὧν, τοῦτο χρησιμεύει ὡς ὑποκμ. καὶ τῆς πλαγίας ἐρωτηματκ. προτάσεως: ἂ μὲν χρ. κτλ. = ὅστις θὰ διορισθῇ ὑφ' ὧν στρατηγός εἰς ταῦτα (ποῖα;). — ἂ δ' ὑπάρξαι δεῖ παρ' ὧν = ποῖα δὲ πρέπει σεις νὰ πράξῃτε. — ἂ γὰρ γέγραφα = τὰ ὅποια ἐγὼ ἐγγράφως ἔχω προτείνει· οἱ ἀγορεύοντες ὄφειλον πρότερον ἐγγράφως νὰ παραδίδωσι τὰς γνώμας των ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ καὶ

ἔπειτα ν' ἀγορεύωσι πρὸς ὑποστήριξιν τούτων. — ἂν ταῦτ' κτλ., ἀσύνδετον ὡς συγκεφαλαιωτικὴ ἐπανάληψις τῶν εἰρημένων· ἢ σύνταξις: ἂν πρῶτον πορίσῃτε ταῦτα ... εἶτα καὶ ... κατακλείσῃτε ... παύσεσθε. — τὰ χρήματα, ἂ λέγω = τὰ χρήματα, περὶ ὧν εἶπον (ἐν § 28 καὶ ἐφεξῆς). — εἶτα καὶ τᾶλλα παρασκευάσαντες ... κατακλείσῃτε = εἶτα καὶ τᾶλλα παρασκευάσῃτε ... καὶ κατακλείσῃτε. — τᾶλλα, ἐπεξηγῆται διὰ τοῦ: τοὺς στρατιώτας, τὰς τριήρεις, τοὺς ἱππέας. — ἐντελῆ (= τελείαν, πλήρη) πᾶσαν τὴν δ., ἀντικμ. τοῦ παρασκευάσαντες ἀνακεφαλαιούσιν τὰ: τοὺς στρατιώτας, τὰς τριήρεις, τοὺς ἱππέας μετὰ τῆς προσθήκης τῆς σπουδαίας ἐντελῆ. — νόμῳ κατακλείσῃτε (δηλ. αὐτὴν, τὴν δύναμιν) = ὑποχρεώσῃτε διὰ νόμου αὐτὴν. — ἐπὶ τῷ πολέμῳ μένειν = νὰ μένῃ ἐπὶ τοῦ πεδίου τοῦ πολέμου (δηλ. τοῦ;). — τῶν μὲν χρημάτων, δηλ. τῶν 92 ταλάντων, περὶ ὧν ὠμίλησεν ἀνωτέρω ὁ ῥήτωρ. — αὐτοί, σεις οἱ ἴδιοι (καὶ οὐχὶ οἱ στρατηγοί, εἰς οὓς μέχρι τοῦδε ἀφίετο ἢ φροντίς τῆς ἐξευρέσεως τῶν ἀπαιτουμένων πρὸς συντήρησιν τοῦ στρατοῦ χρημάτων [πρβλ. § 24]). — ταμίαι καὶ πορισταί, πρωθύστερον = πορισταί καὶ ταμίαι· ἀμφοτέροι ἦσαν οἰκονομικαὶ ἀρχαί: οἱ πρῶτοι ἔργον εἶχον τὴν ὑπόδειξιν δημοσίων πόρων πρὸς συναγωγὴν χρημάτων, οἱ δὲ δευτέροι τὴν ταμίευσιν τῶν εἰσπραχθέντων καὶ διαθεσίμων χρημάτων· ἐνταῦθα ὁ ῥήτωρ δὲν ἐννοεῖ τινὰς τούτων τῶν ταμίων καὶ ποριστῶν, ἀλλὰ προτρέπει τοὺς Ἀθην. νὰ γείνωσιν αὐτοί — καὶ ὅχι οἱ στρατηγοί, ὡς συνήθως ἐγένετο — πορισταί καὶ ταμίαι. — γιγνόμενοι ... ζητοῦντες, μετχ. τροπικαί. — τῶν πράξεων παρὰ τοῦ σι. τὸν λόγον ζητοῦντες = ἀπαιτοῦντες παρὰ τοῦ στρατηγοῦ τὴν ὑπὸ τοῦ νόμου ὀριζομένην λογοδοσίαν τῶν πράξεων του· μέχρι τοῦδε οἱ στρατηγοὶ ἀπέφευγον ταύτην διὰ τῶν ἐν § 25 μνημονευθειῶν προφάσεων. — παύσεσθ' αἰεὶ περὶ κτλ., ἀπόδοσις τῆς ὑποθετκ. προτάσεως: ἂν πορίσῃτε ... εἶτα καὶ ... κατακλείσῃτε = (τότε) θὰ παύσῃτε νὰ σκέπτησθε πάντοτε διὰ τὰ ἴδια πράγματα καὶ νὰ μὴ κατορθώνητε τίποτε. — καὶ ἔτι πρὸς τούτῳ = καὶ ἀκόμη ἐκτὸς τούτου (τίνοσι;). — πρῶτον μὲν, ἢ ἀπόδοσις ἔπειτα ἄνευ τοῦ δὲ (πρβλ. § 2). — ἐκείνου, δηλ. τοῦ Φιλίππου. — ἀπὸ τῶν ὑμετέρων ὑμ. πολ. συμμάχων = σὰς πολεμεῖ μετὰ τὰ χρήματα τῶν ἰδικῶν σας συμμάχων· αἱ περισσότεραι τῶν νήσων καὶ τῶν παραλίων πόλεων, ὧν οἱ κάτοικοι ἔπλεον περὶ τὸν Εὐξείνιον πόντον καὶ

τὸ Αἰγαῖον πέλαγος χάριν ἐμπορίου, συνεμάχουν τοῖς Ἀθην. (πρβλ. § 32). — ἄγων καὶ φέρον, τροπικαὶ μετοχ. ἐπεξηγοῦσαι τό: ἀπὸ τῶν ὑμ. συμμάχων τὸ δὲ ἄγω καὶ φέρω = λεηλατῶ. — τοὺς πλείοντας τὴν θ., δηλ. χάριν ἐμπορίου.

§ 34 ἔπειτα...

τί πρὸς τούτῳ, δηλ. γενήσεται = τί ἄλλο ἐκτὸς τούτου θὰ συμβῆ. — τοῦ πάσχειν κτλ., ἡ σύνταξις: αὐτοὶ ἔξω τοῦ πάσχειν κακῶς γενήσεσθε = ὑμεῖς αὐτοὶ (κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τοὺς συμμάχους) θὰ εἰσθε ἐκτὸς πάσης προσβολῆς, οὐδὲν κακὸν θὰ πάσχητε. — οὐχ ὥσπερ κτλ., τὸ πλήρες εἶναι ὡς ἐξῆς: οὐκ οἰκίσηται ἔχων ὥσπερ... ὄχγετο ἔχων, οὐκ ἐκλέξει ὥσπερ... ἐξέλεξε, οὐκ ἀποβήσεται ὥσπερ... ἀπέβη καὶ οὐκ οἰκίσηται ἔχων ὥσπερ... ὄχγετο ἔχων κατ' ἔννοιαν = δὲν θὰ συμβῆ πλέον, καθὼς κατὰ τὸν παρελθόντα χρόνον, καθ' ὃν οὗτος... ἀπῆλθεν ἔχων κτλ. — εἰς Λῆμνον καὶ Ἴμβρον κτλ., παρατηρητέα ἐν τοῖς παραδείγμασι τῶν κακοπραγίων τοῦ Φιλ. 1) ἡ ἐπιτυχῆς ἐκλογή αὐτῶν: ὁ Φιλ. ἀφήρει ἀτιμώρητος τὴν ἐλευθερίαν τῶν Ἀθην. — οἱ Ἀθήνιοι καὶ οἱ Ἴμβριοι ἦσαν πολῖται Ἀθην. —, τὴν περιουσίαν αὐτῶν — τὰ ἐμπορικὰ πλοῖα —, καὶ τὴν τιμὴν — τὴν ἱερὰν τριήρη — καὶ 2) ἡ κατάταξις τῶν παραδειγμάτων: ἀφήρει ἐκ Λήμνου καὶ Ἴμβρου, παρὰ τὸν Γεραιστὸν — ἀκρωτήριον καὶ πόλιν τῆς Εὐβοίας, πολὺ πλησίον τῆς Ἀττικῆς —, ἐν Μαραθῶνι — ἐν αὐτῇ τῇ Ἀττικῇ —. Τὰ παραδείγματα ταῦτα — ἀσυνδέτως ἐκφερόμενα — σαφῶς ὑποδεικνύουσι τοῖς Ἀθ. τὸ βάραθρον, πρὸ τοῦ ὁποίου οὗτοι ἴστανται: ταῦτα ὀφείλουσιν οὕτω ζωηρῶς νὰ ἐξεγείρωσι τὸ αἶσθημα καὶ τὴν πεποίθησιν τῶν Ἀθην. περὶ τῆς ἤδη ἐπικρατούσης ἀθλίας καταστάσεως, ὥστε νὰ εἰσακουσθῆ παρ' αὐτῶν ἡ ἔντονος προτροπὴ τοῦ ῥήτορος νόμῳ κατακλεῖσαι τὴν δύναμιν (§ 33). — ἐμβάλων, μετχ. χρνκ. ἡ ἐπιδρομὴ τοῦ Φιλ. κατὰ τῆς Λήμνου καὶ Ἴμβρου, καθὼς καὶ αἱ ἄλλαι, αἱ ἐν τῷ παρόντι χωρίῳ ἀναφερόμεναι, κακοπραγίαι αὐτοῦ, ἐγένοντο πιθανῶς τῷ 352. — πολῖτας ὑμετέρους, οἱ Ἀθήνιοι καὶ Ἴμβριοι ὡς κληροῦχοι Ἀθηναῖοι ἦσαν πολῖται Ἀθηναῖοι κατὰ τε τὰ δικαιώματα καὶ καθήκοντα. — τὰ πλοῖα = τὰ ἐκεῖ — ἐν Γεραιστῷ — ἠγκυροβολημένα ἐμπορικὰ πλοῖα (τὰ ἔτοιμα νὰ

ἐκπλεύσωσιν εἰς Ἀθήνας). — ἀμύθητα = ἀναρίθμητα, ἄπειρα. — ἐξέλεξε = εἰσέπραξεν (ὡς λύτρα διὰ τὴν ἀπόδοσιν τῶν πλοίων). — εἰς Μαρ. ἀπέβη καὶ... ὄχγετο, ἐνταῦθα ἀνεμένετο (κατὰ τὸ ἐμβάλων καὶ συλλαβῶν) τό: εἰς Μαρ. ἀποβάς... ὄχγετο ὁ Δημοσθ. ὁμοίως εἶπεν οὕτως (ἀπέβη καὶ...), διότι τὸ γεγονός (ἡ ἀπόδοσις δηλ. τοῦ Φιλ. εἰς Μαραθῶνα) εἶναι τόσῳ σπουδαῖον, ὥστε ἔπρεπε νὰ ἐξενεχθῆ ὑπὸ τοῦ ῥήτορος δι' ἰδίας ἀνεξαρτήτου προτάσεως: τὸ ὄνομα δὲ τοῦ Μαραθῶνος μετὰ τόνου ὑπὸ τοῦ ῥήτορος ἀπαγγελλόμενον προκαλεῖ τὴν ἀνάμνησιν — τὴν πάντοτε ζωηρὰν διατηρουμένην — τῆς ὁμοίας ἐκείνης ἀποδόσεως τῶν Περσῶν καὶ τῆς ὅλως διαφόρου τύχης αὐτῶν. — τὴν ἱερὰν κτλ., ἡ σύνταξις: ἀπὸ τῆς χώρας ὄχγετ' ἔχων τὴν ἱερὰν τριήρη· οἱ Ἀθην. εἶχον δύο ἱεράς τριήρεις, τὴν Πάραλον καὶ Σαλαμινίαν· ταύτας μετεχειρίζοντο εἰς θεωρίας (= τὰς ὑπὸ τῆς πόλεως πεμπομένας πρεσβείας εἰς μαντεία ἢ εἰς ἀγῶνας) ἢ εἰς ἄλλας σπουδαίας δημοσίας πράξεις, ὡς εἰς ἀνάκλησιν στρατηγῶν, μεταβίβασιν ἀποστολῶν, μετακόμισιν τῶν φόρων ἐκ τῶν ὑποτελῶν τοῖς Ἀθην. πόλεων κτλ.: ἐνταῦθα νοεῖται ἡ Πάραλος, ἣτις κατ' ἔτος μέλλουσα νὰ κομίσῃ τοὺς θεωροὺς εἰς Δῆλον ὄρμει πλησίον τοῦ Μαραθῶνος καὶ ὑπὸ τοῦ ἐκεῖ ἱερέως τοῦ Ἀπόλλωνος γύλογεῖτο καὶ ἐστέφετο ἢ πρύμνα τῆς. — ἀπὸ τῆς χώρας, δηλ. ἀπὸ τοῦ Μαραθῶνος. — ὑμεῖς δ' = ἐν ᾧ σεις. — ταῦτα = ταύτας τὰς κακοπραγίας (τοῦ Φιλ.). — οὔτε... δύνασθε, διὰ τοῦ ἐνεστώτος ἐμφαντικῶς δηλοῦται ὅτι καὶ νῦν ἀκόμη διαρκεῖ ἡ ἀδυναμία τῶν Ἀθην. — εἰς τοὺς χρόνους, οὓς ἂν προθῆσθε, βοηθεῖν = νὰ πέμπητε βοήθειαν, καθ' ὃν χρόνον ἠθέλετε προσδιορίσει.

§ 35 — 36.

καίτοι τί δήποι? = καὶ ὁμοίως διατί ἄρα γε. — τὴν μὲν... γίνεσθαι (= ὅτι ἡ μὲν... γίνεται)... τοὺς δ' ἀποστόλους... ὑστερίζειν, ἀντίθεσις. — τῶν Παναθηναίων... τῶν Διονυσίων, τὰ Παναθηναῖα καὶ Διονύσια ἦσαν ἑορταὶ τῶν ἀρχαίων Ἀθηναίων· τὰ πρῶτα ἐτελοῦντο εἰς τιμὴν τῆς Πολιάδος Ἀθηναῖς κατὰ μῆνα Ἑκατομβαιῶνα (15 Ἰουλίου - 15 Αὐγούστου) ἢ καθ' ἕκαστον τέταρτον ἔτος — τὰ μεγάλα Παναθηναῖα — ἢ κατ' ἔτος — τὰ μικρά — τὰ δὲ Διονύσια ἐτελοῦντο εἰς τιμὴν τοῦ Διονύσου ὑπῆρχον δὲ τέσσαρα: 1) τὰ κατ' ἄγρους ἢ τὰ μικρά, ἐν μηνὶ Ποσειδεῶνι (τέλ. Δεκεμβρίου - μέσ.

Ἰανουαρίου), 2) τὰ ἐν Λήμναις ἢ Λήναια, ἐν μηνὶ Γαμηλιῶν (τέλ-
 Ἰανουαρίου - μέσ. Φεβρουαρίου), 3) τὰ Ἀνθεστήρια, ἐν μηνὶ Ἀν-
 θεστηριῶν (τέλ. Φεβρουαρίου - μέσ. Μαρτίου), καὶ 4) τὰ ἐν ἄσσει
 ἢ τὰ μεγάλα, ἐν μηνὶ Ἐλαφηβολιῶν (τέλ. Μαρτίου - μέσ. Ἀπρι-
 λίου). — τοῦ καθήκοντος χρόνου = κατὰ τὸν ὠρισμένον χρόνον
 (δηλ.); — ἂν τε δεινοὶ λάχωσιν ἂν τ' ἰδιῶται = εἴτε ἔμπειροι διὰ
 κλήρου ἀναδειχθῶσιν εἴτε ἄπειροι. — οἱ τούτων ἑκατέρων ἐπιμε-
 λούμενοι = οἱ ἐπιμεληταὶ ἀμφοτέρων τῶν ἑορτῶν τούτων, ἐκείνοι
 δηλ., εἰς οὓς ἦτο ἀνατεθειμένη ἢ διοργανώσις τῶν ἑορτῶν τούτων
 ὡς ἐπιμεληταὶ τῶν μὲν Παναθηναίων ἦσαν οἱ ἀθλοθέται, δέκα τὸν
 ἀριθμόν, εἰς ἕξ ἐκάστης φυλῆς, τῶν δὲ Διονυσίων ὁ ἐπώνυμος ἄρ-
 χων. — εἰς ἅ = δι' ἅς ἑορτάς. — οὐδ' εἰς ἓνα (ἐντονώτερον τοῦ : εἰς
 οὐδένα) τῶν ἀποστόλων = δι' οὐδεμίαν ἐκ τῶν ναυτικῶν ἀποστο-
 λῶν. — καὶ τοσοῦτον ὄχλον καὶ παρασκευὴν, νοητέον τὸ ἔχει, εἰς
 ὃ ὑποκμ. τὸ ἅ = καὶ αἱ ὁποῖαι ἑορταὶ ἀπαιτοῦσι τοσοῦτον πλῆθος
 ἀνθρώπων (δηλ. χορευτῶν, ἀθλητῶν, χορηγῶν, γυμνασιάρχων κτλ.)
 καὶ τοσαύτην προπαρασκευὴν (δηλ. πολυτελεῆ σκευή, ἐσθήτας κτλ.,
 ὧν ἡ χρῆσις ἀπαραίτητος ἐν ταῖς ἑορταῖς). — ὕσση οὐκ οἶδ', εἴ τι
 τῶν ἀπάντων (γέν. οὐδεν.) ἔχει = ὕσση δὲν γνωρίζω, ἂν ἀπαιτῆ
 ἄλλο τι ἐξ ὧν τῶν πραγμάτων = ὕσση ἴσως οὐδὲν ἄλλο πρᾶγμα
 ἀπαιτεῖ. — τοὺς δ' ἀποστόλους πάντας ὑμῖν ὑστερίζειν τῶν και-
 ρῶν, τὸ ἀπαρμφ. ἐκ τοῦ νομίζετε = αἱ δὲ ναυτικαὶ ὑμῶν ἀποστο-
 λαὶ (βτι) φθάνουσιν ἄργά διὰ τὰς περιστάσεις (= δὲν ἐπωφελοῦν-
 ται τὰς εὐνοϊκὰς περιστάσεις [πρβλ. § 32]). — τὸν εἰς Μεθ., τὸν
 εἰς Παγ., τὸν εἰς Ποτείδ. = καθὼς π. χ. ἢ εἰς Μεθώνην (ἀποστολή),
 ἢ εἰς Παγασάς, ἢ εἰς Ποτείδαιαν. Τὴν Μεθώνην κατέλαβεν ὁ
 Φίλ. τῷ 353, τὰς δὲ Παγασάς, πόλιν παράλιον τῆς Θεσσαλίας
 καὶ ἐπίγειον τῶν Φερῶν, τῷ 352 καὶ τὴν Ποτείδαιαν τῷ 356 οἱ
 Ἄθην. — ἐννοεῖται: — ἔσπελλον εἰς τὰς πόλεις ταύτας βοηθείας, ἀλλ'
 αὐταὶ οὐδὲν κατώρθουν ὡς ἐρχόμεναι συνήθως μετὰ τὴν ἐκπόρθη-
 σιν τῶν πόλεων. — ὅτι ἐκεῖνα μὲν ..., ἀπάντησις εἰς τὸ τί δή ποτ' ...; =
 διότι ὅλα μὲν ἐκεῖ (ἐν ταῖς ἑορταῖς) διὰ νόμου ἔχουσιν ὀρισθῆ. —
 πρόοιδεν = ἐκ τῶν προτέρων γνωρίζει. — ἐκ πολλοῦ (δηλ. χρόνου)
 = πρὸ πολλοῦ. — τίς χορηγὸς ἢ γυμν. ..., δηλ. ἔσται χορηγὸς λέγε-
 ται ὁ καταβάλλων τὰς δαπάνας πρὸς παρασκευὴν χοροῦ, γυμνα-
 σίαρχος δὲ ὁ ἀναλαμβάνων τὴν δαπάνην διὰ τὸν εὐπρεπισμὸν τοῦ

διὰ τοὺς γυμνικοὺς ἀγῶνας προωρισμένου χώρου καὶ διὰ τὴν
 ἐνάσκησιν καὶ διατροφήν τῶν ἀθλητῶν ἢ χορηγία καὶ ἢ γυμνα-
 σιαρχία ἦσαν αἱ σπουδαιόταται τῶν ἐν Ἀθήναις τακτικῶν λει-
 τουργιῶν. — τῆς φυλῆς = τῆς ἑαυτοῦ φυλῆς. — πότε καὶ παρὰ τοῦ
 (= τίνος) καὶ τί λαβόντα (αὐτόν, δηλ. τὸν χορηγὸν ἢ γυμνασίαρ-
 χον) τί δεῖ ποιεῖν = πότε (ἄφ' οὗ λάβῃ) καὶ παρὰ τίνος (ἄφ' οὗ
 λάβῃ) καὶ τί ἄφ' οὗ λάβῃ αὐτὸς (ὁ χορηγὸς ἢ ὁ γυμνασίαρχος) τί
 πρέπει νὰ πράττῃ. — οὐδὲν ἀνεξέταστον οὐδ' ἀόριστον ἐν τούτοις
 ἡμέληται, ἀσύνδετον συγκεφαλαιοῦν τὰ προηγούμενα: τὸ δὲ ἀνεξέ-
 ταστον καὶ ἀόριστον προληπτικὰ κατηγορούμενα (πρβλ. § 8
 «ἀθάνατα») = ἐν συντόμῳ οὐδὲν εἰς αὐτὰ ἔχει παραμεληθῆ, ὥστε
 νὰ εἶναι ἀνεξέταστον καὶ ἀόριστον. — ἐν δὲ τοῖς κτλ., ὁ Δημοσθ.
 ἄφ' οὗ τὴν γενικὴν καὶ ἀφηρημένην ἔννοιαν «ἅπαντα νόμῳ τέτα-
 κται» διεσάφησε διὰ συγκεκριμένων αὐτῆς λεπτομερειῶν — διότι
 τοιαῦται ἐπιδρῶσιν ἀποτελεσματικῶς — «καὶ πρόοιδεν ἕκαστος ...»,
 συγκεφαλαιῶσι εἰτα πάσας ταύτας τὰς λεπτομερείας διὰ τοῦ «οὐδὲν
 ἀνεξέταστον ... ἡμέληται», ἵνα ἐπιφέρῃ τὴν ἀντίθεσιν «ἐν δὲ τοῖς ...
 ἅπαντα». — ἐν δὲ τοῖς περὶ τοῦ πολέμου καὶ τῆς τούτου παρασκευῆς
 = εἰς δὲ τὰ ἀφορῶντα τὸν πόλεμον καὶ τὴν προετοιμασίαν αὐτοῦ.
 — ἄτακτα, ἀδιόρθωτα, ἀόρισθ' ἅπαντα (= ὅλα ἀνεξαιρέτως εἶναι
 ἄνευ τάξεως, ἀκανόνιστα, ἀπροσδιόριστα), τὸ ἀσύνδετον, τὰ ἄλλε-
 πάλληλα φωνήεντα, τὸ ὁμοιοτέλευτον, ἢ χασμωδία καὶ ὁ ἀκανό-
 νιστος ρυθμὸς συντελοῦσιν εἰς τὸ νὰ ἐξαρθῇ ἡ ἔννοια τῆς ἀταξίας,
 τῆς ἐπικρατούσης ἐν τῷ στρατιωτικῷ ὀργανισμῷ τῶν Ἀθηναίων.

§ 37.

τοιγαροῦν = διὰ τοῦτο λοιπόν. — ἅμ' ἀκηκόαμέν τι καὶ ... καθί-
 σταμεν, ἀμφοτέραι αἱ πράξεις παρίστανται ὡς σύγχρονοι, ἐν ᾧ ἢ
 πρώτη ὤφειλε νὰ εἶναι ὑποτεταγμένη εἰς τὴν δευτέραν = εὐθύς
 ὡς ἀκούσμεν τι (δηλ. πολεμικὴν τινα πράξιν τοῦ Φιλ.), ἀμέσως
 τότε καὶ ... διορίζομεν. — τριηράρχους, τριήραρχος ἑκαλεῖτο ὁ ἀνα-
 λαμβάνων ἰδίᾳ δαπάνην νὰ ἐξοπλίσῃ τριήρη εἰς ὑπηρεσίαν τοῦ
 δημοσίου ὧν ἅμα ὑπεύθυνος καὶ περὶ τὴν κυβέρνησιν ἢ διοίκησιν
 αὐτῆς. — καὶ τούτοις ἀντιδόσεις ποιούμεθα = καὶ ἐπιτρέπομεν εἰς
 τούτους νὰ κάμωσιν ἀντιδόσεις. Ὁ ἐκλεγόμενος ὡς τριήραρχος,

ἐὰν ἐνόμιζεν ὅτι τὴν ἐπιβληθεῖσαν αὐτῷ λειτουργίαν δίκαιον ἦτο ἄλλος πλουσιώτερος νὰ λειτουργήσῃ, εἶχε τὸ δικαίωμα οὗτος νὰ προσκαλέσῃ τὸν πλουσιώτερον ν' ἀναλάβῃ τὴν λειτουργίαν ἢ ν' ἀνταλλάξωσι τὰς περιουσίας αὐτῶν. Ἡ πρὸς τοῦτο ἄγουσα διαδικασία ἐκαλεῖτο ἀντίδοσις.— καὶ περὶ χρ. πόρου σκοποῦμεν = καὶ σκεπτόμεθα περὶ προμηθείας χρημάτων.— καὶ μετὰ ταῦτ' ἐμβαίνειν (δηλ. εἰς τὰς τριήρεις [§ 16]) τοὺς μετ. ἔδοξε (γνωμικ. ἀόριστος = δοκεῖ) καὶ τοὺς χωρὶς οἰκ. = καὶ μετὰ ταῦτα ἀποφασίζομεν νὰ ἐμβαίνωσιν εἰς τὰ πλοῖα οἱ μέτοικοι καὶ οἱ κατοικοῦντες χωριστὰ (ἀπὸ τοὺς μέχρι τοῦδε κυρίου των), δηλ. οἱ ἀπελεύθεροι· μέτοικοι δ' ἐκαλοῦντο οἱ ξένοι, οἱ ἀντὶ φόρου, μετοικίου καλουμένου (12 δραχμ. κατ' ἔτος), ἔχοντες τὸ δικαίωμα νὰ κατοικῶσιν ἐν Ἀθήναις· τούτων οἱ μὲν εὐποροὶ ὑπερχεοῦντο νὰ στρατεύωνται ὡς ὀπλίται, οἱ δὲ λοιποὶ ὡς ἐρέται ἐν τῇ ναυτικῇ τὴν αὐτὴν ὑποχρέωσιν εἶχον καὶ οἱ ἀπελεύθεροι.— εἶτ' αὐτοὺς (ἡμᾶς) πάλιν, δηλ. ἐμβαίνειν ἔδοξε = ἔπειτα πάλιν ἀποφασίζομεν νὰ ἐμβαίνωμεν εἰς τὰ πλοῖα ἡμεῖς οἱ ἴδιοι (οἱ Ἀθην.).— εἶτ' ἀντεμβιβάζειν, δηλ. τοὺς μετοίκους καὶ τοὺς χωρὶς οἰκοῦντας ἔδοξε = ἔπειτα ἀποφασίζομεν νὰ ἐμβιβάζωμεν εἰς τὰ πλοῖα ἀντὶ ἡμῶν αὐτῶν πάλιν τοὺς μετοίκους καὶ τοὺς ἀπελευθέρους.— εἶτ'... προαπόλωλε τὸ ἐφ' ὃ ἂν ἐκπλέωμεν, κατ' ἔννοιαν = ἔπειτα ὁ σκοπὸς τοῦ ἐκάστοτε γινομένου ἰδικοῦ μας ἀπόπλου ἐκ τῶν προτέρων ματαιοῦται.— ἐν ὅσῳ (δηλ. χρόνῳ) ταῦτα μέλλεται = ἐν ὅσῳ ταῦτα ἀναβάλλονται.— τοιγαροῦν ἄμ' ἄκ. κτλ., ἢ ἔννοια: λοιπὸν τὸ ἀποτέλεσμα εἶναι: α') τὸ νὰ λαμβάνωμεν τὰ κατάλληλα μέτρα εὐθὺς ὡς μανθάνωμεν εἰδησὶν τινα περὶ πολεμικῆς ἐνεργείας τοῦ Φιλ. καὶ οὐχί— ὡς ὄφειλεν— ἐκ τῶν προτέρων, προτοῦ δηλ. ὁ Φιλ. ἐπιχειρήσῃ τι, καὶ β') τὸ νὰ λαμβάνωμεν διαφόρους ἀποφάσεις ἀναιρούσας ἀλλήλας ἀντιμίας ὀρισμένης. Τὸ α' ὁ ῥήτωρ εἰκονίζει διὰ τοῦ παρατακτικοῦ ἅμα καὶ διὰ τοῦ τριμελοῦς πολυσυγγέτου καὶ... καὶ... καί, τὸ β') διὰ τοῦ καὶ... εἶτα... εἶτα... εἶτα πῶς χαρακτηρίζονται οἱ Ἀθην. διὰ τῆς α' πράξεως αὐτῶν καὶ πῶς διὰ τῆς β';— εἰς τὸ παρασκ. = εἰς τὰς προετοιμασίας.— οἱ δὲ τῶν πραγμάτων (= τοῦ πράττειν)... καιροὶ = αἱ δὲ ἐκάστοτε εὐνοϊκαὶ περιστάσεις πρὸς δρᾶσιν.— οὐ μένουσι = δὲν περιμένουσι.— εἰρωνεῖαν = τὴν προσποίησιν (ἣν ἔκαμνον πολλοί, ἵνα ἀπαλλαγῶσι τῆς ἐπι-

βαλλομένης εἰς αὐτοὺς λειτουργίας [πρβλ. § 7]).— ἄς δὲ τὸν μετ. κτλ., ἢ σύνταξις: αἱ δὲ δυνάμεις, ἄς οἰόμεθα ἡμῖν ὑπάρχειν τὸν μεταξὺ χρόνον, ἐξελέγχονται ἐπ' αὐτῶν τῶν καιρῶν οὐδὲν οἶαί τ' οὔσαι ποιεῖν = αἱ δὲ δυνάμεις (αἱ μισθοφορικαί, αἱ διαμένουσαι διαρκῶς ἀνὰ τὸ βόρειον Αἰγαῖον), ἄς κατὰ τὸν μεταξὺ χρόνον (μέχρις οὗτου δηλ. περατωθῇ καὶ φθάσῃ ἡ ἀποφασισθεῖσα ναυτικὴ παρασκευὴ) νομίζομεν ἀρκετὰς δι' ἡμᾶς, ἀποδεικνύονται εἰς αὐτὰς τὰς καταλλήλους περιστάσεις ὅτι οὐδὲν δύνανται νὰ κατορθώσιν.— ὁ δ' κτλ., ὁ Δημοσθ. αἰφνιδίως καὶ κατὰ τὸ φαινόμενον ἄνευ τινὸς μεσολαθήσεως ὑπομινῆσκει τοὺς Ἀθην. τὴν πρὸς αὐτοὺς περιφρονητικὴν διαγωγὴν τοῦ Φιλ.— εἰς τοῦθ' ὕβρεως ἐλήλυθεν = εἰς τοσαύτην αὐθάδειαν ἔχει φθάσει (πρβλ. § 9 «οἱ... ἀσελγείας»).— ὥστ' ἐπιστέλλειν = ὥστε νὰ στέλλῃ.— τοιαύτας ἐπιστολάς, ὅποια εἶναι ἐκεῖνη, ἥτις νῦν θ' ἀναγνωσθῇ.

§ 38 — 39.

ἐπιστολῆς ἀνάγνωσις, πρὸς ἀπόδειξιν τῆς περὶ τῶν Ἀθην. μικρᾶς ἰδέας τοῦ Φιλ. ἀναγινώσκει ὁ ῥήτωρ ἐπιστολὴν τινα αὐτοῦ σταλείσαν πρὸς τοὺς Εὐβοεῖς, ἐν ἣ— καθὼς παραδίδεται — ὁ Φιλ. συνεβούλευεν αὐτοὺς « μὴ δεῖν ἐλπίζειν εἰς τὴν Ἀθηναίων συμμαχίαν, ὅτι (= διότι) οὗτοι οὐδὲ αὐτοὺς δύνανται σφῆξιν». Οἱ Ἀθην. τῇ 358 π. X. εἶχον συνάψει συμμαχίαν μετὰ τῶν Εὐβοϊκῶν πόλεων· ταύτην ἐζήτει νὰ διαρρήξῃ ὁ Φιλ. καὶ πράγματι κατάρθωσε τοῦτο τῇ 350.— τῶν ἀνεγνωσμένων, δηλ. ὑπ' ἐμοῦ.— τὰ πολλὰ = τὰ πλείω.— ὡς οὐκ ἔδει = ὡς δὲν ἔπρεπε· κατ' ἔννοιαν = δυστυχῶς.— οὐ μὴν ἄλλ' = ἀλλ' ὅμως.— ὅσ' ἂν τις ὑπερβῇ τῷ λόγῳ = ὅσα τις παρέλθῃ διὰ τοῦ λόγου (= ἀποσιωπήσῃ ἐν τῷ λόγῳ).— καὶ τὰ πράγμαθ' ὑπερβήσεται, ὡς ὑποκμ. τοῦ β. τό: τὰ πράγματα, ὡς ἀντικείμεν. δὲ νοητέον ἐκ τοῦ ὅσα τό: ταῦτα = καὶ ἡ πραγματικότης (ὅπως δηλ. καὶ ὁ ῥήτωρ) θὰ ὑπερπηδήσῃ ταῦτα (= θὰ κάμῃ ὥστε νὰ μὴ ὑπάρχωσι, νὰ μὴ ἔχωσι γίνεσθαι).— δεῖ πρὸς ἡδονὴν δημ. = (τότε) πρᾶπει νὰ ὁμιλῇ τις πρὸς εὐχαρίστησιν (τῶν ἀκροατῶν του).— εἰ δ' ἢ τῶν λόγων χάρις... ἔργῳ ζημία γίνεσθαι = ἐὰν δ' ὅμως οἱ εὐχάριστοι (διὰ τὸ περιεχόμενόν των, οἱ ἀποκρύπτοντες δηλ. τὴν ἀληθῆ τῶν πραγμάτων κατάστασιν) λόγοι...

πράγματι καταλήγουσιν εἰς βλάβην. — ἂν ἢ μὴ προσήκουσα = ἔπου οὗτοι (οἱ εὐχάριστοι λόγοι) δὲν ἀρμόζουσι. — φενακίζειν ἑαυτοὺς = ν' ἀπατάτε τὸν ἑαυτὸν σας. — καὶ ἄπ. ἀναβαλ. . . πάντων ὑστερεῖν τῶν ἔργων = καὶ διὰ τῆς ἀναβολῆς ἄλων ἐκεῖνων . . . νὰ καθυστερήτε εἰς ἄλλας τὰς ἐπιχειρήσεις. — ἂν (= ἂ ἂν) ἢ δυσχερῆ = ἄσα τυχὸν εἶναι δυσάρεστα. — μαθεῖν = νὰ ἐννοήσητε. — ὅτι δεῖ τοὺς κτλ., ἐπεξήγησις τοῦ τοῦτο = ὅτι δηλ. οἱ θέλοντες νὰ διεξάγῃσιν ὀρθῶς τὸν πόλεμον δὲν πρέπει ν' ἀκολουθῶσι τὰ γεγονότα (δὲν πρέπει δηλ. νὰ σκέπτονται μετὰ τὰ γεγονότα). — οὐκ ἀκολουθεῖν, ἢ ἄρνησις οὐ καὶ ὄχι μὴ, διότι ἀνήκει εἰς τὸ δεῖ (= οὐ δεῖ . . . ἀκολουθεῖν) ἐτέθη πρὸ τοῦ ἀκολουθεῖν διὰ τὴν ἀντίθεσιν (ἄλλ' αὐτοὺς . . .). — ἄλλ' αὐτοὺς ἔμπροσθεν εἶναι (= ἡγεῖσθαι) τῶν πραγμ. = ἀλλὰ τοῦναντίον αὐτοὶ πρέπει νὰ προηγῶνται τῶν γεγονότων (νὰ σκέπτονται δηλ. πρὶν γείνωσι τὰ πράγματα). Κατὰ ταῦτα ὁ Δημοσθ. συμβουλεύει τοὺς Ἀθην. νὰ προβλέπωσι, μὴ συμβῆ κακόν τι εἰς αὐτοὺς, καὶ νὰ διεξάγῃσιν τὸν πόλεμον οὐχὶ βοηθείαις, ἀλλὰ παρασκευῇ συνεχεῖ (§ 32). — τὸν αὐτὸν τρόπον = κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ἐπαναλαμβάνεται διὰ τοῦ οὗτω, εἰς β. νοητέον τό: δεῖ ἀξιοῦν. — ὡσπερ τῶν στρατ. . . οὗτω, παραβολὴ τί ζητεῖ διὰ τῆς παραβολῆς ὁ ῥήτωρ καὶ ποῖον τὸ κύριον σημεῖον αὐτῆς; — καὶ τῶν πραγμάτων (δηλ. ἡγεῖσθαι) τοὺς β. = καὶ οἱ (καλῶς) σκεπτόμενοι νὰ προηγῶνται τῶν πραγμάτων (= νὰ διευθύνωσι τὰ πράγματα). — ἂν (= ἂ ἂν) ἐκεῖνοις (= τούτοις [δηλ. τοῖς βουλευομένοις]) = ἄσα φανῶσι καλὰ εἰς τούτους. — ἀναγκάζονται, δηλ. οἱ βουλευόμενοι. — διώκειν = ἀκολουθεῖν.

§ 40—41.

πλείστην δύναμιν κτλ., ἢ πολεμικὴ δύναμις τῶν Ἀθην. καὶ κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Δημοσθ. ἦτο μεγίστη· κατ' αὐτὸν τὸν ῥήτορα ἀλλαχού — ἐν τῇ περὶ συμμοριῶν λόγῳ — οἱ Ἀθην. εἶχον «χιλίους μὲν ἱππέας, ὀπλίτας δὲ ὄσους ἂν ἐθέλη τις (κατὰ τὸν Θεουκῦδ. [ἐν βιβλ. II, κεφ. 13] «τρισχίλιους καὶ μυρίους»), ναῦς δὲ τριακοσίας». — ἔχοντες, μετχ. ἐνδοτικῆ. — χρημάτων πρόσδοτον, τὸ σύνολον τῶν κατ' ἔτος προσόδων τῆς Ἀττικῆς ἀνήρχετο κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Δημοσθ. εἰς 1.200 περίπου τάλαντα. — τούτων

μὲν . . . οὐδενί . . . εἰς δέον τι κέρησθε = οὐδὲν μὲν ἐκ τούτων εἰς προσήκουσάν (σπουδαίαν) τινα περίστασιν ἔχετε χρησιμοποιοῦσιν. — μέχρι τῆς τήμερον ἡμέρας = μέχρι τῆς σημερινῆς ἡμέρας = μέχρι σήμερον. — οὐδὲν (αιτιακ. τοῦ κατὰ τι) ἀπολείπετε . . . οὗτω πολεμεῖν Φιλ. = οὐδόλλως παύετε ἀπὸ τοῦ νὰ πολεμήτε οὗτω πρὸς τὸν Φιλ. = διεξάγετε τὸν κατὰ τοῦ Φιλ. πόλεμον ἀκριβῶς οὗτω. — ὡσπερ οἱ βάρβαροι πυκτεύουσι (= πυγμαχοῦσι), οἱ βάρβαροι δὲ ἐπυγμαχούν κατὰ τοὺς γυμναστικούς κανόνας, ὡς οἱ Ἕλληνες. — ὡσπερ οἱ β. . . οὗτω πολ. Φιλ., παραβολὴ ποῖον τὸ κύριον σημεῖον αὐτῆς; — καὶ γὰρ ἐκεῖνων ὁ πληγείς, ἢ ἀπόδοσις τοῦ καὶ κατωτέρω καὶ ἡμεῖς = διότι καθὼς ὁ κτυπηθεὶς ἐξ ἐκεῖνων (δηλ. τῶν βαρβάρων) . . . οὗτω καὶ ἡμεῖς . . . — ἀεὶ τῆς πληγῆς ἔχεται = πάντοτε πιάνεται ἀπὸ τὸ κτυπηθὲν μέρος = φέρει τὴν χεῖρά του πάντοτε πρὸς τὸ κτυπηθὲν μέρος (τοῦ σώματος [πρὸς τίνα σκοπόν;]). — κἂν ἐτέρωσε πατάξῃς (τοῦ β. πατάσσω) = καὶ ἂν εἰς ἄλλο μέρος (τοῦ σώματος) κτυπήσῃς· ἐτέθη τὸ β' πρὸς. ἀντὶ τοῦ γ' (κἂν . . . πατάξῃ τις) ὡς ἐμφαντικώτερον. — ἐκεῖσ' εἰσὶν αἱ χεῖρες, βραχυλογία = ἐκεῖσε κινοῦνται αἱ χεῖρες καὶ ἐκεῖ εἰσὶν. — προβάλλεσθαι δ' ἢ βλέπειν ἐναντίον (ἐπίρρ.) = νὰ προτείνῃ ἄνω τὰς χεῖράς του (πρὸς προφύλαξίν του) ἢ νὰ βλέπῃ κατὰ πρόσωπον τὸν ἀντίπαλόν του (εἶνα ἐκ τῶν προτέρων διακρίνῃ, τοῦ ὁ ἀντίπαλος σκοπεύει νὰ κτυπήσῃ). — οὐτ' ἐθέλει, καὶ ἐὰν δηλ. τις ὑποδείξῃ αὐτῷ ὅτι ἀδεξίως πυγμαχεῖ. — ἂν . . . πύθησθε, δηλ. ὄντα. — ἐν Χερρονήσῳ . . . ἐν Πύλαις, πρβλ. § 17. — ἐκεῖσε βοηθεῖν ψηφίζεσθε = ἀποφασίζετε νὰ πέμπητε βοήθειαν ἐκεῖ. — ἂν ἐν Πύλαις δηλ. πύθησθε Φιλ. ὄντα. — ἐκεῖσε, δηλ. βοηθεῖν ψηφίζεσθε. — ἂν ἄλλοθί που, ποῖον τὸ β. τῆς προτάσεως; — συμπαραθεῖτ' ἄνω κάτω = τρέχετε κατόπιν αὐτοῦ (τοῦ Φιλ.) ἐδῶ καὶ ἐκεῖ. — στρατηγεῖσθ' ὑπ' ἐκείνου = διευθύνεσθε ὑπ' ἐκείνου (τοῦ Φιλ.) ὡς ὑπὸ στρατηγοῦ = στρατηγός σας εἶναι ἐκεῖνος (ὁ Φιλ. [ὁ ἐχθρός σας])· διὰ τούτων πικρῶς καθάπτεται τῶν Ἀθην. ὁ ῥήτωρ. — πρὸ τῶν πραγμάτων πρὸ οὐρατ' . . . πρὶν . . . , διὰ τοῦ διπλοῦ πρὸ, καθὼς καὶ διὰ τοῦ πρὶν, ἐξάιρεται ἢ ἐννοία. — πρὶν ἂν ἢ γεγενημένον κτλ., ἐπεξήγησις τοῦ: πρὸ τῶν πραγμάτων = προτοῦ δηλ. πληροφορηθῆτε ἢ ὅτι ἔχει γείνει τι ἢ ὅτι γίνεται. — ταῦτα ἴσως . . . ἐνῆν = ταῦτα (ὁ τοιοῦτος δηλ. τρόπος τοῦ πολεμεῖν) ἴσως . . . ἦσαν

δυνατά.—πρότερον, ὅτε δηλ. οἱ μὲν Ἀθην. εἶχον ἔτι τὰ ἐν Μακεδονίᾳ φρούρια, ὃ δὲ Φίλ. δὲν εἶχε καταστῆ ἰσχυρὸς (πρβλ. § 4-6). — ἐπ' αὐτὴν ἦκει τὴν ἀκμὴν (δηλ. ταῦτα [= τὰ πράγματα]) = ἢ (ἐκ τοῦ τρόπου τούτου τοῦ πολεμεῖν δημιουργηθεῖσα) κατάστασις ἔχει φθάσει εἰς τόσῳ κρίσιμον σημεῖον πρβλ. παροιμιώδη ἔκφρασις: ἐπὶ ξυροῦ ἀκμῆς ἴσταται, ὅπερ κυρίως = ἴσταται εἰς τὴν κόψιν τοῦ ξυραφιοῦ· εἶτα = εὐρίσκεται εἰς κρίσιμώτατον σημεῖον.—ὥστ' οὐκέτ' ἐγχωρεῖ (δηλ. ταῦτα) = ὥστε ταῦτα (ὃ τοιοῦτος δηλ. τρόπος τοῦ πολεμεῖν) δὲν ἐπιτρέπεται πλέον.

§ 42.

θεῶν τις ... ἐμβαλεῖν Φιλ., μεγάλη καὶ παράδοξος αὐτῆ ἢ γνώμη, ἀλλὰ λίαν καταληπτὴ τῷ Ἑλλην. λαῷ, ὅστις διὰ τοῦ ἔπους καὶ τῆς τραγωδίας ἦτο ἐξοικειωμένος πρὸς τὸν ἀπὸ μηχανῆς θεόν.— τοῖς γινν. ὑπὲρ τῆς πόλεως αἰσχυνόμενος = ἐξ ἐνδιαφέροντος πρὸς τὴν πόλιν ἐντρεπόμενος διὰ τὰ συμβαίνοντα.— τὴν φιλ. ταύτην ἐμβαλεῖν Φιλ. = ὅτι ἐνέβαλεν εἰς τὸν Φίλ. ταύτην τὴν φιλοπραγμοσύνην (= τὴν ἐπιθυμίαν νὰ ἐπιχειρῇ πολλὰ πράγματα [πρβλ. § 9, ἐνθα ἐκτίθεται ἡ φιλοπραγμοσύνη αὐτῆ τοῦ Φιλ.]).— εἰ... ἡσυχίαν ἔχειν ἤθελε = ἐὰν ἤθελε νὰ ἡσυχάζῃ.— ἔχων, ἃ κατέστραπται καὶ προεἰληφεν = κατέχων ὅσα ἔχει καθυποτάξει καὶ ἔχει προκαταλάβει (πρβλ. § 9, 31).— ἀποχορῆν (ἀπρμφ. τοῦ ἀπροσ. ῥ. ἀπόχορη = ἀρκετὸν εἶναι [πρβλ. § 22]) ἐνίοις ὑμῶν ἂν μοι δοκεῖ, ἢ ἐν ἀρχῇ τῆς προτάσεως θέσις τοῦ ἀπρμφ. πρὸς ἔμφασιν = δοκεῖ μοι ἀποχορῆν ἂν ἐνίοις ὑμῶν· ὡς ὑποκείμε. τοῦ ἀποχορῆν χρησιμεύει ἢ ἀναφορ. πρότασις: (ταῦτα) ἐξ ὧν αἰσχ... ὠφληκότες ἂν ἦμεν (τοῦ ῥ. ὀφλισκάνειν) δημοσίᾳ = νομίζω ὅτι μερικοὶ ἐξ ὑμῶν θὰ ἤρκοιντο (= θὰ ἦσαν ἠὲ χαριστήμενοι) εἰς ταῦτα, ἔνεκα τῶν ὁποίων ἠθέλομεν ἐπισύρει καθ' ἡμῶν αὐτῶν δημοσίᾳ (= ἐνώπιον τοῦ κόσμου) δυσφημίαν καὶ τὴν κατηγορίαν τῆς δειλίας καὶ πάντα τὰ αἰσχίστα· τὸ ὀφλισκάνω κυρίως = καταδικάζομαι εἰς χρηματικὸν πρόστιμον· εἶτα ὀφλισκάνω αἰσχύνην, ἀνανδρίαν κ.τ.τ. = ἐπισύρω κατ' ἑαυτοῦ κατασχύνην, τὴν κατηγορίαν τῆς δειλίας κ.τ.τ.— ἐπιχειρῶν αἰεὶ τινὶ καὶ τοῦ πλείονος ὀρεγόμενος = ἐπειδὴ οὗτος (ὃ Φίλ.) ἐπιχειρεῖ πάντοτε (νέον) τι καὶ (πάν-

τοτε) ἐπιθυμεῖ τὸ περισσότερο (ἐν ἀντιθέσει πρὸς τοὺς Ἀθην., οἵτινες ἦσαν ἠὲ χαριστήμενοι εἰς τὸ ὀλιγώτερον). — ἴσως ἂν ἐκκαλέσαι(ο) ὑμᾶς = ἴσως ἤθελεν ἐξεγεῖρει ὑμᾶς (ἐκ τῆς νοθρότητος ὑμῶν)· πρβλ. § 17 «ἐκ τῆς ἀμελείας ταύτης τῆς ἄγαν... ἴσως ἂν ὀρμήσαιτε». — εἶπερ μὴ παντάπασιν ἀπεγνώκατε (ἀμτβτ) = ἐὰν βεβαίως δὲν ἔχητε ἀπελπισθῆ καθ' ὀλοκληρίαν.

§ 43 — 44.

θαυμάζω, εἰ... μετὰ τὰ ψυχικοῦ πάθους σημαντικὰ ῥ. (χαίρειν, θαυμάζειν κτλ.) καὶ τὰς ταυτοσήμους ἀπροσώπους ἔκφρασεις (αἰσχροὺν ἔστι, θαυμαστόν ἔστι κτλ.) τὸ αἴτιον τοῦ ψυχικοῦ πάθους ἐκφέρεται ὄχι μόνον διὰ τοῦ ὅτι, ἀλλὰ ὑπὸ τὸν τύπον ὑποθέσεως καὶ διὰ τοῦ εἰ, δι' οὗ πολλάκις ἐκ λεπτότητος ἀτικῆς ἐκφέρεται καὶ πραγματικὸν αἴτιον.— ἐνθυμεῖται = ἀναλογίζεται, σκέπτεται.— ὦ ἄνδρες Ἀθην., ἢ κλητ. ἀπομακρυνθεῖσα τοῦ ὑμῶν παρενετέθη ἐκεῖ, ἐνθα ἔμελλε νὰ διεγείρῃ τὴν μεγίστην προσοχήν.— τὴν μὲν ἀρχὴν τοῦ πολ. γεγενημένην... τὴν δὲ τελευταίαν οὖσαν ἤδη, αἰ μετοχ. κατγρμ. ἐξαρθώμεναι ἐκ τοῦ ὄρων = ὅτι ἢ μὲν ἀρχὴ τοῦ πολέμου ἔχει γείνει... τὸ δὲ τέλος αὐτοῦ (ὅτι) εἶναι ἤδη.— περὶ τοῦ τιμωροῦσθαι Φίλ. = διὰ νὰ τιμωρήσωμεν τὸν Φίλιππον (διότι οὗτος ἐκπολιορκήσας τὴν Ἀμφίπολιν δὲν ἀπέδωκεν εἰς ἡμᾶς ταύτην, καθὼς εἶχεν ὑποσχεθῆ). — ὑπὲρ τοῦ μὴ παθεῖν κακῶς ὑπὸ Φιλ. = διὰ νὰ μὴ κακοποιηθῶμεν ὑπὸ τοῦ Φιλ.— ἀλλὰ μὴν (= ἀλλὰ τῷ ὄντι), διὰ τούτου εἰσάγεται σπουδαιότερόν τι.— ὅτι γ' οὐ στήσεται = ὅτι βεβαίως δὲν θέλει σταματήσει (ἀλλὰ ὅτι θὰ προχωρήσῃ καὶ τέλος θὰ ἐπέλθῃ καθ' ἡμῶν αὐτῶν [πρβλ. § 50]).— δῆλον, δηλ. ἔστι.— εἰ μὴ τις κωλύσει, δηλ. αὐτὸν προεἶναι.— εἶτα, τούτο ἐν ἀρχῇ ἐρωτήσεως ἐμφαίνει ἀνανάκτησιν = καὶ ἔπειτα (παρὰ ταύτην δηλ. τὴν βεβαιότητα, ὅτι οὗτος δὲν θὰ σταματήσῃ, ἀλλ' ὅτι θὰ ἔλθῃ καθ' ἡμῶν αὐτῶν).— τούτο, δηλ. τὸ προεἶναι καὶ ἦκειν Φίλιππον εἰς τὴν Ἀττικὴν.— ἀναμενοῦμεν καὶ το. κτλ., ἢ σύνταξις: ἀναμενοῦμεν καὶ οἷσθε πάντας καλῶς ἔχειν, ἂν (= ἐὰν) ἀποστείλητε τριήρεις κτλ.— κενάς, δηλ. πολιτῶν Ἀθηναίων.— τὰς παρὰ τοῦ δεῖνος (ἐξ ὀνομαστ. ὃ δεῖνα) ἐλπίδας = τὰς (κενάς) ἐλπίδας (περὶ ἐπιτυχῶν ἐκβάσεων

στρατηγού τινος τῶν μισθοφόρων [ἴσως τοῦ Χαριδήμου] τὰς παρεχομένας ὑπὸ τούτου ἢ ἐκείνου τοῦ ῥήτορος· πρβλ. κατωτέρω ἐν § 45 «τὰς ἀπὸ τοῦ βήματος ἐλπίδας». — οὐκ ἐμβησόμεθα (δηλ. εἰς ναῦς [§ 16]) κτλ., ἢ βραχύτης τῶν προτάσεων καὶ ἢ ἐπισώρευσις τῶν ἐρωτήσεων ἐκφράζει ἄριστα τὴν σφοδρότητα τοῦ λόγου. — μέρει γέ τιτι σιγ. οἶκ. = τοῦλάχιστον μετὰ μέρος τινὸς ἰδικῶν μας (πολιτῶν δηλ. Ἀθην.) στρατιωτῶν (κατὰ τὴν ἐν § 21 πρότασιν τοῦ ῥήτορος). — νῦν = νῦν γε = τώρα τοῦλάχιστον (πρβλ. § 7). — εἰ καὶ μὴ πρότερον, δηλ. ἐξήλθομεν. — ἐπὶ τὴν ἐκείνου, δηλ. χώραν. — «ποῖ οὖν προσορμούμεθα»; ἤρετό τις (= ἔροίτο ἂν τις) = λοιπὸν εἰς ποῖον μέρος θὰ προσορμισθῶμεν; ἤθελε μὲ ἐρωτήσει τις (= ἴσως μ' ἐρωτήσει τις). Σχῆμα προλήψεως· ὁ Δημοσθ. προβλέπων ὅτι ἴσως τις τῶν ἀκροατῶν τοῦ ἀντίπαυ αὐτῷ, προλαμβάνων θέτει εἰς τὸ στόμα αὐτοῦ τὴν ἐνδεχομένην ἐρώτησιν (ποῖ οὖν προσορμούμεθα;), εἰς ἣν εὐθὺς ἀποκρίνεται διὰ τοῦ· εὐρήσει κτλ. — τὰ σαθρὰ... τῶν ἐκ. πραγμάτων = τὰ ἀσθενῆ μέρη ἐκείνου (τοῦ Φιλ.) = τὰ μέρη, ἐνθα ἐκεῖνος δύναται νὰ προσδληθῆ. — ἂν ἐπιχειρῶμεν = ἀρκεῖ μόνον ἡμεῖς νὰ ἐπιχειρῶμεν (τί;). — ἂν καθώμεθ' (ὑποτακτ. τοῦ κάθημαι) οἴκοι = ἂν καθήμεθα ἐν τῇ πατρίδι ἀδρανεῖς. — λοιδ. ἀκ. κτλ. = ἀκούοντες τῶν λεγόντων (= τῶν ῥητόρων) λοιδορουμένων καὶ αἰτιωμένων ἀλλήλους = ἀκούοντες τοὺς ῥήτορας νὰ ἀλληλοὑδρίζωνται καὶ ν' ἀλληλοκατηγορῶνται. — οὐδέποτ' οὐδὲν ἡμῖν μὴ γένηται τῶν δ. = οὐκ ἐλπὶς ἔστι μὴ ποτέ τι τῶν δεόντων γένηται ἡμῖν = οὐδέποτ' οὐδὲν τῶν δεόντων γενόμενον ἔσται ἡμῖν = (τότε) οὐδέποτε οὐδὲν τῶν δεόντων θὰ γείνη ἐκ μέρος ἡμῶν.

§ 45 — 46.

ὅποι ἂν... συναποσταλῆ = ὅποι (= ὅπου) ἂν ἀποσταλῆ σὺν τοῖς ξένοις· ὁ Δημοσθ. ἐπανάρχεται εἰς τὴν ἐν § 21 ἀναπτυχθεῖσαν πρότασίν του. — μέρος τι τῆς πόλεως = (μόνον) μέρος τι τῶν πολιτῶν. — κἂν μὴ πᾶσα (ἢ πόλις), δηλ. ἀποσταλῆ = καὶ ἂν μὴ πάντες οἱ πολῖται ἀποσταλῶσι. — καὶ τὸ τῶν θεῶν εὐμενές, δηλ. ἔστιν αὐτῇ (τῇ πόλει) = (ἐκεῖ) καὶ οἱ θεοὶ εἶναι εὐμενεῖς (= διάκεινται εὐμενῶς) πρὸς αὐτὴν (τὴν πόλιν). — καὶ τὸ τῆς τύχης (πρβλ. § 12 «τὰ τῆς τύχης») συναγωνίζεται (δηλ. αὐτῇ) = καὶ ἡ τύχη ἀγωνίζεται

μετ' αὐτῆς (= βοηθεῖ αὐτήν). — στρατηγὸν = μόνον ἓνα στρατηγὸν (ἄνευ στρατοῦ, ἰδίᾳ ἄνευ στρατοῦ ἐκ πολιτῶν Ἀθην.). — ψήφισμα κενὸν = ψήφισμα περιέχον κενὰς μόνον λέξεις, ὅπερ οὐδέποτε ἐκτελεῖται (πρβλ. § 19 «τὰς ἐπιστολιμαίους δυνάμεις» καὶ § 30 «μὴ μόνον ἐν τοῖς ψηφίσμασι καὶ ταῖς ἐπιστολαῖς πολεμήτε»). — τὰς ἀπὸ τοῦ βήματος ἐλπίδας = τὰς ἐλπίδας τὰς παρεχομένας ὑμῖν ἀπὸ τοῦ (ῥητορικοῦ) βήματος (πρβλ. § 43 «τὰς παρὰ τοῦ δεῖνος ἐλπίδας»). — οὐδὲν ὑμῖν... = (ἐκεῖ) οὐδὲν... — καταγελῶσι, δηλ. τῶν τοιούτων ἀποστόλων = ἐμπαίζουσι τὰς τοιαύτας ἀποστολάς. — τεθνᾶσι τῷ δέει τοὺς τοιούτους ἀποστόλους, ἢ αἰτιατκ. ἔξαρτ. ἐκ τοῦ τεθνᾶσι τῷ δέει, ὅπερ = ὑπερφροβῶνται = φοβῶνται τὰς τοιαύτας ἀποστολάς καθὼς τὸν θάνατον (σὺν τῷ χάρο)· περὶ τοῦ πράγματος πρβλ. § 24. — οὐ... ἔστιν, οὐκ ἔστιν (= δὲν εἶναι δυνατόν, ὅχι, δὲν εἶναι δυνατόν), ἀναδίπλωσις (πρβλ. § 10 «πότ', ὦ ἄνδρες Ἀθ., πότε...»). — ἔν' ἄνδρα δυνηθῆναι ἴποτε = εἰς μόνον ἄνθρωπον (δηλ. εἰς στρατηγὸς ἄνευ στρατοῦ) νὰ δυνηθῆ ποτε. — ὑποσχέσθαι μέντοι καὶ φῆσαι (τοῦ ῥ. φάσκω) = νὰ σᾶς ὑποσχέθῃ ὅμως (αὐτὸς — ὁ εἰς ἄνθρωπος) καὶ νὰ σᾶς εἴπῃ πολλά· καθὼς οἱ ῥήτορες ἀπὸ τοῦ βήματος (§ 43) χαρίζομενοι τοῖς Ἀθην. παρῆχον ἀγαθὰς ἐλπίδας περὶ τοῦ πολέμου, οὕτω καὶ πολλοὶ τῶν στρατηγῶν ἐνταῦθα ὁ Δημοσθ. ὑπαινίσσεται τὸν στρατηγὸν τῶν μισθοφορικῶν στρατευμάτων Χάρητα, τοῦ ὁποῦ αἱ ὑποσχέσεις — καθὼς παραδίδεται — ἦσαν παροιμιώδεις. — καὶ τὸν δεῖνα αἰτιάσασθαι καὶ τὸν δεῖνα = καὶ νὰ κατηγορήσῃ τοῦτον καὶ ἐκεῖνον· ἐν ταῖς ἀποτυχίαις συνήθιζον οἱ στρατηγοὶ νὰ κατηγορῶσιν ἄλλους, ἵνα αὐτοὶ ἀποφύγῃ τὴν τιμωρίαν· οὕτως ὁ Χάρης διέβαλε κατὰ τὸν συμμαχικὸν πόλεμον (358) τοὺς συνάρχοντας Ἰφικράτην καὶ Τιμόθεον ὡς προδότας καὶ πρὸς τὸν δῆμον ἔγραψε περὶ αὐτῶν ὡς ἐγκαταλιπόντων ἐκουσίως τὴν ναυμαχίαν, τὴν συγκροτηθεῖσαν πρὸς τοὺς ἀποστάτας συμμάχους κατὰ τὸ στενὸν τὸ χωρίζον τὴν Χίον ἀπὸ τῆς Ἀσιατικῆς ἠπείρου. — τὰ πράγματ' ἐκ τούτων (δηλ. ἐκ τοῦ ὑποσχέσθαι κτλ.) ἀπόλωλεν = τὰ ἐκάστοτε ζητήματα ἕνεκα τούτων χάνονται. — ὅταν ἡγήται... ἀθλίαν ἀπομίσθων ξένων = ὅταν ἔχη ὑφ' ἑαυτὸν ἀθλίους ξένους στρατιώτας μὴ λαμβάνοντας μισθόν. — οἱ δ'... πρὸς ὑμᾶς ψευδόμενοι ὁραδίως (συναπτέον τῷ· ὡς [πρβλ. § 32 «ὁραδίως ἔσται»]) ἐνθάδ' ὡς = καὶ ὅταν εὐκόλως ἐνταῦθα (ἐν Ἀθήναις)

ὑπάρχουσιν (εὐρίσκωνται) ἄνθρωποι, οἵτινες ψεύδονται πρὸς ὑμᾶς· ἐνταῦθα δὲ Δημοσθ. ὑπαινίσσεται τὸν Κηφισόδοτον, τὸν ἐχθρὸν τοῦ Χάρητος. — ὑπὲρ ὧν ἂν ἐκεῖνος πράξῃ = ὑπὲρ (= περὶ) τούτων, ἃ ἂν ἐκεῖ (δηλ. ἔξω πρὸ τοῦ ἐχθροῦ) ὁ στρατηγὸς πράξῃ· κατ' ἔννοιαν = περὶ τῶν ἐκεῖ πράξεων τοῦ στρατηγοῦ. — ὑμεῖς δ',... ὅ,τι ἂν τύχητε (δηλ. ψηφίζομενοι), ψηφίζησθε = καὶ (ὅταν) σεῖς λαμβάνητε τὰς τυχούσας ἀποφάσεις (= ἀπερισκέπτως ἀποφασίζητε). — ἔξ ὧν ἂν ἀκούσῃθ' = ἐκ τούτων, ἃ ἂν ἀκούσητε = ἐπὶ τῇ ἐκάστοτε (ψευδεῖ) εἰδήσει. — τί καὶ χρὴ προσδοκᾶν = (τότε) τί πράγματι (τί ἀληθῶς) πρέπει νὰ ἐλπίζῃ τις; κατ' ἔννοιαν = (τότε) οὐδὲν βεβαίως πρέπει νὰ ἐλπίζῃ τις.

§ 47.

ταῦτα, ποῖα; — ὅταν ὑμεῖς κτλ., πῶς ἀνωτέρω (ἐν § 20) περισκεμμένως εἰσήγαγεν ὁ ῥήτωρ ταύτην τὴν δυσάρεστον τοῖς Ἀθην. πρότασίν του καὶ πῶς προφυλακτικῶς διετύπωσε ταύτην; πῶς σπουδαίως ἐτόνισεν (ἐν § 33); πῶς ὀρμητικῶς ἐπανελάβε (ἐν § 44) καὶ πῶς κολακευτικῶς ἠτιολόγησε (ἐν § 45); — ὅταν, τοῦτο μετὰ τὸ πῶς ἐμφαντικώτερον τοῦ ἐάν. — ὑμεῖς, πρέπει νὰ τονισθῇ μετ' ἐμφάσεως καθὼς καὶ τὸ κατωτέρω: ὑμᾶς τὰ ὑμέτερο' αὐτῶν. — τοὺς αὐτοὺς (ἀντικμ.) ἀποδείξητε στρατ. (κατγρμ.) καὶ μάρτυρας (κτγρμ.) = τοὺς ἰδίους ἀνθρώπους καταστήσητε στρατιώτας καὶ μάρτυρας (συγχρόνως). — τῶν στρατηγουμένων = τῶν πράξεων τῶν στρατηγῶν των (πρβλ. § 25). — καὶ δικαστὰς οἴκ. ἐλθόντας τῶν εὐθυνῶν (ἐξ ὀνομαστῆ: ἢ εὐθυνα), δηλ. ἀποδείξητε = καὶ (ὅταν) αὐτοὺς ἐπανελθόντας εἰς τὴν πατρίδα των καταστήσητε δικαστὰς τῶν εὐθυνῶν (τῶν στρατηγῶν). Πάντες οἱ ἄρχοντες ἐξερχόμενοι τῆς ἀρχῆς ὄφειλον νὰ δώσωσι λόγον τῶν πεπραγμένων αὐτῶν πρὸς τὰς εὐθυνούσας ἀρχάς, ἤτοι πρὸς τοὺς λογιστὰς· οὗτοι, 10 τὸν ἀριθμὸν ὄντες, ἐξήλεγχον πάντα τὰ κατὰ τὴν ἀρχὴν τοῦ ὑπευθύνου ἀρχοντος καὶ εἰσήγον τὰς εὐθύναις αὐτοῦ εἰς ἡλιαστικὸν δικαστήριον ἐκ 501 δικαστῶν κληρούμενον. — ὥστε μὴ ἀκούειν μόνον ὑμᾶς τὰ ὑμέτερο' αὐτῶν (= τὰ ὑμῶν αὐτῶν [πρβλ. § 7]) = ὥστε σεῖς νὰ μὴ γνωρίζητε μόνον ἐξ ἀκρίβειας τὰς ὑποθέσεις σας· τὸ ὑποκμ. δὲ τοῦ ἀπρμφ. (ὑμᾶς) ἐτέθη κατ' αἰτιατικὴν, διότι διὰ τὴν ἀπομάκρυνσιν ἀπὸ τοῦ κυρίου ῥ. ἀποδείξητε ἐπεκράτησεν ἢ συνήθη

ἀπαρεμφατικὴ σύνταξις (αἰτιατκ. ὑποκμ.) ἀνακολούθως. Τὸ ὑποκμ. ὑμεῖς διὰ τὴν ταυτοπροσωπίαν ἔπρεπε νὰ παραλειφθῇ, ἀλλὰ διὰ τὴν ἔμφασιν προσετέθη καὶ δὴ κατ' αἰτιατκ. (ὑμᾶς). — εἰς τοῦθ' ἦκει τὰ πράγματ' αἰσχύνῃς, κατ' ἔννοιαν = ἐπικρατεῖ κατάστασις τόσον ἀναξιοπρεπῆς. — τῶν στρατ. ἕκαστος, ὁ Δημοσθ. ἐννοεῖ ἐνταῦθα διαφόρους στρατηγούς τῆς ἐποχῆς του, ἄγνωστον ἀκριβῶς ποίους· ἴσως τὸν Χάρητα, πολλάκις κατηγορηθέντα καὶ κριθέντα δι' ἀποτυχίας αὐτοῦ ἐν διαφόροις ἐπιχειρήσεσιν (ὡς ἐν τῇ ἀποστολῇ αὐτοῦ εἰς Ὀλυμπον πρὸς βοήθειαν αὐτῆς [τῷ 349]); πάντως δὲ δὲν ἐννοεῖ τὸν Ἰπικράτην καὶ Τιμόθεον, διότι οὗτοι, ἂν καὶ κατηγορηθέντες (§ 46) ὑπὸ τοῦ Χάρητος κατεδικάσθησαν εἰς χρηματικὸν πρόστιμον, διεκρίθησαν δ' ἔμωσι πάντοτε διὰ τε τὴν σύνεσιν καὶ ἀνδρείαν (§ 23) καὶ πολλάκις ὑπὸ τοῦ Δημοσθ. ἐπαινοῦνται. — κρίνεται... περὶ θανάτου (= δικάζεται περὶ ζωῆς καὶ θανάτου), ἢ ποινὴ τοῦ ἐγκλήματος τίθεται συνήθως κατὰ γενκ.· ἐνταῦθα προσετέθη εἰς τὴν γενκ. ἢ πρόθεσις διὰ τὴν συμφωνίαν πρὸς τὸ ἀγωνίσασθαι περὶ θ., ὅπερ = νὰ διακινδυνεύσῃ τὴν ζωὴν του, ἢ = νὰ ἀγωνισθῇ μέχρι θανάτου. — πρὸς δὲ τοὺς ἐχθρούς = πρὸς δὲ τοὺς πολεμίους. — οὐδ' ἄπαξ, ἐμφαντικὴ ἀντίθεσις πρὸς τὸ προηγούμενον: δις καὶ τρίς. — αὐτῶν, συναπτεῖα ἢ γενκ. τῷ οὐδεῖς. — τῶν ἀνδραποδιωτῶν = τῶν σωματεμπόρων, δηλ. ἐκείνων, οἵτινες ἀπάγουσι τοὺς ἐλευθέρους εἰς δουλείαν ἢ ἀποσπῶσι τοὺς δούλους ἀπὸ τῶν δεσποτῶν εἰς ἑαυτούς· κατὰ τούτων δέ, καθὼς καὶ κατὰ τῶν λωποδυτῶν (= κλεπτῶν), ἢ τιμωρία ἦτο θάνατος. — αἰροῦνται = προτιμῶσι. — τοῦ προσήκοντος = τοῦ ἀρμόζοντος, τοῦ ἐντίμου θανάτου (δηλ. τοῦ ἐν τῇ μάχῃ). — κακούργου... ἐστὶ κτλ. = διότι ἴδιον μὲν (κοινοῦ) κακούργου εἶναι ν' ἀποθάνῃ, ἀφ' οὗ κριθῇ (ἐν τῷ δικαστηρίῳ), ἴδιον δὲ στρατηγοῦ ν' ἀποθάνῃ μαχόμενος πρὸς τοὺς ἐχθρούς = διότι ὀφείλει ν' ἀποθάνῃ (ἢ ἀποθνήσκῃ) ὁ μὲν κοινὸς κακούργος συμφύτως πρὸς τὴν δικαστικὴν ἀπόφασιν, ὁ δὲ στρατηγὸς ἐν τῇ πρὸς τοὺς ἐχθρούς μάχῃ.

§ 48 — 49.

ἡμῶν δ' οἱ μὲν περιόντες (δηλ. κατὰ τὴν ἀγορὰν [πρβλ. § 10]) = ἐξ ἡμῶν δὲ ἄλλοι μὲν περιερχόμενοι ἀνὰ τὴν ἀγορὰν. — μετὰ Λακ. φασὶ Φιλ. πράττειν τὴν Θηβ. κατάλυσιν = διαθρυλοῦσιν ὅτι

ὁ Φίλ. τῇ συμπράξει τῶν Λακεδ. μηχανάται τὴν κατάλυσιν τῆς (ἐν Βοιωτίᾳ) ἡγεμονίας τῶν Θηβαίων οἱ Λακεδ. ἀπὸ τῆς ἐν Δεῦκτροις μάχης ἔτρεφον ἄσπονδον μῖσος κατὰ τῶν Θηβ., καθ' ὧν καὶ οἱ Ἄθην. ὡσαύτως εἶχον ἀπέχθειαν ἐπομένως, ἂν οὗτοι ἤκουον ὅτι θὰ πάθωσι κακόν τι οἱ Θηβ., πολὺ θὰ ἠύχαριστοῦντο· διέδιδον ὅθεν τινές, ὅτι ὁ Φίλ. διανοεῖται τῇ συμπράξει τῶν Λακεδ. νὰ καταλύσῃ τὴν ἐν Βοιωτίᾳ ἡγεμονίαν τῶν Θηβ. τὴν τοιαύτην ὅμως φήμην — καθὼς καὶ τὰς ἐπομένας — ἐνήργει αὐτὸς ὁ Φίλ. νὰ διαθρυλήται ἐν Ἀθήναις διὰ τῶν ἐμμίσθων ὀργάνων αὐτοῦ θέλων ν' ἀποσπᾷ τὴν προσοχὴν τῶν Ἀθην. ἀπὸ τῶν μελετωμένων σχεδίων του. — τὰς πολιτείας διασπᾶν = ὅτι διαλύει τὸ κοινὸν τῶν Βοιωτῶν καὶ Ἀρκάδων (= τὸν σύνδεσμον τῶν Βοιωτικῶν καὶ Ἀρκαδικῶν πόλεων) οἱ Λακεδ. ἐπέζητουν τὴν τοιαύτην διάλυσιν διατί; — οἱ δὲ ὡς... = οἱ δὲ φασί, ὡς... παρατηρητέα ἐνταῦθα ἢ σύνταξις τοῦ φημί μετὰ εἰδικῆς προτάσεως, ἐν ᾗ τοῦτο σχεδὸν πάντοτε συντάσσεται μετ' εἰδικοῦ ἀπρμφ. — πρέσβεις πέπομφεν ὡς βασιλέα = πρέσβεις ἔχει ἀποστείλει πρὸς τὸν μέγαν βασιλέα (ἵνα ἀπαιτήσωσι ν' ἀφήσῃ ἐλευθέρως καὶ αὐτονόμους τὰς ἐν Ἀσίᾳ πόλεις): βασιλεὺς δ' ἐννοεῖται ἐνταῦθα Ἀρταξέρξης ὁ Ὀχος, ὅστις ἐβασίλευσεν ἀπὸ τοῦ 359-338 καὶ μεθ' οὗ ὁ Φίλ. εἶχε συνάψει συμμαχίαν τοιαύτην πρεσβεῖα πρὸς τὸν βασιλέα δὲν ἀπεστάλη ὑπὸ τοῦ Φίλ., διότι οὗτος ὡς ἔχων ἐν τῷ κράτει του πολλοὺς περισπασμοὺς δὲν εἶχε τὸν καιρὸν διὰ τοιαύτας ἐνεργείας· φαίνεται λοιπὸν ὅτι καὶ τοῦτο — καθὼς καὶ τὰ ἄλλα — οἱ Φιλιππίζοντες ἐπλαττον, διὰ νὰ καταστήσωσι τοὺς Ἀθην. ἀμερίμνους, ὡς ἐνασχολουμένου τοῦ Φίλ. περὶ ἄλλα. — ἐν Ἰλλυριοῖς = ἐν τῇ χώρᾳ τῶν Ἰλλυριῶν οἱ δ' Ἰλλυριοὶ κατόικουν ἐν ταῖς Α. ἀκταῖς τοῦ Ἀδριατικοῦ πελάγους (ἐνθα νῦν ἡ Δαλματία, Βοσνία καὶ Ἀλβανία) οὗτοι δὲ ἀνέκαθεν διέκειντο ἐχθρικῶς πρὸς τοὺς Μακεδ. τὸ πρῶτον καθυπέταξεν αὐτοὺς ὁ Φίλ., εὐθὺς ὡς ἀνήλθεν εἰς τὸν θρόνον τῆς Μακεδ. (359): ὀλίγῳ δὲ ὕστερον (τῷ 356) ἐπιχειρήσαντας ν' ἀποσεῖσωσι τὸν ζυγὸν κατὰ κράτος ἐνίκησε καὶ ὑποχειρίους πάλιν κατέστησε διὰ τοῦ Παρμενίωνος. — πόλεις τειχίζειν, τὸ ἀπρμφ. ἐκ τοῦ φασί = ὅτι ὀχυρώνει πόλεις (κτιζῶν ἐν αὐταῖς φρούρια πρὸς ἐξασφάλισιν τῶν κατακτήσεων αὐτοῦ). — οἱ δὲ... ὁ βῆτωρ διακόπτει ἐνταῦθα τὴν ἀπαρίθμησιν τῶν διαδόσεων, εἴτε διότι οὗτος δὲν θέλει ν' ἀπαρι-

θμήσῃ πάσας τὰς ἀνοήτους φλυαρίας τῶν λογοποιῶν εἴτε διότι οὐδὲν οὐσιῶδες πλέον γνωρίζει ν' ἀναφέρῃ· τελειώνει δὲ συγκεφαλαίων τὸ πᾶν ἀνακολούθως διὰ τοῦ: λόγους πλάττοντες... περιερχόμεθα (ἀντί: περιέρχονται) = ἐν συντόμῳ, πλάττοντες ἕκαστος λόγους (ψευδεῖς καὶ ἀνυπάρκτους) περιερχόμεθα (ἀνὰ τὴν ἀγοράν). — οἶμαι μὲν, ἢ ἀπόδοσις κατωτέρω: οὐ μέντοι (§ 4 «ὀρθῶς μὲν οἶται, λογισάσθω μὲν τοι», ἐνθα πρὸς πλείονα ἀντίθεσιν τίθεται ἀντὶ τοῦ δὲ ὁ μέντοι). — νῆ τοὺς θεοὺς... οὐ μὰ Δία, παρατηρητέα ἢ διάφορος χρήσις τῶν ὁμοτικῶν μορίων νῆ καὶ μὰ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις. — ἐκεῖνον μεθύειν τῷ μ. τῶν πεπο. = ὅτι ἐκεῖνος εἶναι μεμεθυσμένος (= ἐκτὸς ἑαυτοῦ) διὰ τὸ μέγεθος τῶν κατορθωμάτων του. — πολλὰ τοιαῦτ' ὄνειροπολεῖν ἐν τῇ γνώμῃ = ὅτι πολλὰ τοιαῦτα σχέδια — ὅποια τὰ ἐν τῇ προηγουμένῃ § δηλωθέντα — ὄνειρεύεται ἐν τῇ διανοῇ του (= φαντάζεται μὲ τὸν νοῦν του). — τὴν ἐρημίαν τῶν κωλυσόντων = τὴν (παντελῆ) ἔλλειψιν ἀνθρώπων, ὅτινες θὰ εἶναι ἱκανοὶ νὰ ἐμποδίσωσιν αὐτὸν (= ν' ἀντιστήσωσι κατ' αὐτοῦ). — ὀρῶντα καὶ τοῖς πεπο. ἐπιρημένον (τοῦ β. ἐπαίρομαι), αἰ μετχ. αἰτιλγκ. = διότι βλέπει... καὶ (διότι) εἶναι ὑπερήφανος διὰ τὰς πράξεις του. — οὐ μέντοι γε... προαιρεῖσθαι (δηλ. ἐκεῖνον), τὸ ἀπαρμφ. ἐκ τοῦ οἶμαι = ἀλλ' ὅμως βεβαίως δὲν νομίζω ὅτι ἐκεῖνος προτιμᾷ. — οὕτω, συναπτεόν τῷ πράττειν = νὰ ἐνεργῇ (= νὰ καταστρώσῃ τὰ σχέδιά του) οὕτως. — οὕτω προαιρεῖσθαι πράττειν, ὥστε τοὺς ἀνοητοτάτους τῶν, παρατηρητέα ἢ ἐπισώρευσις τῶν πολλῶν τ. — οἱ λογοποιῶντες = οἱ λόγους πλάττοντες· οὗτοι δὲ εἶναι κατὰ τὰ ἐν τέλει τῆς § 48 λεχθέντα σχεδὸν πάντες οἱ Ἀθηναῖοι· διὰ τοῦτο καὶ ἐξακολουθεῖ ὁ Δημοσθ. ἐν τῷ πρώτῳ προσώπῳ («ἀλλ' ἂν ἀφέντες ταῦτα ἐκεῖν' εἰδῶμεν»).

§ 50.

ἂν ἀφέντες... εἰδῶμεν = ἂν ἀφήσωμεν... καὶ ἐννοήσωμεν. — ταῦτα = ταύτας τὰς ἀνοήτους φλυαρίας. — ἐκεῖν(α), ἐπεξηγείται διὰ τῶν κατωτέρω ὅτι ἐχθρὸς κτλ. — ὅτι ἐχθρὸς ἄνθρωπος (= ὁ ἄνθρωπος [δηλ. ὁ Φίλιππος]), νοητέον τὸ ἔστι. — τὰ ἡμέτερο ἡμᾶς ἀποστερεῖ = προσπαθεῖ νὰ μᾶς ἀποστερῇ τὰς ἰδικὰς μας κτήσεις· παρατηρητέα ἢ μετὰ διπλῆς αἰτιατικ. σύνταξις τοῦ ἀπο-

στερεῖν.— χρόνον πολὺν ὕβρισκεν=ἐπὶ πολὺν χρόνον ἔχει προσε-
νεχθῆ (πρὸς ἡμᾶς) αὐθαδῶς.— καὶ ἀπανθ'... καθ' ἡμῶν εὐρηται,
δηλ. πραγθέντα=καὶ (ὅτι) ὅλα εἰς τὸ τέλος ἔχουσι λάθει ἔκβασιν
ἐναντίον ἡμῶν.— ὅσα π. ἤλπ. τινα..., ὑπὸ τὸ τινα ὁ Δημοσθ.
ἐννοεῖ τὸν Φίλιπ., τὸν Ὀνόμαρχον, τὸν Κερσοβλέπτην, τὸν Χαρί-
δημον κλπ.— ὑπὲρ ἡμῶν, καθ' ἡμῶν, ἢ ἐπανάληψις τῶν ἀντινω-
μιῶν κατὰ διάφορον ἐννοίαν δίδει χάριν καὶ ἔμφασιν εἰς τὸν λόγον.
— καὶ τὰ λοιπὰ ἐν αὐτοῖς ἡμῖν ἔστι=καὶ (ὅτι) τὰ μετὰ ταῦτα
ἐξαρτῶνται ἐξ ἡμῶν τῶν ἰδίων (καὶ οὐχὶ ἐξ ἄλλων).— κἂν =
καί, ἐάν· ὁ καὶ συναπτεὸς τῷ: ἐνθάδ' ἴσως ἀναγκασθ. τοῦτο
ποιεῖν=καὶ (ὅτι) ἐδῶ (δηλ. ἐν Ἀττικῇ) ἴσως θ' ἀναγκασθῶ-
μεν νὰ πράττωμεν τοῦτο (δηλ. νὰ πολεμῶμεν πρὸς τὸν Φίλ.)·
ὁ Δημοσθ., ἵνα ἐξεγείρῃ τοὺς Ἀθην. ἐκ τῆς ῥαθυμίας καὶ ἐμβάλλῃ
εἰς αὐτοὺς τὸν πρὸς τὸν Φίλ. φόβον, πολλάκις ὑπομιμνήσκει αὐτοὺς,
ὅτι ὁ Φίλ. θὰ ἔλθῃ εἰς τὴν Ἀττικὴν, ἂν μὴ οἱ Ἀθην. προσβά-
λωσιν αὐτὸν ἐν Μακεδονίᾳ.— ἐκεῖ, δηλ. ἐν Μακεδονίᾳ.— ἂν ταῦτ'
(δηλ. τὰ ἀνωτέρω [τὸ ὅτι δηλ. ἐχθρὸς ἀνθρώπος κτλ.]) εἰδῶμεν,
ἐπαναλαμβάνει τὸν διὰ τῶν παρεμπιπτουσῶν προτάσεων διακο-
πέντα λόγον: ἂν ἀφέντες... εἰδῶμεν.— καὶ τὰ δ. ἐσόμεθ' ἐγνω-
κότες κτλ., ἢ ἀπόδοσις τῆς ὑποθκ. προτάσεως ἂν ἀφέντες εἰδῶ-
μεν (ἣτις ἐπαναλαμβάνεται καὶ διὰ τοῦ ἂν... εἰδῶμεν)=(τότε)
καὶ πᾶν ὅ,τι πρέπει νὰ πράξωμεν θὰ ἐννοήσωμεν καὶ θ' ἀπαλλα-
γῶμεν ματαίων λόγων (οὓς οἱ λογοποιοῦντες πλάττουσι).— οὐ γάρ,
ἅττα (=ἅτινα) ποτ' ἔσται, δεῖ σκοπεῖν = διότι δὲν πρέπει νὰ ἐξε-
τάζητε — καθὼς νῦν πράττουσιν οἱ^ς λογοποιοῦντες (§ 48)— ποῖα
ἀρὰ γε θὰ εἶναι (τὰ μέλλοντα)· τὸ δὲ ἅττα ποτ' διὰ τῆς παρηχη-
σεως ἀποτελεῖ ζωηράν ἀντίθεσιν πρὸς τὸ ὅτι.— ἀλλ' ὅτι φαῦλα...
εὐ εἰδέναι=ἀλλὰ δεῖ εὐ εἰδέναι, ὅτι φαῦλα ἔσται = ἀλλὰ πρέπει
καλῶς νὰ γνωρίζητε (=πρέπει νὰ εἰσθε πεπεισμένοι) ὅτι ταῦτα—
τὰ μέλλοντα — θὰ εἶναι ἀθλία (= ἢ μέλλουσα κατάστασις θὰ
εἶναι ἀθλία)· τὸ εὐ εἰδέναι ἐτέθη ἐν τέλει πρὸς ἐξαρσιν τῆς
ἐννοίας αὐτοῦ.

§ 51.

ἐγὼ μὲν οὖν, διὰ τούτων μεταβαίνει ὁ ῥήτωρ εἰς τὸν ἐπίλογον.
— οὔτ' ἄλλοτε πώποτε... νῦν θ' (=τε)... = καθὼς οὐδέποτε ἔως

τώρα ἄλλοτε... οὔτω καὶ τώρα... ὁ Δημοσθ. πρὸ τοῦ παρόντος
λόγου, ὅστις ἐξεφωνήθη τῷ 351, ἐξεφώνησε καὶ τοὺς ἐξῆς πολιτι-
κοὺς λόγους: τὸν περὶ συμμοριῶν (τῷ 354) καὶ τὸν ὑπὲρ Μεγαλο-
πολιτῶν (τῷ 352). — πρὸς χάριν... λέγειν = νὰ ὀμιλῶ πρὸς τοὺς
ἀκροατὰς μου ὅπως εὐχαριστοῦνται (= θέλουσι)· ἐπομένως = νὰ
ὀμιλῶ κολακευτικῶς (πρβλ. § 38).— εἰλόμην, σχεδὸν=προειλόμην
= διενόηθην.— ὅ,τι ἂν μὴ καὶ συνοίσειν (δηλ. ὑμῖν) π. ὦ=(περί-
τινος), ἐὰν δὲν εἶμαι πεπεισμένος ὅτι τοῦτο καὶ θὰ σᾶς ὠφελήσῃ.—
πάνθ'... πεπαρησιασμαι = ὅλα ἔχω εἶπει ἐλευθέρως.— ἀπλῶς =
μὲ γυμνὴν τὴν ἀλήθειαν, ἀνευ συγκαλύψεως αὐτῆς.— οὐδὲν ὑποστει-
λάμενος=χωρὶς οὐδόλως ἐκ φόβου νὰ συσταλῶ τὸ ὑποστέλλεσθαι
κυρίως λέγεται ἐπὶ τῶν ναυτῶν, οἵτινες φοβούμενοι ἐπικειμένην
καταιγίδα καταδιβάζουσι τὰ ἰστία.— ὥσπερ ὅτι ὑμῖν... = ὥσπερ
οἶδα ὅτι συμφέροι ὑμῖν (τὸ) τὰ βέλτιστα ἀκούειν.— οὔτως εἰδέναι
(ἐκ τοῦ ἐβουλόμην ἂν=θὰ ἤθελον) συνοῖσον (=ὅτι συνοίσει, δηλ.
τὸ τὰ βέλτιστα εἰπεῖν, ὅπερ νοητέον ἐκ τοῦ: τὰ βέλτ. ἀκούειν) καὶ
τῷ τὰ β. εἰπόντι=οὔτω νὰ γνωρίζω ὅτι ἡ ἀρίστη γνώμη θὰ
ὠφελήσῃ καὶ τὸν εἰπόντα αὐτήν.— πολλῶ ἂν ἥδιον εἶχον =
(τότε — ἐὰν δηλ. ἐγνώριζον κτλ. —) θὰ ἤμην πολὺ περισσότερον
ἠὲ χαριστημένος.— ἐπ' ἀδήλοις οὔσι τοῖς ἀπὸ τούτων ἐμ. γενησο-
μένοις = παρὰ πᾶσαν τὴν ἀβεβαιότητα τῶν ἀποτελεσμάτων, ἅτινα
θὰ προκύψωσιν εἰς ἐμὲ ἐκ τούτων (δηλ. τῶν συμβουλῶν μου) = ἂν
καὶ ἀβέβαιον εἶναι τί ἐκ τούτων θὰ μοι συμβῇ.— ἐπὶ τῷ συνοίσειν
κτλ., ὑπερβατὸν=αἰρουῦμαι λέγειν ἐπὶ τῷ πεπεισθαι ταῦτα συνοί-
σειν ὑμῖν, ἂν πράξητε=λαμβάνω τὸν λόγον, διότι εἶμαι πεπεισμέ-
νος ὅτι θὰ σᾶς ὠφελήσωσιν αὐταὶ (αἱ συμβουλαὶ μου), ἐὰν τὰς
ἐκτελέσητε.— νικῶν ὅ,τι πᾶσιν μέλλει συνοίσειν = εἴθε νὰ ἐπικρα-
τήσῃ πᾶν ὅ,τι (=ἢ γνώμη ἐκείνη, ἣτις) μέλλει νὰ ὠφελήσῃ πάν-
τας· σκοπίμως ὁ ῥήτωρ τελειώνει τὸν λόγον του μὲ εὐχὴν τινα καὶ
μὲ εὐδοϊανιστον λέξιν (συνοίσειν).

